

Наум Струмички
Митрополит

Соочување со апсурдот

БИБЛИОТЕКА ВОВЕДЕНИЕ
ВЕЛЈУСА 2007

Македонска Православна Црква
Струмичка Епархија

Издава:

Манастир Воведение на Пресвета Богородица Елеуса
Велјуса 2007

Книгата е издадена по повод 40 години од возобновувањето на автокефалноста на Охридската Архиепископија во лицето на Македонската Православна Црква, и е посветена на нејзиниот Свет Архиерејски Синод, особено на првиот по чест меѓу еднаквите во него – Архиепископот Охридски и Македонски г.г. Стефан

Предговор

„Соочување со апсурдот“ е книга која настана како директен и жив(оносен) одговор на една многу конкретна и сè уште актуелна црковна состојба, која опфаќа временски не толку долг период, колку што според содржината на случувањата, за православните христијани во Македонија посебно и воопшто за православните христијани, исклучително критичен. Затоа значењето и местото на ова аксиолошко дело-лектира, во нашата теолошка литература е навистина посебно.

Извесен дел од текстовите на коишто читателот ќе наиде во оваа книга веќе беа објавени во „Школа за исихазам“, дело исто така на Струмичкиот митрополит Наум, во кое е широко поставен ‘проблемот’ што Македонската Православна Црква го има со Српската Православна Црква, како и тоа од каде тој произлегува и во што се состои неговото решение – се разбира секогаш низ призмата на неизземливото, вечноактуелно светоотечко Предание, кое пред сè е длабоко подвижничко и литургиско, а заради тоа и неодминливо исихастичко.

Но, бидејќи пастирската посветеност на нашиот Епископ иницираше одговор на уште некои аспекти од ‘проблемот’ што во меѓувреме се отворија, се појави и една, да речеме повеќе практична потреба, сите тие текстови досега објавени во разни печатени и електронски медиуми, заедно да бидат ставени во една посебно издвоена целина. Во неа, благодарение на опитното и длабоко проникливо духовно око на нашиот Епископ биваат разобли-

чени и симнати сите, како што пишува и тој самиот во Воведот, *обвивки со кои е замаскиран проблемот, било да се тие канонски или литургиски или етнофилетистички или политички обоени, при што, на крајот доаѓаме до неговата суштина: непросветленоста на одговорните личности. Страста за световна власт и слава е неразделна од непросветленоста како и од демонот поврзан со неа.*

На таквиот, до срж соголен ‘проблем’, авторот на неколку места во книгата, секогаш приоѓајќи интроспективно, нуди конкретно, конечно и пред сè функционирачко решение коешто за православни браќа, кои исповедаат едно и исто „Верувам“ нема зошто да не биде прифатливо и спроведливо во пракса.

Што се однесува пак до проблемот од типот на ‘името на една Црква’, во услови кога целото Православие користи етнички интонирани имиња и притоа наголемо ја поттикнува ереста на етнофилетизмот во пракса, тој е просто смешен, да не речеме измислен.

Така, додека ние православните години наред, со еден крајно игнорантен однос, просто мижејќи се соочуваме со овој ‘апсурд’, тој сè појасно се исцртува на историскиот хоризонт од овој свет и век, и тоа како страшно предавство не на некакво си таму апстрактно Православие, туку на Самиот наш Господ и Спасител Исус Христос, Кој ни кажа: „Јас сум патот, вистината и животот“ (Јован 14, 6). И уште: „Ако сте го направиле (не сте го направиле) тоа на еден од овие Мои најмали браќа, Мене сте Ми го направиле (не сте Ми го направиле)...“ (Мат. 25, 40-45).

Според тоа, познавајќи го нашиот Епископ, знаеме дека неговата пастирска борба не е заради и единствено за признавањето на Македонската Православна Црква, *особено кога знаеме дека ниту со признавањето нешто ќе ѝ*

придодаде или пак со непризнавањето нешто ќе ѝ се одземе, туку пред сè заради единството и полнотата на Православната Црква воопшто, и заради соборното сведоштво на најпрекрасниот меѓу синовите човечки, нашиот Спасител и Господ Исус Христос... „Нова заповед ви давам, да се љубите еден со друг; како Јас што ве возљубив, така и вие да се љубите еден со друг. По тоа ќе ве познаат сите дека сте Мои ученици, ако имате љубов помеѓу себе” (Јован 13, 34-35).

А застапништвото на Неговата Пречиста и Преславна Мајка Богородица и секогаш Дева Марија да биде постојано со нашиот возљубен Епископ и духовен Отец, и преку него со сите нас!

монахиња Сара
со сестринството од манастирот
на Пресвета Богородица Елеуса

Вовед

Духовниот живот е неискажана радост, залог за полнота на секој наш копнеж за љубов, слобода, личен однос, знаење и вечност. Духовниот живот е последна надеж, утеха и лек за современиот човек – изгубен, празен, измачен и исплашен од постојаните промашувања, од страстите, од гревот, од болеста, од демонот што го следи и од смртта. Секоја несреќа произлегува од недуховен или погрешно воден духовен живот. Сите имаме потреба од духовен живот и од духовно раководство. Духовен учител е човек којшто е носител и сведок на енергијата на Светиот Дух.

За жал, многу малку го познаваме своето духовно наследство. За тоа сме виновни сите по малку, но најголема е секогаш личната одговорност. Живееме на вулкан под нашите нозе, а бараме светлина и топлина по далечни и сомнителни жаришта. Природно, искрено и чесно е најнапред да се почитува, запознае и провери своето духовно предание, а потоа и туѓите духовни традиции ако за тоа има потреба.

Дваесет и првиот век е век на брзи комуникации и лесно достапни информации; век на печатени и електронски медиуми. Севкупниот опит во православниот духовен живот е запишан од светите Отци-аскети. Денес, во голем обем тој е достапен во печатен и електронски облик и на македонски јазик. Доволно е да имаме конекција за интернет во нашиот дом. Дури и со духовниот отец може да се советуваме преку мобилен телефон или преку интернет. Прочитаното и слушнатото, пак, искуство може секогаш да се провери во пракса, преку личен опит.

Она што посебно би сакал да го истакнам, доволно проверено и преку сопствениот опит, е постоењето на чудесниот ред и хармонија во православниот духовен живот и подвиг. Според Отците-аскети постојат три нивоа (или степени) на духовен развој поврзани со состојбата на срцето како духовен центар на човекот: *чистење на срцето од страстите, просветлување на умот и обожение на личноста*. На овие три степени хармонично се надоврзува севкупниот духовен живот. Јасно поставениот, проверен и посведочен хармоничен поредок не трпи импровизација. Ако не водиме духовен живот согласно Преданието на светите Отци, односно ако импровизираме наместо правилно да го поминуваме патот од очистувањето на срцето од страстите до добивањето на дарот на умносрдечната молитва и просветленоста, тогаш треба да бидеме сигурни дека повеќето од она што ни се случува, а за кое ние мислиме дека е духовно доживување, всушност спаѓа во категоријата *душевност*.

Како што спомнавме, препознатливи се три нивоа на духовен развој на личноста на секој човек: очистување, просветлување и обожение. На секој од претходно наведените степени на духовен развој му соодветствува одреден вид на молитва и внатрешен процес на преобразување. Потоа, на секој од степените може да разликуваме посебен духовен подвиг и посебен вид на искушенија. На секој од овие три степени се одвива и одреден, специфичен и различен за секое ниво, духовен однос на духовното чедо со духовниот отец. Во зависност од тоа на кое духовно ниво се наоѓа човекот, тој на различен начин и со различна сила Го сведочи Бога. Постојат три степени на богопознание, итн... Ништо од наведеното не може да се превиди или прескокне. Сè е меѓусебно хармонично и совршено поврзано.

Секој човек може да си го определи степенот или

нивото на духовен раст на кој се наоѓа согласно молитвата што ја има. На првото ниво, односно во подвигот на очистување на срцето од страстите и од последиците на гревот, на кое се наоѓаат повеќето христијани, карактеристична е усната или умствената молитва, која подвижникот треба постојано да се труди да ја произнесува со усните, тивко или во себе. Притоа умот, смирено и со плач, се собира во зборовите на молитвата: „Господи Исусе Христе, помилуј ме грешниот (грешната)“; а, како промена во умот, забележливо е очистувањето и просветлувањето на неговата енергија.

На второто ниво, наречено просветлување на умот, на кое се наоѓаат многу малку луѓе, најчесто монаси, карактеристична е умносрдечната молитва, која подвижникот со внатрешното слово ја изговара нечујно во своето срце. Притоа, умот со смирение и со плач, собран во срцето, се сосредоточува во зборовите на молитвата и човек не знае ништо друго освен за Бог внатре во него. На ова ниво забележливо е отворањето на срцето и очистувањето и просветлувањето на суштината на умот, која се наоѓа во него (срцето), како и соодветно преобразување на телото.

За третото ниво од духовниот раст, кое се нарекува обожение и на душата и на телото на една личност, карактеристична е непрестајната умносрдечна молитва – состојба која ја достигнува еден во секоја генерација. Во благодатната состојба на непрестајната умносрдечна молитва, кога Бог тоа го сака, се случува нешто што од Отците во аскетската литература е наречено *екстаза* или *грабнување на умот и гледање на несоздадената божествена светлина*. Тогаш аскетот со своите преобразени телесни сетила може да го види она што за окото на обичниот човек е сокриено, се исполнува со божествената светлина, љубов и радост, и му се откриваат тајните и на сегашниот и на идниот век. Светите

Отци велат дека Бог Своите Светии не ги остава постојано во оваа состојба, за да можат тие со својот опит и знаење да ѝ служат на Црквата. Достигнувањето на третиот степен е претпоставка за најсовршено богопознание.

Според црковното предание, доделувањето на свештенички чинови треба да соодветствува на трите степени на духовниот раст. Постојат три степени во свештеничкиот чин: ѓаконски, презвитерски и епископски. Овие три степени се соодветни на трите степени од духовниот развој: *чистење на срцето* (пракса), *просветлување на умот* (теорија) и *обожение* (теологија). Оној што е на степенот на очистување од страстите и го поминува правилно под раководство на духовен отец, може да добие ѓаконски чин. Оној што го достигнал степенот на просветлување на умот може да биде ракоположен за презвитер. Оној што го достигнал степенот на обожение може да биде епископ.

Многуге проблеми во Православната Црква произлегуваат токму од непознавањето и непочитувањето на поредокот и хармонијата што владеат во духовниот живот. Ова незнаење, непочитување и релативизирање на духовните правила, посебно при ракополагањето во трите свештенички чинови (ѓаконски, презвитерски и епископски), предизвикува сериозно негативни последици во црковниот живот и пошироко. Така, често се случува некој што не е просветлен да стане презвитер или епископ, да стане духовен отец и да раководи со народот. Тогаш се остварува кажаното во Евангелието: Слеп води слепи. И нема никаков напредок во животот на Црквата. Ако некој самиот не достигнал просветленост, како тогаш ќе им објасни на другите како да го поминат патот на очистување од своите страсти и како да дојдат до просветлување? Ако е срцето затворено за умносрдечната молитва, тоа е знак дека е заробено од

некоја страст. Кога срцето во значителна мера се ослободува од страстите тогаш тоа се отвора за умот и човекот го добива дарот на умносрдечна молитва. Кога, пак, умот молитвено престојува во срцето тој се преобразува од божествената благодат на светото Крштение, таму присутна, и на тој начин се просветлува. Ако не ја задоволуваме страста, таа ослабува и згаснува. Кога ја задоволуваме страста, таа се зголемува и нè опијанува. Ако на човек болен од славољубие му дадеме некаква власт само ќе го доразболиме.

Должен сум да го пренесам она што го велат светите Отци, но не за да навредам или да осудам некого – затоа што пред сè самиот себеси се осудувам – туку за да се осветли темнината на незнаењето. Кога човек знае дека не е достоин за чинот што го носи и дека не е достоин за власта што ја добил во Црквата, тогаш тој посмирено ќе мисли за себе и нема со своето суетно и егоцентрично однесување да ги одбива луѓето од Црквата. Истото важи за сите во Црквата. Кога би знаеле дека без умносрдечна молитва немаме и просветлен ум, не така лесно би се осмелувале да изнесуваме јавни судови за прашањата на Црквата или, неповикани, без да го бара тоа од нас нашето место и улога во Црквата, да преземаме одредени акции кои потоа само ја влошуваат и така комплицираната состојба. Каков одговор ќе дадеме после пред Бог за таквата лекомисленост и за направената штета? Зар светите Отци напразно долги години живееле во манастири и во пустини додека да се очистат од своите страсти и додека да го просветлат својот ум, а дури потоа на повик од Црквата се враќале назад во светот да им помогнат на своите ближни? Затоа тие се свети, а ние не! Ние денес тежнееме кон инстант духовност. Со неколку прочитани книги или со три-четири години поминати во манастир, или во богословско учили-

ште, мислиме за себе дека сме нешто големо, дека нешто многу знаеме и дека сме повикани да направиме нешто во Црквата. Не! Единствено нешто на кое сме повикани сите, без исклучок, е покајанието, односно преумувањето, односно да се очистиме од своите страсти (сластољубие, среброљубие и најголемата – славољубие) и да го добиеме дарот на умносрдечната молитва и просветленоста. Ако го добиеме тој Божји дар, сè друго е лесно.

Надворешниот и јавен судир меѓу епископите на две или повеќе Цркви, особено кога причина не се догматски и суштински канонски прашања, исто така е последица на страста од која се тие, повеќе или помалку, внатрешно заробени. Таа страст е секогаш славољубието – желбата за власт и слава. Значи ако една по една ги извадиме сите обвивки со кои е замаскиран проблемот, било да се тие канонски или литургиски или етнофилетистички или политички обоени, на крајот ќе дојдеме до неговата суштина: славољубието на конкретните личности. Страста за световна власт и слава е неразделна од непросветленоста како и од демонот поврзан со неа.

Што се однесува до случајот помеѓу Македонската Православна Црква и Српската Православна Црква, јасно им е на сите дека, сепак, епископите на МПЦ не се тие што посегаат на туѓи државни територии и на туѓ народ туку, според сопствените духовни сили, се грижат за своите верни. Можеби, секој од нас посебно, како човек, има свои слабости, но ние не правиме такви пастирски промашувања со толку разорни последици како неколкумина српски епископи: упорно го негираат и присвојуваат македонскиот народ, а на штета на црковното единство и на штета на општото сведоштво на Богочовекот Христос во светот. Дури може да се рече дека административно сме се одрекле од

делови на нашиот народ кои сега се наоѓаат на територији на соседните држави и под јурисдикција на тамошните Помесни Цркви, само заради мир во Црквата. Од иста причина, постојано ги одбиваме барањата да помогнеме формирање на црковна организација на територија под јурисдикција на Српската Православна Црква (Р. Црна Гора).

Истите неколкумина влијателни епископи на Српската Православна Црква, значи, еднострано го прекинаа дијалогот со нас не заради несогласувањата околу каноните, туку заради нивното неприфаќање на името – Македонска Православна Црква. Од каде го гледаме тоа? Сите суштински литургиски и канонски прашања беа восогласени со последниот работен документ од Ниш (2002 г.) на двете комисији за дијалог, освен прашањето за името. Може ли некој од српската комисија за дијалог да ми посочи околу кое канонско прашање не ги восогласивме нашите ставови? Нормално, нема такво нешто освен прашањето за името. Нивниот проблем со името на нашата Црква веднаш укажува на чисто политичката природа на овој спор. Повикувањето, пак, на некакво прекршување на каноните на Црквата во контекст на меѓусебниот црковно-политички судир сега е само безуспешна злоупотреба во психолошката војна за придобивање на верни, но неуки, луѓе на српска страна.

Дијалогот треба да продолжи таму каде што е сопреен, со цел да најдеме начин како веднаш да го надминеме недоразбирањето помеѓу нас, а не постојано да се навраќаме на она што нè разделува. Тоа што нè обединува – Богочовекот Христос – е вечно и непроменливо, а тоа што нè разделува (световната политика) е времено и променливо. Кога веќе сме седнале на масата за дијалог и сме се согласиле околу главните канонски и литургиски прашања, голема штета е повторно да се вратиме на почетокот од

недоразбирањата во коишто скоро никој од нас не учествувал и голема штета е да се сопнеме околу чисто световни, политички прашања. И не само тоа, ние имаме и морална и правна обврска, потврдена и со епископски потписи, да изнајдеме решение кое ќе го прифатат и Соборот на Српската Православна Црква и Синодот на Македонската Православна Црква. А блиску сме до тоа. Авантурата што во меѓувреме се случи, за сериозни луѓе не треба да е пречка да продолжат понатаму. И да не изгубиме предвид дека се работи за договор само меѓу Македонската Православна Црква и Српската Православна Црква, а не за договор со останатите Православни Цркви. Мислам пред сè на неговата правна, а потоа и на неговата политичка и црковна димензија.

Ако има уште такви коишто сакаат да нè вратат назад, на почетокот од спорот, ќе ги запрашаме да ни одговорат, што е поголемо промашување на црковните правила: преминување од веќе признатата самостојност во 1959 на автокефалност во 1967 година (согласно пастирските потреби на нашата Помесна Црква, согласно 17 Канон од Четвртиот Вселенски собор и 38 Канон од Петтошестиот /Трулски/ Вселенски собор*, согласно историскиот црковен континуитет и согласно дотогашната пракса меѓу православните) без политичка согласност на надлежниот административен црковен центар – тоа што го направивме ние, или погрешниот пастирски пристап – тоа што го прават тие? Токму и целата вистина да е на нивна страна, како ќе му ја пренесат и предадат на македонскиот народ, чишто име и идентитет не ги почитуваат и чишто основни човекови права и достоинство постојано ги газат? Безусловното почитување на нечие име и идентитет е основен црковен пастирски принцип и предуслов за комуникација! Пастирот не го интересира од каде и од кога произлегува чувството на личен

и национален идентитет кај еден човек или кај еден народ, и така *во Христос нема Јудејци ни Елини* (Гал. 3, 28), односно Македонци и Срби, туку Пастирот, едноставно, чувството на личен и национален идентитет безусловно го почитува како основен предуслов за личен однос и заедница. Светиот апостол Павле не рече: *на сите им кажав кој е што* (кој како национално да се чувствува), туку: *на сите им станав сè* (на Македонецот – Македонец, на Србинот – Србин), *та по каков и да било начин да спасам неког. А ова го правам заради Евангелието, за да бидам учесник во него* (1 Кор. 9, 19-23). Ако постапувањето на овој начин е пастирскиот идеал и сведоштво на Дух Христов во апостолите, тогаш што е денешното барање (уцена) да се откажеме од името Македонска Православна Црква (кое ние го користиме заради актуелните пастирски причини) како основен предуслов за признавање и за воспоставување на литургиска заедница меѓу нашата и останатите Цркви? Но, литургиското „амин“ на верниот народ, кое во случајов било и ќе биде наша поткрепа а не нивна, е главниот теолошки коректив на сите пастирски промашувања, и сегашни и идни.

Признатата самостојност во 1959 година од страна на Српската Православна Црква значеше дека Македонската Православна Црква има свој Синод, свој Поглавар и право на слободен избор на своите епископи, како и свој Устав и свој Врховен црковен суд. Затоа, административниот премин од веќе призната самостојност на автокефалност што се случи во 1967 година, после осум години самостојно постоење на нашата Црква, сепак не е доволна теолошка и црковна причина за едностраното прекинување на литургиската заедница; особено не во време на суптилен прогон на Црквата во кое живееме. Ниту Српската Црква со тоа изгуби нешто од својата полнота, ниту пак на нашата Црква нешто

и се придодаде. Прекинувањето на заедничкото сослужување во случајов е преземање литургиска мерка од страна на Српската Православна Црква против чисто административниот акт на Македонската Православна Црква. Тоа е несоодветна и теолошки неоправдана црковна реакција. Тоа е световна, а не пастирска постапка. Тоа е прекумерен и несоодветен одговор. Со други зборови, ако тоа што го направи Македонската Црква, Српската Црква го смета за политичка постапка, тогаш на таквата постапка требаше да одговори исто така само со политичка мерка – со непризнавање на автокефалниот статус (или со непризнавање на името на Црквата), а не и со литургиска мерка – прекинување на заедничкото сослужување.

Архиепископот на Македонската Православна Црква никогаш не престана да го спомнува на светата Литургија Патријархот на Српската Православна Црква и другите Поглавари, ниту пак сме престанале некогаш да го бараме литургиското единство со нив. Затоа, сите ние заедно, како епископи, треба што поскоро да се надминеме себеси (да се покаеме) и преку взаемно простување и помирување да го воспоставиме и видливото литургиско единство, односно заедничкото сослужување на епископите на Македонската Православна Црква со епископите на Српската Православна Црква на светата Литургија, дури и без претходно да ги решиме сите меѓусебно отворени прашања, а на радост на целата Црква, небесна и земна.

Првите христијани сите свои проблеми ги решавале внатре во молитвената заедница, собрани на светата Литургија. И многу посложени проблеми во историјата на Црквата, дури и такви што засега во догмите ('едносуштен' и 'сличносуштен'), биле надминувани со одржување и непрекинување на заедничкото сослужување. Еден поучен при-

мер за сите нас, надвор од црковното организирање, е комуникацијата на Р. Македонија и Р. Грција: иако меѓу нив сè уште егзистира проблемот со името на нашата држава, сепак тие не ги прекинаа суштинските меѓусебни односи на сите нивоа, од економско до политичко. Што е најчудно, сите држави во принцип се непријателски расположени едни кон други. Ние, пак, кои како Цркви сме во суштина едно и кои требаше да бидеме пример на единство, станавме камен на сопнување меѓу народите. Но, имаме и црковен пример за истиов проблем: Православната Црква во Америка – исто заради името и статусот – никој не ја признава освен Московската Патријаршија, а сите Цркви сослужуваат со неа. Или, Руската Задгранична Црква со која од 1964 година досега не сослужуваше никој освен Српската Православна Црква. Зошто да има двоен аршин кога е во прашање Македонската Православна Црква? Ние, додуша, и така служиме или сослужуваме и се причестуваме во неколку други Помесни Цркви, но зошто тоа да биде тајно...?

Значи ако сакаме можеме да прифатиме и привремено решение на проблемот, а такви привремени решенија очигледно се познати и од световни и од црковни примери. Во конкретниот случај тоа би значело дека епископите на двете Цркви би можеле заеднички да сослужуваат врз основа на досега договореното, а проблемот со името на нашата Црква да се реши согласно со одлуката за името на нашата држава што ќе ја донесат засегнатите држави меѓусебно или меѓународната заедница. И онака ние како Една Црква не би требало да имаме ништо со тој проблем. Исто така, сите Помесни Цркви можеме да се договориме во својата взаемна комуникација привремено да ги користиме нашите основни црковни имиња: Охридска Архиепископија, Пеќска Патријаршија, Атинска Архиепископија итн. Ако слу-

чајно дозволиме државите пред нас како Цркви да го решат проблемот или, не дај Боже, и потоа да останеме разединети, само ќе покажеме дека сме безнадежно болни.

Тоа е црковното решение на меѓусебните несогласувања, особено заради немоќта да ја совладаме сами, без Господ, доминацијата на злото и разединетоста и во себе и помеѓу нас. Со заедничкото сослужување радикално би се сменила и перспективата од која се гледа на проблемот. Секој црковен спор изгледа многу пострашно отколку што реално е после прекилот на заедничкото сослужување. Прекилот е во суштина и главниот проблем.

Како што рековме, најосновен услов, согласно црковниот метод за решавање на проблемите, е покајанието, односно простувањето и барањето прошка. Ако простуваме, демонот кој сега раководи со настаните ќе ја изгуби својата власт и ние сите ќе победиме. Тогаш и луѓето ќе нè препознаат дека сме ученици Христови и ќе се прослави Отецот наш Небесен. Инаку сега, сите заедно во очите на секој нормален човек изгледаме многу бедно и смешно.

Сè што е напишано во оваа книга примете го само како моја исповед и помолете се за мене. Не го сфаќајте напишаното како одбрана на Македонската Православна Црква или како напад врз Српската Православна Црква, за такво нешто не чувствувам потреба. Пишував, според своите сили, заради зацврстување на единството на Едната, Света, Соборна и Апостолска Црква, на која сум ѝ посветен и за што сум одговорен...

* 38 Канон од Петтошестиот (Трулски) Вселенски собор: „Го признаваме и ние Правилото што го издадоа нашите Отци, а кое гласи – ако со царска власт е основан нов град или ако во иднина се основа, во таков случај распоредот на црковните работи нека го следи државниот и граѓанскиот распоред” (IV Всел. 17).

Соочување со апсурдот

дел први

Македонската Православна Црква и Српската Православна Црква*

Македонската Православна Црква, Охридска Архиепископија, се наоѓа пред нов, можеби досега најголем предизвик за неа и за нејзиното пастирско дејствување на просторот на Република Македонија. Сè почести се заканите на Српската Православна Црква и на нејзиниот егзарх во Република Македонија дека доколку Македонската Православна Црква не ги прифати нивните барања, ќе се соочи со обидот за формирање на ерархија паралелна на нејзината, а со тоа и со формирање на друга црковна организација, паралелна на нејзината, која од името и под управа на Српската Православна Црква ќе дејствува на територијата на Република Македонија. Иако шансите оваа паралелна структура да профункционира во догледно време се минимални, сепак заради поткрепата што моментално ја имаат од некои од останатите Православни Цркви и доколку истата продолжи, никој со сигурност не може да предвиди колку таа структура ќе успее да се развие по десетина или по дваесет години или пак колку сето тоа негативно ќе влијае врз конечното решавање на македонското црковно прашање. Она што со сигурност може да се очекува ако вака продолжат да се одвиваат настаните е дека тоа ќе биде и еден раскол, не е важно колкав, во македонското национално битие на црковен план, покрај веќе постоечките поделби на верски, етнички, идеолошки, политички, економски, социјален и културен план. Затоа, најнепо-

* објавено во неделникот „Фокус“, 7 ноември 2003

средна задача на Македонската Православна Црква е да се спречи овој внатрешен црковен раскол и да се спречи про-длабочувањето на, би рекле, административниот раскол со Српската Православна Црква и со останатите Помесни Пра-вославни Цркви.

Но што е во суштина проблемот помеѓу Македонска-та Православна Црква и Српската Православна Црква, од-носно каде застаанаа преговорите? Околу две прашања не можат да се согласат двете Цркви. Прво, за службеното име на нашата Помесна Црква: дали таа официјално ќе се прет-ставува пред сите други Помесни Цркви како Македонска Православна Црква, согласно името на државата во која ја извршува својата мисија, како што бараме ние, или ќе го ко-ристи само своето историско и еклисиолошко, црковно име, Охридска Архиепископија, како што сега прифаќа и бара Српската Православна Црква. И второ, за тоа како ќе се на-рече административното уредување на нашата Црква: ‘ав-токефалија’, како што бараме ние или ‘автономија’, како што сака Српската Православна Црква.

Колку пак овие прашања, службеното име на Црква-та и називот на нејзиното административно уредување, на-вистина имаат врска со она што се случи – прекин на евха-ристиската заедница – или со она што се нарекува чиста, православна вера и божествена љубов и заедница меѓу бра-ќа во Христос, Господ, тоа за жал се доведовме во ситуација да треба да биде предмет на посебна теолошка анализа. Ми-слам дека една таква анализа, за секој добронамерен човек што не бил запознат досега, покрај останатото ќе биде и ос-лободување од погрешната претстава за некои поими (служ-бени имиња на Цркви), а на некои, пак, поими (‘автокефал-ност’ и ‘автономија’) ќе им го врати нивното вистинско зна-чење. Исто така, во случајов треба да се одреди и дефинира

што е тука вистински пастирски проблем, а што продор на световното, на светот и на неговата политика и интереси во животот на Црквата. Сите овие прашања би требало да бидат предмет на разгледување и на сериозно богословско толкување на еден симпозиум, како на пример на оној што заеднички го најавуваат и го подготвуваат Српската Православна Црква и Руската Православна Црква, а на којшто би требало да учествува и Македонската Православна Црква. Овие прашања ќе мора да бидат и предмет на теолошка расправа и заземање јасен православен став и на една идна сеправославна конференција, и тоа пред да се премине на преземање конкретни мерки за надминување на проблемот што некои Цркви го имаат со Македонската Православна Црква.

1.

Главна еклисиолошка основа на овој текст е темата за условеноста на уредувањето на локалната Црква во светот од структурата на самата Литургија (Евхаристија) на Црквата и од местото на епископот во неа. Сметам дека овој светотаински аспект е и единствената автентична основа за правилно сфаќање на значењето на поимите 'автокефалност' и 'автономност'.

Ако сакаме да се запознаеме со структурата на Црквата, истата ќе ја откриеме во структурата на светата Евхаристија. Зашто, таму ќе најдеме токму таква структура каква што е образувана во првата Црква и каква што ни е предадена преку Православното Предание до денес. Тоа пак, е единствената основа на којашто е изградено канонското уредување на Црквата, онакво какво што и сега го почитуваме. Видливото канонско уредување на Православната

Црква не е и не може да претставува служење на нејзините организациони потреби, туку е пред сè пројава на уредувањето на Царството Божјо овде и сега. Значи, Црквата во својата природа претставува заедница на есхатонот, односно на Царството Божјо, а нејзиното уредување треба да одговара на нејзината есхатолошка ипостас. Секако, видливото канонско уредување треба да ја изразува суштината на Црквата и во конкретните историски услови.

Црквата е една. Господ не востанови многу цркви, туку само една. А таа една Црква се поистоветува со единственото Тело на Единиот Христос. Но, заради тоа што таа една Црква се остварува, се пројавува и иконично се изобразува во евхаристиската заедница, таа според природата на нештата се појавува како многу Цркви, зашто незамисливо е да постои една евхаристиска заедница, една света Литургија за цел свет. Значи, таму каде што верниците се собираат 'на едно место' околу својот епископ за да го совршат евхаристиското собрание, таму се остварува и севкупното Тело Христово, односно таму се возглавува тајната на Божествениот Домострој и во потполност се изобразува Царството Божјо. Затоа ние зборуваме за една Црква, која е составена од мноштво локални Цркви. Исто така, заради тоа што секоја локална Црква во којашто се совршува светата Евхаристија претставува потполно Тело Христово, секоја таква локална Црква е, треба да биде и може да се нарече севкупна, потполна Црква. Со други зборови, како што светата Евхаристија го остварува целиот Христос, а не само некој Негов дел, така и секоја локална Црква претставува потполно Тело Христово, а не само некој Негов дел. И да заклучиме: според православната еклисиологија секоја локална епископска Црква претставува потполна, соборна Црква, исполнета со сите благодатни богочовечки дарови Божји

потребни за спасение на луѓето, односно претставува цело Тело Христово, зашто поимот 'Црква' се засновува на светата Евхаристија.

Како што веќе рековме, собирањето на народот Божји на едно место е неопходно за постоењето на Црквата, но средиште на тоа собрание може да биде само личноста Христова. Епископот пак, кој го возглавува тоа собрание, е икона на есхатолошкиот Христос. Бидејќи Христос е Глава на Телото, на Црквата, односно возглавување на сè и бидејќи таа Глава е упатена кон Бога Отецот, заради тоа и епископот како икона Христова е претстојател на светата Евхаристија, која се вознесува кон Бога, односно кон Неговиот престол: „Твои дарови од Твоите Тебе Ти принесуваме за сите и за сè“. Епископот е оној којшто стоејќи пред Црквата и во нејзино име ги принесува даровите на Црквата пред престолот Божји, пред Бога. Преку него се совршува тајната на соборниот начин на постоење: самите себеси, еден со друг и целиот наш живот на Христа Бога, а во Него на Бога и Отца да Му го предадеме. Значи, епископот благодатно, светотаински го остварува тоа возглавување онака како што го остварува тоа Христос, тој е икона Христова и се наоѓа на местото и во образот Христов.

Од сето досега напишано ќе извадиме неколку заклучоци. Прво, според православната еклисиологија секоја локална епископска Црква е Црква со сета полнота својствена на овој поим. Единството на локалната и универзалната (Соборната) Црква не е некакво единство во 'колективност' (каде што локалните Цркви би сочинувале 'делови' од една поголема 'целина'), туку е благодатно единство во идентитет, каде што сите локални епископски Цркви, во светата Евхаристија, се поистоветуваат меѓусебно и со Телото Христово, односно и со онаа првобитна Апостолска Црква

во Ерусалим и со есхатолошката Црква на Невечерниот ден на Царството на Отецот и Синот и Светиот Дух. Значи, како Црква што ја поседува целокупната полнота, локалната епископска Црква ниту може да биде 'дел' којшто спаѓа во рамките на една 'поголема' Црква ниту може да биде, по истата еклисиолошка логика, некоја 'помала' Црква, која е подвластена од некоја 'поголема' Црква. Согласно досега напишаното, мислам дека ни се разјаснува барем прашањето што всушност не се и не може да претставуваат поимите 'автокефалност' и 'автономија'. Автокефална Црква не е и не може да биде некоја 'поголема' Црква во чишто рамки, како 'дел' од неа, спаѓа некоја 'помала', нецелосна, автономна Црква, која истовремено е и под нејзина власт. А лаички, или во најдобар случај административно, работите токму така се сфаќаат. Но, како што видовме, ваквото сфаќање на поимите 'автокефалност' и 'автономија' не е согласно со учењето на православноста еклисиологија. И уште нешто: како што гледаме, контекстот во којшто овие поими денес се користат е наполно секуларизиран, политички оптоварен и пастирски актуелен. Затоа, зарем не е време Православната Црква да се ослободи од овие и вакви поими коишто во православноста терминологија и во црковниот живот се користат во нивниот погрешен контекст, и тоа од пред нецели двесте години, а се потполно непознати во нејзините свети канони?

Второ, нема и не може да постои власт над епископот, бидејќи тој е икона Христова и Глава на Црквата собрана околу него на светата Евхаристија. Како што нема власт над Богочовекот Христос така нема власт ни над епископот, кој е икона Христова. Затоа епископот како Глава на својата епископија или епархија е единствен носител на реална автокефалност, и тоа како во делот на своето свето-таинско дејствување така и во делот на своето пастирско

дејствување и административно работење, без притоа да е обврзан да праша неког за мислење. Значи, тој е Глава на Црквата и нема друга 'глава' над него што ќе одлучува, наредува и надгледува наместо него. Тоа накратко означува поимот 'автокефалност' и светотаински, и пастирски, и административно, и етимолошки. Секое надсидување на каква било власт над епископот на локалната Црква, пројавено во некаква надструктура од „канонски“, „правен“, „организационен“ или уште помалку „национален“ или сличен карактер е болест, страв и грев на папоцентризмот. И да заклучиме: терминот 'автокефалност', канонски, е соодветен единствено за местото на епископот во структурата на локалната Црква, чија пак структура на уредување е определена од нејзината есхатолошка ипостас.

Епископот, како пастир, слободен е да го уредува животот на својата епархија, согласно догмите, каноните и уставот на Православната Црква, полагајќи за тоа сметка само пред Бога. Никој не се меша, ниту може, во неговата пастирска дејност: ни Помесен собор на Епископи (Свет синод) ни Вселенски собор. Овде да го напоменеме и тоа дека и првиот по чест епископ (архиепископ, патријарх) ги има истите права како и секој епископ; тоа се права со коишто располага само во својата епархија. Во случај кога би посакал да посети друга епархија и да направи нешто во неа, тоа може да го стори само со дозвола и благослов на епископот на таа епархија, и обратно. Секако, „Епископите ништо поважно не треба да преземаат без знаење на Првиот меѓу нив, туку секој презема дејствија што се однесуваат само на неговата епархија, но ни оној Првиот нека не прави ништо без знаење на останатите епископи“ (34. Правило на Светите Апостоли).

Соборот на Епископи, како тело, установа, може да

се појави и да се наметне само во случај кога некоја одлука или дејство на епископот на локалната Црква се спротивни на догмите, на каноните и на уставот на Помесната Црква и влијаат негативно и врз животот на останатите локални Цркви. Ова претставува главно и основно правило на синодалноста. Но, Соборот не претставува установа, надструктура што има власт над локалната Црква, туку тело, установа што ги изразува единството, истоветноста, едномислието, заедницата и взаемноста на локалните Цркви. Тоа, во смисла на уредување и организација, се постигнува со фактот дека сите епископи рамноправно (со еднакво право на глас, вклучувајќи го и првиот по чест, или претседателот на Соборот), доброволно и слободно учествуваат на Соборите. Со самото тоа и одлуките на Соборот не ѝ се туѓи на локалната Црква.

Овде е и местото каде што природно припаѓа и треба да се објасни поимот 'автономија', затоа што тој поим е поврзан исклучиво со работата на Соборот на Помесната Црква. Поимот 'автономност' за една Помесна Црква етимолошки и административно значи дека таа сама, на свој Собор, го донесува својот устав и своите правилници за работа, а не некој еднадвор или некоја друга Црква. Таквиот устав и правилници за работа и сите други одлуки и акти што Помесната Црква автономно ги донесува, а кои скоро секогаш се однесуваат само на нејзиното административно уредување и работење, важат и се соодветни само на државната, политичка и административна територија на којашто Црквата е организирана. За прашања пак од догматски, литургиски и канонски карактер ниту нашата ниту која било друга Помесна Црква може самостојно, автономно и конечно, на свој Собор да одлучува. За конечни одлуки за таков вид прашања потребно е заедничко, соборно одлучување,

односно Вселенски собор. Тоа, исто така, е еден од битните недостатоци што во сегашнава позиција како Помесна Црква ги трпиме. Затоа, напорот што во наше време Македонската Православна Црква го вложува преку својата активна црковно-дипломатска дејност е токму напор да влезе во тие соборни структури на одлучување и да не дозволи никој во нејзино име и на нејзино место да донесува одлуки од суштинско значење за животот и мисијата на Православната Црква во светот.

И трето, и административната структура на локалната Црква е определена од структурата на светата Евхаристија: како што епископот претседава со собрание на верните на светата Евхаристија така тој претседава и со епархијскиот управен одбор на својата епархија. И како што свештениците, ѓаконите и верниот народ се распоредени околу епископот на светата Евхаристија, секој со своја функција – таква соодветна должност добиваат под раководство на епископот и во управувањето со епархијата. Притоа постојат служби што не се менуваат, затоа што ѝ припаѓаат на есхатолошката природа на Црквата; и, постојат служби што се менуваат, затоа што ѝ припаѓаат на историската природа на Црквата, затоа што Црквата мора да одговори на различни историски потреби. Со други зборови, во есхатонот, во Царството Божјо, нема да постои потреба од мисионерство, од проповед, од монашки заедници, од хуманитарна дејност и така натаму. И уште нешто: како што над епископот нема друга ‘глава’ или ‘власт’ на светата Евхаристија така тој е и административна глава на својата епархија и никој не му се наметнува ниту може да се меша во неговото административно, материјално-финансиско и пастирско раководење со неговата епархија, сè додека е тоа согласно со светите канони и со уставот на Помесната Црква.

Затоа, ако сакаме правилно и во нивната вистинска православна еклисиолошка смисла да ги користиме термините ‘автокефалија’ и ‘автономија’, можеме да заклучиме дека: секоја Црква организирана на одредена државна, политичка или административна територија, односно секоја Помесна Црква (Руската Православна Црква, Српската Православна Црква, Македонската Православна Црква и другите) е автономна во однос на сите останати Цркви, затоа што сама, на свој Собор, ги донесува својот устав, своите правилници и други акти за територијата на којашто е административно организирана, но и дека епископите на таа Помесна Црква се единствени носители на реална автокефалност во однос на своето светотаинско, пастирско и административно дејствување во своите локални Цркви, а треба да се во литургиско и канонско единство со сите останати православни епископи; и уште, дека Помесната Црква е во апсолутна зависност од одлуките на светите Вселенски собори, на минатите, но и на идните, доколку со своите епископи учествува рамноправно во нив. Во духот на погоре реченото, главна цел на еден меѓуцрковен договор е, и би требало да биде, да се постигне таква позиција на Црквите којашто ќе исклучува секакво реално мешање и демонстрација на власт на една Црква во животот на другата, и тоа како во светотаинското и во пастирското дејствување – што се подразбира – така и во административното работење. Само таквото канонско уредување на меѓусебните односи на Помесните Цркви ќе претставува пројава на уредувањето на Царството Божјо, а не служење на нивните приземни (етнофилетистички) организациони потреби. Црквата е дар Божји на човекот во Христос, а не некоја човечка „творба“ или приватизирана „организација“ – на Рим или Цариград, на Белград, Москва или Атина или на кој било човек, народ

или место – на која ѝ командува или ѝ пресудува некој што е надвор и над самата реалност на полномокната локална епископска Црква, која е носител на апостолската полнота, на соборноста, на вистинската вера, на благодатта, на заедницата на Светиот Дух.

2.

Како се одредува име на Црква? Од догматски аспект нашата православна вера е вера во 'Една, Света, Соборна и Апостолска Црква'. Оттаму, во која било православна земја да појдете или во кој било православен храм да влезете и на кој било јазик да го слушнете православниот Симбол на Верата, единствено и насекаде ќе биде посведочена и потврдена само таа вера – во Едната, Света, Соборна и Апостолска Црква и ништо друго. Православните христијани ја примаат оваа вера во Светата Тајна Крштење, со оваа вера живеат и со оваа вера умираат. Оваа вера ако треба и маченички ќе ја посведочат.

Ниту еден вистински православен човек нема да ви исповеда вера во некоја Грчка, Македонска, Бугарска, Српска или не знам која црква. Во светлината на погоре изложено-то Едната, Света, Соборна и Апостолска Црква (Православната Црква) само се пројавува во одредени политички, државни и етнички граници за да го проповеда и посведочи на таму населениот народ Божји, согласно неговиот јазик и менталитет, Домостројот на Богочовекот Исус Христос за спасение на секој човек. Заради тоа, од догматски и затоа непроменлив аспект и согласно на односната административна поделба, името на една Помесна Црква попрецизно би звучело и повеќе би го изразуvalo нејзиното единство кога би гласело: Православна Црква во Грција, во Македонија,

во Србија, во Русија, а не како што е во практиката – Руска Православна Црква, Македонска, Српска или Бугарска. За неупатените во црковната проблематика користењето на овие присвојни придавки чии именски основи освен географската имаат и јасна родовска припадност многу повеќе го нагласува националното отколку територијалното.

Од еклисиолошки аспект, вистинското и единственото теолошки оправдано име на една Црква којашто дејствува на одредена територија се одредува според катедрата на првиот по чест епископ. Од друга страна пак, катедрата на првиот по чест епископ низ историјата се поместувала во зависност од тоа каде се наоѓал центарот на државната и на политичката моќ. Ниту една држава не сакала Црквата што дејствува на нејзината суверена територија да има свој центар на управување надвор од тој простор, а заради полесна комуникација и Црквата и државата претпочитале нивните седишта да бидат во едно исто место, град. Црквата никогаш не го апсолутизирала ниту еден историски стадиум од процесот на нејзиното административно организирање, зашто тоа би било служење на идоли. Заради тоа, низ историјата е забележана дислокација на црковните центри и на катедрите на првите по чест епископи, па дури и формирање на сосема нови. Ваквото пастирско прилагодување на Црквата се пројавува и во 34. Канон на Светите Апостоли: „Епископите на секој народ треба да го знаат Првиот меѓу себе и да го сметаат за Глава...” Во таа смисла вистинското еклисиолошко име на Православната Црква во Грција е Атинска Архиепископија, во Македонија – Скопска Архиепископија, во Србија – Белградска Патријаршија, во Бугарија – Софиска Патријаршија... (старите еклисијални имиња сè уште и денес ги користат, и тоа како единствени официјални имиња, најстарите Цркви: Цариградската Патријаршија,

Александриската, Ерусалимската и Антиохиската). Но, за да се сочува историскиот континуитет и сеќавањето на непрекинатиот црковен живот и сведоштво низ историјата, направен е еден екклисиолошки исклучок и смислена е таканаречената минимална црковна јурисдикција: со тоа што е дозволено, на пример, Скопскиот митрополит да има управа над само еден храм во Охрид, му се оправдува и титулата Архиепископ Охридски; или, со тоа што на Белградскиот митрополит му е дозволена управа над еден храм во Пеќ, му се оправдува и титулата Архиепископ Пеќски...

Затоа, од догматски и екклисиолошки аспект имињата што некои Православни Цркви ги употребуваат денес се само погрешно видување наследено од периодот кога и црковни водачи биле вклучени во борбата за национален идентитет и државно осамостојување, а не имиња засновани врз светото Предание и светите канони на Црквата. Секако, и нашата Црква ќе го задржи своето официјално име за комуникација кон надвор, Македонска Православна Црква, сè додека и другите Помесни Цркви ги употребуваат придавките-етници 'Српска', 'Бугарска', 'Руска' и слично, и сè додека тоа прашање не се регулира на еден сеправославен Собор, со важност за сите Цркви. И секако, сè додека не се реши проблемот со името на државата. По ова прашање Светиот архиерејски синод на Македонската Православна Црква е единствен. Како и да е, Македонската Православна Црква со своето име само се вклопи во веќе воспоставената шема. Редно е, тие што да речеме од разбирливи причини пред стотина години ги воведоа овие имиња во употреба во православиот свет, сега да најдат доблест и да ги восогласат имињата на Помесните Цркви со нивната евангелска мисија. Ако немаат храброст за тоа, тогаш барем нека не ни судат нам. Сепак, нека знаат сите дека колку што е потребно и

пастирски оправдано да се користат досегашните имиња во внатрешната пастирска мисија на една Црква, толку е непотребно и штетно за единството да се потенцираат етничките разлики помеѓу Помесните Цркви.

И уште нешто: секоја Црква би требало да се посвети во служењето на народот меѓу којшто, по Божја Промисла, пастирски дејствува. Но, ниту една Помесна Црква не може да се поистовети со цел еден народ, неосновано конструирајќи, и притоа негувајќи идеи за богоизбраност на тој народ. Ваквото поврзување во историјата се покажало и се покажува кобно и за тој народ и за таа Црква. Според Стариот Завет богоизбраноста е привилегија само на еврејскиот народ и на никој друг. Според Новиот Завет на нашиот Господ Исус Христос, Црквата Божја, Новиот Израел, уште отсега, во литургиското 'денес', ја живее есхатолошката реалност дека *нема веќе ни Јудејци, ни Елини, ни Македонци, ни Срби, ни Бугари, ни роб, ни слободен, нема машки пол ни женски, зашто сите ние сме едно во Христа Исуса* (Гал. 3, 28). Од црковен аспект, барањето секој конкретен, формиран православен народ како таков во време на своето историско постоење да Му принесе на Бога плодови на покајание и светост е пастирски проблем, а не есхатолошки. Овие два поими не треба да се мешаат. Црквата не е тоа што се гледа, туку тоа што ќе биде во Царството Небесно. Односно, есхатолошката состојба на Црквата го претставува нејзиниот идентитет, а не историската. Кој има уши да слушне, нека чуе.

3.

Што е тоа пастирски проблем, а што вплеткување во световни проблеми за еден епископ? Да се задржиме на

неколку основни мисли, што сметаме дека се доволни, без понатамошно навлегување во детали. Секое прашање, на кој било план, за чиешто решавање паствата на еден епископ е непосредно заинтересирана е истовремено и пастирско прашање за односниот епископ. Постојат природни или нормални пастирски прашања, а има и предизвикани, после одредени случувања. На пример: чувството за етничка припадност на еден народ и неговиот јазик е факт што особено Православната Црква не може да го превиди. Значи, каде и да започне своја мисија Православната Црква мора да му се обрати на конкретниот човек или народ со потполно почитување барем на неговата етничка припадност и јазик. Светиот апостол Павле вели: *за сите станав сè, та по каков и да било начин да спасам некого. А ова го правам поради Евангелието, за да бидам учесник во него* (1 Кор. 9, 22-23). Секој поинаков настап на Црквата би бил онтолошко промашување на мисијата и неисполнување на Евангелието. Затоа Православната Црква никогаш не би требало, а конечно и не може, да дејствува како инструмент на еден народ за национално поробување на друг народ.

Покрај непосредното пастирско прашање, а тоа е мисијата меѓу македонскиот народ, епископите на Македонската Православна Црква имаат и дополнително, предизвикано пастирско прашање, особено после минатогодишните случувања околу таканаречениот „Нишки договор“ (всушност само работен документ на двете комисији) и отцепувањето на бившиот Повардарски митрополит од Светиот синод на Македонската Православна Црква. Тоа е прашањето за службеното име и за називот на административното уредување на нашата Црква. Истото ова прашање воопшто не е пастирско, на пример, за еден епископ во Србија, Црна Гора или Русија, затоа што нивната паства не е непосредно

заинтересирана за тоа прашање, а којзнае и дали тамошните православни христијани воопшто чуле за постоењето на овој проблем. Всушност, и секој што вистински пребива во покајание далеку е од оваа световна проблематика, особено ако е совесен пастир којшто зад себе има словесно стадо со многу посуштествени потреби. Значи, тука ни се поставува едно клучно прашање: ако за еден православен епископ проблемот на службеното име и називот на административното уредување на Православната Црква којашто дејствува на просторот на Република Македонија не е пастирско прашање, тогаш кого тој претставува и чии интереси застапува кога директно и деструктивно интервенира во решавањето на пастирскиот проблем на Светиот архиерејски синод на Македонската Православна Црква? Од она што е погоре кажано може да се констатира само дека тој епископ во таквото негово дејствување сигурно не е претставник на Божјиот народ што му е доверен духовно да го води. Чии интереси тогаш тој застапува е прашање од кое, природно, ќе се загрижи секој што во тој правец ќе размислува.

Можеби за Црквата на Грција името Македонска Православна Црква и претставува пастирско прашање, иако, ако е тоа така, таа сама си го предизвикала тоа, преку организирање на митинзи; но и за тоа постои решение, а тоа е на една сеправославна конференција да се донесе одлука сите Помесни Цркви во своите меѓусебни официјални односи да ги користат само нивните еклисијални имиња. На пример: Охридската Архиепископија стапува во литургиско и канонско единство со Пеќската и Цариградската Патријаршија и со Атинската Архиепископија. Зар ова не е наједноставното и најцрковното решение на проблемот? Кој ни ги затвора очите та не гледаме? Ваквиот потег на Православната Црква

би бил и првиот чекор кон разрешувањето на проблемите во дијаспората и основен предуслов за почеток на мисија на одредени Цркви што дејствуваат надвор од својата чиста „етничка“ територија (на пр. Српската Православна Црква во Словенија, Хрватска, Босна и Херцеговина, па дури, по сè изгледа и во Црна Гора и на Косово). Ваквиот потег би бил и ново и силно сведоштво пред разединетиот свет.

Значи, наместо Српската Православна Црква да размислува за воведување на паралелна ерархија на територијата на Република Македонија, подобро е да покаже пастирска грижа за некое од двете можни решенија: или термините ‘автокефалија’ и ‘автономија’ да се користат во нивната вистинска смисла како што погоре предложивме или потполно да се напуштат како секуларизирани и политички оптоварени термини и наместо нив во еден меѓуцрковен договор да се користи, на пример, терминот *самостојност*. Исто така, приоритетна пастирска задача на Српската Православна Црква е да се погрижи за воспоставување на евхаристиско единство меѓу нашите Цркви, заради очигледноста на световниот карактер на проблематиката во којашто сме се заплеткале, и тоа пред заеднички да најдеме некоја конечна разврска. Таква е на пример моменталната состојба во односите помеѓу Руската Православна Црква и Американската Православна Црква и останатите Помесни Цркви. Мислам дека е тоа единствениот начин да се најдеме во Преданието на светите Апостоли и светите Отци: да не дозволиме нашите духовно слободни и самостојни Цркви да се најдат во зависност или подреденост една на друга, освен во евангелска „зависност“ во иста вера, во иста благодат, љубов и заедница, која заедница конкретно и во сета своја полнота се пројавува во светата Евхаристија. Кој е тој на кого му пречи решавањето на проблемите на овој начин?

4.

Нашиов проблем има и етичка или аскетско-исихастичка димензија. Не може некој да тврди дека самостојно се раководи во духовниот живот ('автокефалност') или дека самостојно воспоставува правила на духовно живеење за себе и за другите ('автономност'), а притоа да е роб на своите извитоперени и нечисти страсти: гордост, среброљубие и сластољубие. Славољубието или гордоста е страст на умот преку којашто демонот го заведува и го заробува човекот. Национализмот пак или етнофилетизмот е само еден вид на индивидуално себелјубие и егоизам и заробеност на човекот и е многу длабоко вкоренет во неговиот емоционален живот. Само просечни и празни луѓе, без Христа во себе, чиј живот нема никаква духовна содржина, се чувствуваат возвишени над другите и исполнети со поголемо чувство на власт преку припадноста на „националното”. Иронијата е во тоа што станувајќи роб и служејќи му на идолот „нација” човекот се чувствува возвишен. Но и уште полошо, национализмот е предавство и неверство кон Евангелието Христово. Тоа е страшен грев спрема Божјиот лик во човекот. Оној што одбива и не сака во човек од друга националност да види брат во Христос, тој не само што не е христијанин туку ја губи и својата човечка длабочина. На ова ропство може да му се спротивстави само личност со духовна содржина.

Што се случува, значи, кога човек болен од етнофилетизам духовно раководи со други или кога ќе падне во мислење дека ја спасува целата Црква? Резултатите ни се добро познати. Ги видовме и во последните нецели два века, а ги гледаме и денеска: Православната Црква е обессилена во проповедта и сведоштвото Христово пред светот заради поделеноста и затвореноста во одделни етноси, често и непри-

јателски расположени едни спрема други. Затоа, човек болен од етнофилетизам, а со тоа и одголен од Божјата благодат, не само што не ќе може да му помогне на својот народ и на Црквата во којашто служи туку и многу ќе им наштети.

Но, за секој што има зрнце искреност во себе, има надеж. Таквиот нека се обиде, кога ќе застане на молитва, да влезе молитвено со умот во срцето. Секој што не ќе може со умот да излезе пред олтарот на срцето и на него да принесе чиста молитвена жртва, а наместо тоа внатре ќе наиде на темнина и непробоен сид, нека знае дека срцето му е затворено. ‘Затворено срце’ значи срце заробено од страстите, од гревовната навика, од демонот. ‘Отворено срце’ е срце ослободено од пресудното влијание на претходно наведените зла, срце во кое се пројавува благодатта на Светото Крштение. Умот што молитвено пребива во доволно ‘очистеното срце’ постојано се преобразува и се просветлува од божествената благодат. Значи, само оној што е слободен може духовно да се самораководи и да ги раководи другите во Бога (‘автокефалност’), воден од ‘просветлениот ум’ во светлината на пројавената благодат. Заробениот ќе биде воден од поробувачот, а притоа ќе биде убеден дека самиот себеси се патеводи и дека духовно ги раководи другите.

Проблемите со кои се занимава Православната Црква во наше време – службени имиња на Цркви и називи на нивното административно уредување – воопшто не постоеле за време на прогонот од првите три века. Затоа, или ќе собереме сили и мудрост да изнајдеме решение или проблемите сами по себе ќе се решат за време на последниот прогон, затоа што тајната на беззаконието тогаш отворено и силно ќе подејствува, и тоа ќе биде извршено, зашто нема да Го има Оној што ја задржува сега (2 Сол. 2, 7).

Кај што е духовниот отец таму е и Црквата и народот*

Македонската Православна Црква во годинава што изминува одбележа два значајни јубилеи, но истовремено се соочи со крстоносен поход од Српската Црква. Што е ново на релацијата Скопје – Белград по прекинувањето на односите меѓу двете Цркви, откако Српската Православна Црква назначи уште двајца епископи во Македонија и го формира синодот на автономната Охридска архиепископија?

Ништо ново под сонцето освен Христос. Суета, сè друго е само суета. И ништо ново нема да има во односите меѓу Македонската Православна Црква и Српската Православна Црква сè додека врвен критериум на нашето пастирско дејствување не стане Богочовекот Исус Христос, наместо нашата суета. Зошто суетата? Од каде тоа високото мислење за самите себе да се појави како извор на сите внатрешни проблеми во Црквата? И двете Цркви имаат и почитуваат исто догматско, канонско и литургиско предание. Всушност се случува Една и Иста Црква, но со одделно административно организирање – заради посебните пастирски потреби на двата различни народи, македонскиот и српскиот, и заради нивната посебна државна и територијална разграниченост. Во нашиов случај се појавува внатрешно недоразбирање и судир во Една и Иста Црква, Православна. А тоа не значи ништо друго освен дека внатре-личносниот кон-

* интервју за „Утрински весник“, Божик 2004

фликт или заробеноста од страстите или суетата на повеќето од епископите се пројавува како внатре-црковен административен конфликт. Тоа се познава и од причината на недоразбирањето и судирот. И да бидам докрај отворен, на некои претставници од српскиот висок клир заразени од етнофилетизам и суета им пречи името на нашата Црква, 'Македонска', и самостојниот начин на нејзиното административно уредување. И само заради таа световна, а не црковна причина, одбиваат да стапат во конкретна евхаристиска заедница со нас. Тоа веќе го знаат и врапчињата на гранките. Внатре-личносниот конфликт или расцеп во личноста се појавува тогаш кога ќе се совпаднаат две лоши работи: прво, кога епископскиот чин на оние што го имаат не е соодветен на нивната духовна состојба и подготовка; и второ, кога таа нездрава состојба не е освестена или се превидува, што навистина не е нормално за духовници, и во случајов е трагично. Свети Јован Златоуст вели дека свештеничкиот чин не ги прикрива туку ги открива страстите, особено страста на умот, суетата; а нашиот народ вели, дај му некому власт и ќе го видиш каков е. Оној што не живее во подвиг на покајание, оној што не го знае и што не го освестил фактот дека неговата недоволна духовна подготовка воопшто не одговара на неговиот епископски чин, таквиот човек го гради мислењето за самиот себеси само врз основа на својот висок чин, превидувајќи ја својата болна духовна состојба. И ете ви суета, потенцијална болест на сите лидери, особено на црковните. Лошо е и што духовно болниот обично не е свесен за својата болест. Согледувањата на неговиот суетен, заробен од страстите ум, а не Христос, се врвен критериум за сè што мисли и прави. И одете вие на таквиот докажете му дека клучните решенија што ги донесува во врска со мисијата на Црквата не се ништо друго туку само проекција

на неговата болна состојба, а не одговор на реалната пас-тирска потреба и на Божјата волја.

Ќе успее ли Македонската Православна Црква да се спротивстави на агресивната политика на Српската Православна Црква?

Ние би се „исплашиле“ од нивната светост, кога тие би ја имале. Ние не се плашине од нивната суета. Кога луѓето во српскиот висок клир би биле свети (секоја чест на исклучоците!), плодовите од таа светост би се почувствувале и кај нив и кај нас. Но, ние сега ги гледаме плодовите на нивната суета: паралелна ерархија во Р. Македонија за сметка на изгубената Пеќска Патријаршија на Косово. Сето тоа е знак дека уште ќе губат, а не дека ќе добиваат. И каква е ползата за Православната Црква од еден ваков внатре-црковен конфликт? Во Светото Евангелие пишува: *каде што е трупот, таму и орлите ќе се соберат* (Мат. 24, 27-28; Лука 17, 37). Што значи тоа? Каде што има духовен отец со умносрдечна молитва – односно, личност преобразена од божествената благодат на Крштението, која се пројавува од неговото ослободено од страстите срце; таков чиешто преобразено слово е со голема власт и сила и затоа длабоко продира во срцата на луѓето и им носи светлина и сила и надеж и ги привлекува кон себе – таму луѓето ќе се соберат и таму ќе се случи Црква. Ако такви беа луѓето од српскиот висок клир или ако такви беа оние што ги испратија да формираат паралелна ерархија во Р. Македонија, борбата ќе беше тешка и ќе размислевме дали можеби ова што го прават не е и Божја волја. Сега нема причина за вознемирување.

Медијаторството на Рускиот патријарх за посред-

дување во разговорите не се оствари. Ако се има предвид фактот дека владиката Амфилохиј се сретна со патријархот Алексиј II непосредно пред да бидат хиротонисани српските владици, како гледате на посредништвото, со оглед на релациите меѓу Српската Православна Црква и Руската Православна Црква?

Лично, мислам и очекувам дека посредништвото ќе продолжи, но откако ситуацијата малку ќе се смири. Што е основа за ваквото размислување? Српската Православна Црква ги реализира двете најјавувани хиротонии за „нови српски епископи во Бившата Југословенска Република Македонија”, согласно нивниот официјален сајт, но сè уште нема никаква најава за отворање на судски процес против епископите на Македонската Православна Црква. Ако вака остане, тоа ќе значи дека со последните преземени дејства тие само сакаат да ја зајакнат својата преговарачка позиција во евентуалниот иден дијалог. Исто така ја имаме и поддршката на некои други Православни Цркви, како Романската, а особено на Бугарската, која никако не се согласува да се појави нова Црква со име само Охридска Архиепископија и која се залага за принципот ‘една Црква во границите на една држава’. Секако, тука се и Рускиот патријарх и Црква, кои нема да ја пропуштат можноста со решавањето на еден ваков клучен проблем, како овој меѓу Македонската Православна Црква и Српската Православна Црква, де факто да ја преземат лидерската позиција во Православната Црква.

Односите меѓу Македонската Православна Црква и Српската Православна Црква ескалираа по фамозниот ‘Нишки документ’, на кој и Вие ставивте потпис, којшто го

правдавте пред македонската јавност, наспроти реакциите на верниците. Сега, од оваа дистанца, како гледате на овој документ?

Преговарањето е посебна научна дисциплина и умешност за која постојат дури и посебни школи. За црковни пак преговори потребно е и догматско, канонско и литургијско предзнаење, како и ‘просветленост на умот’. Преговарањето исто така може да биде и долготраен процес, особено во Црквата, чиишто фази понекогаш се јасни и познати само за малкумина. За објаснување на вакви специфични преговори потребна е и една слободна и демократска атмосфера во медиумите и во јавното мислење, што лани, особено во предизборниот период, отсутуваше во однос на Црквата. Згора на сè, кога гледаме дека кај нас секој мисли дека сè знае и секој се смета за повикан сè да коментира, човек губи волја да објаснува. Сепак, она што е битно да се знае за Нишкиот работен документ е следново: тоа беше петти документ кој заеднички на ниво на комисија во процесот на преговорите го донесовме, значи ни прв ни последен; нашите потписи воопшто не беа битни, бидејќи каков било конечен договор прифаќа или одбива само Светиот архиерејски синод на Македонската Православна Црква. Тие беа само знак на добра волја во процесот на преговарање; на првата седница ден-два после Ниш ние сите едногласно го отфрливме и тој документ исто како и четирите претходно, и тоа не заради неговата теолошка содржина, туку затоа што во него не беше непосредно спомнато името Македонска Православна Црква, како и заради тоа што не беше прифатен нашиот предлог наместо синонимите ‘автономија’ и ‘автокефалија’ да се користи само терминот *самостојност*. Десет дена потоа владееше атмосфера на линч во медиуми-

те, за на крајот уште еднаш да се случи синодска седница на којашто повторно ја потврдиме и потсетивме на нашата првична одлука. После сè, наместо Српската Православна Црква да ја согледа реалната пастирска состојба во Р. Македонија, влезе во уште една своја авантура: крајно непромислениот чин на бившиот Повардарски митрополит со содејство на некои поединци од високиот српски клир.

Каде го гледате излезот од ќорсокакот?

Излезот од ќорсокакот е во покајанието, да се почитува редот воспоставен од светите Отци на Црквата. Трите свештенички чинови мора да одговараат или да се барем приближно до трите нивоа на духовна зрелост. Ѓаконскиот чин – со нивото на ‘очистување на срцето од страстите’. Презвитерскиот чин – со нивото на ‘просветлување на умот’ и умносрдечната молитва. Епископскиот чин – со нивото на ‘обожение на личноста’. Епископот мора да биде барем на ниво на ‘просветленост на умот’ и умносрдечна молитва. Инаку, со непросветлен ум а заробен од страстите, кого и каде ќе води? А оние што се веќе украсени со епископско достоинство а немаат соодветна духовна подготовка, барем нека ја освестат оваа своја болна состојба и нека се покајат. Секако, не е препорачливо за нив да го откриваат, а со тоа и да го потхрануваат наместо да го лечат, својот алармантен внатрешен конфликт и расцеп на личноста создавајќи расцеп или раскол во Црквата преку организирање на паралелна ерархија на веќе постоечката во Р. Македонија.

Имате идеја за обединување на непризнатите Православни Цркви во еден сојуз. Дали сојузничството на „расколничките“ Цркви ќе биде доволно моќно да им се

спротивстави на признатите Православни Цркви кои замижуваат пред историските факти и пред потребите на верниците и државите?

Доколку Македонската Православна Црква не биде прифатена во заедницата на признатите Православни Цркви, многу лесно може да се случи и сојуз на непризнатите Православни Цркви. Предлогот на Струмичката православна епархија на Македонската Православна Црква не е наша желба за формирање на таков сојуз, туку благовремено предочување на она што може да се случи. Инаку, силата на евентуалниот таков сојуз би била во еклисиолошки (црковно) исправна и заедничка платформа за настап во дијаспората наспроти погрешниот настап на Помесните Православни Цркви, кои го пројавуваат својот етнофилетизам во пракса со тоа што ракополагаат повеќе епископи во еден ист град за секоја етничка заедница посебно, што е забрането со светите канони; како и во тоа дека сме наследници на едни од најстарите црковни седишта, какви што се Охрид и Киев. Македонската Православна Црква или ќе биде пример како нормално, христијански може да се реши еден внатре-црковен конфликт или ќе биде клучната алка за поврзување и организирање на идниот сојуз на „непризнатите“ Православни Цркви. Но, не како сојуз *против*, туку како сојуз *за* единство со останатите Помесни Православни Цркви.

Во пресрет на најголемиот православен празник, која е Вашата порака до македонските верници?

Најголем православен празник е Велигден, Христовото Воскресение. Божик или Христовото Рождество е почеток на сите Господови празници. Секоја година во го-

дишниот циклус на Господовите празници, Бог во Својата Црква и во нејзиното благодатно литургиско време и литургиски простор ни дава можност да бидеме најнепосредни учесници во сите случувања од Христовиот живот. Тајна е ова голема и им се открива само на оние што се подготвиле да ја примат. Затоа, да се потрудиме да не ја испуштиме и овојпат можноста заедно со Мудреците од Исток да се поклониме на единствениот наш Бог и Цар, заедно со Богородица и Секогашдева Марија да Му се израдуваме на Богомладенецот и заедно со ангелите и пастирите да Му запееме славословие на нашиот Спасител, Богочовекот Исус Христос. Ова не е пиетизам ниту пак поезија. Ова е онтологија. Христос се роди!

За Нишкиот работен документ*

Почитуван господине,

Меѓу сите што се јавија да ѝ дадат поддршка на Македонската Православна Црква, единствен ти се противиш и ме тераш на сите овие маки што ги имам да ти одговорам и на твојот e-mail. Но, бидејќи гледам дека многу работи не ти се јасни, ако имаш уши, слушај:

1. Духот во кој преговаравме со српските архиереи беше и е: целата наша Света Црква, Македонската Православна Црква, да влезе и во формално канонско и литургиско единство со Српската Православна Црква, а не тоа да го направат само неколку десетици души – со што се предизвикува еден многу мал раскол во Македонската Православна Црква, а истовремено едно многу големо сеење магла во православниот свет и воопшто кај оние што сакаат да живеат во магла и темница: демек тука постои некаква призната Православна Црква. Но, доколку некој вистински сака единство во православниот свет, времето ќе покаже дека нашите пастирски позиции воопшто не се ослабени и дека Македонската Православна Црква – Охридска Архиепископија останува единствен релевантен фактор за разговори на просторот од Република Македонија. Во таа смисла и таканаречениот „Нишки договор”, а всушност само работен документ меѓу двете црковни комисији, беше составуван со цел проблемот меѓу двете Цркви да се реши потполно, а не парци-

* одговор на електронска пошта, 20 јануари 2004

јално и со предизвикување раскол во редовите на Црквата, на кој се радува единствено ѓаволот и кој заради суетата тешко се исцелува. Затоа повикувањето на работниот документ од Ниш не може да се користи како оправдание за последните случувања меѓу нас, туку е измислица која овде беше пласирана од север, заради покривање на нивната валкана игра, а од која се заразија некои неучи новинари и која ја прифатија некои наивни души. Доволно е само да се провери од каде ни дојде и кој прв ја протури таа вест. И на крајот, факт е дека ниту патријархот Павле во своето писмо со кое го повикува епископатот, свештенството и народот во Република Македонија во канонско и литургиско единство со Српската Православна Црква се повика на некаков Нишки договор ниту пак бившиот Повардарски митрополит прифаќајќи го тој повик објасни дека тоа го прави врз основа на договореното од Ниш. Значи, оние што сега лажат треба претходно да се договорот како ќе лажат.

2. Не можам сега да ти објаснувам зошто потпишавме, бидејќи тоа бара повеќе време и простор. Главно, заради усогласување на еклисиолошките, литургиските и канонските прашања помеѓу нас. Она што е битно, и тука никој да не се прави нетокму, е фактот дека каков било конечен договор со Српската Православна Црква прифаќа или одбива само Светиот архиерејски синод на Македонската Православна Црква, исто како што и Соборот на Српската Православна Црква ги потврдува или одбива документите на својата комисија. Инаку зошто имаше потреба да се свика Соборот на Српската Православна Црква за да се изјасни по повод Нишкиот работен документ ако за тоа одлучувавме ние на ниво на комисији? Или, зошто беше потребно да се свика седница на Светиот архиерејски синод на Македонската Православна Црква за да се изјасни по работниот документ од Ниш?

3. Секако знаеш дека одлучувањето во Светиот архиерејски синод на Македонската Православна Црква е соборно и во тој дух и одлуките се донесуваат со мнозинство гласови. Ние и самите бевме свесни дека не ќе можеме да го одбраниме тој документ пред Светиот синод, ниту пак сакавме, бидејќи откако безмалку ја утврдивме црковната содржина на работниот документ, ние знаевме дека не ќе можеме да го објасниме неприфаќањето од српска страна на една формалност како што е зборот 'самостојност' наместо политички оптоварените термини 'автономија' и 'автокефалија' и знаевме дека не ќе можеме да го објасниме пастирскиот апсурд, односно непостоењето на името 'Македонска Православна Црква' во целиот договор, ниту пак сакавме. Затоа, уште на првата седница после Ниш работниот документ беше едногласно отфрлен како пастирски недооформен, со надеж на подобро време за продолжување на разговорите. Што требаше да направиме? Половина епископи да го прифатат договорот а половината не, па така да настане раскол во Црквата? На кој гавол ќе му одговараше таа поделба во Црквата и на кој болен ум?

4. Следствено, ние не ги погазивме нашите потписи од Ниш, со оглед на тоа што не е во прашање конечен документ прифатен од нашата Црква, чие соборно одлучување го почитуваме, и со оглед на тоа што останавме верни на духот на преговарањето, а тоа е борбата за достоинствено влегување на нашата Света Црква, во сета нејзина полнота а не поделена, во канонско и литургиско единство со останатите Православни Цркви, со свое име и со свој статус. Наспроти нас, некои луѓе од високиот клир на Српската Православна Црква ги погазија и своите потписи од Ниш и одлуката на Соборот на Српската Православна Црква за прифаќање на работниот документ од Ниш. Ќе прашаш како?!

Многу едноставно: како прво, со потпишувањето и прифаќањето на тој работен документ Српската Православна Црква се обврза во своите обраќања до нашата Црква да го користи нашето уставно име – Македонска Православна Црква. Веќе во своето прво обраќање, во форма на повик на Српскиот патријарх Павле за канонско и литургиско единство (и тоа без да се почека на нашиот официјален одговор во врска со работниот документ од Ниш), нигде не беше спомнато името ‘Македонска Православна Црква’, а самиот повик беше повик за предизвикување раскол во нашата Црква, како што потоа сите видовме, спротивно на духот на дотогашното преговарање. Кој ги излажа тоа да го направат и кој им даде лажна надеж дека од тоа ќе има некаков резултат, Господ знае?! И да заклучиме, секој што во иднина ќе тврди дека овој мал раскол што денеска се случува во Македонската Православна Црква е последица на некаков Нишки договор, нека знае дека свесно или несвесно ќе биде продолжена рака на српската пропаганда во Република Македонија.

5. И уште едно прашање мене лично ме мачи: зошто толку се избрзаа? Нашата Црква во последните неколку години почна да ја живее својата духовна преродба наспроти нивните предвидувања дека како „расколничка” или како отсечена гранка од стеблото ќе се исуши и нема да донесе свој плод. Таа преродба во свое време секако ќе донесеше позитивни резултати во решавањето на нашиот формален статус во православниот свет. Просто човек да си помисли дека почна да им пречи таа наша преродба и фактот дека во вода паѓаат сите нивни „пророштва” на наша сметка. Зар мислите дека нив повеќе ги боли нашата црковна состојба отколку нас самите? – Ниту ги боли, бидејќи не ги боли ни за кај нив дома, ниту сфаќаат дека оваа состојба нема друго решение освен внатрешното, лично и соборно. Но, како ова да

му го објасниш на оној што не е навикнат да бара решение од внатре, туку бара само надворешни решенија – со физички и духовен терор од 1919 до 1941 и со духовен терор сега: демек тие се признатите и спасените, а ние не. Господ да те чува и тебе и нас од секаква прелест!

P.S.

Она за внатрешното решение го сфаќаш ли? Христос не се појави во сета Своја слава и сила и да рече, *Јас сум Бог, верувајте во Мене*, и со тоа да ја уништи нашата слобода и нашата човечност, односно да ги уништи ликот и подобие по кои нè создал. Туку Тој стана Човек и најсмилано и најтрпеливо, до Свое истоштение и смрт на крст, послужи во домостројот на нашето спасение. Тој ни ги остави Своите заповеди и Своите дела – Црквата. Само живеејќи според нив ние може да Го познаеме Него како вистински Бог, без притоа да ја изгубиме својата слобода и Неговиот печат во нас. Затоа и светиот апостол Павле вели: *на сите им станав сè..., само некогo да придобијам за Христос*. Овој внатрешен пристап бара и лично аскетско-исихастичко восовршување и освојување на внатрешните простори, каде што животот на другиот станува содржина на нашиот живот, од една страна, а од друга страна бара и трпеливо растење во хиерархијата на Црквата. Од ова восогласување на нашата внатрешна состојба со надворешниот свештенички чин што евентуално би го добиле, сигурно ќе се случат позитивни промени во животот на локалната епископска Црква, па и пошироко. Ништо од ова не може да се случи без умносрдечна молитва и просветленост на умот. А ова кој го може?

За пастирскиот идеал и световната политика*

Со Нишкиот договор Македонската Православна Црква добиваше најширока можна автономија, која веројатно подоцна би прераснала во автокефалија. Можете ли да ни кажете зошто споменатиот договор не е прифатен од страна на Синодот на Македонската Православна Црква?

Не можеме да зборуваме за Нишки договор, затоа што тоа е само работен документ на двете комисији, и тоа петти по ред, документ кој единствено Соборот на Српската Православна Црква и Светиот архиерејски синод на Македонската Православна Црква се овластени да го прифатат и потпишат или да го одбијат. Соборот на Српската Православна Црква го прифати, исто како и претходниот работен документ од манастирот на свети Наум кај Охрид, а Светиот архиерејски синод на Македонската Православна Црква го врати на доработка, исто како и сите работни документи претходно. Доколку и двата овластени Собори го прифатат Нишкиот работен документ на двете комисији, тогаш веќе ќе можеме да зборуваме за Нишки договор, а сега не. Мислам дека ова на сите им е јасно.

Затоа прашањето правилно се формулира вака: зошто и овој работен документ не беше прифатен од Свети-

* интервју за православната периодика Крка, издание на Далматинската епархија на Српската Православна Црква (подготвено на прашања на уредникот, архимандрит Герасим, денес Епископ горнокарловачки)

от архиерејски синод на Македонската Православна Црква? Ние, како комисија на Македонската Православна Црква, уште во Ниш се обидовме да им објасниме на претставниците на Српската Православна Црква дека две позиции од работниот документ не можеме, а и не сакаме, да ги браниме, а тоа се: прво, непостоењето на уставното име на нашата Црква, 'Македонска Православна Црква', во него; и второ, определувањето на нашиот административен статус со терминот 'автономија'. Нашиот предлог беше името Македонска Православна Црква директно и јасно да постои во работниот документ, а наместо терминот 'автономија' да се користи веќе во 1959 година признатиот од страна на Српската Православна Црква термин 'самостојност'. Овие две прашања, кои се единствени прашања што се спорни меѓу двете комисији, за нас како епископи на Македонската Православна Црква имаат исклучителна пастирска важност, а секако не есхатолошка.

Ние, сепак, како комисија на Македонската Православна Црква, го потпишавме овој документ (и после сè што се случи гледам дека е тоа многу добро), затоа што неговата црковна содржина беше безмалку исцрпена, односно што се однесува до црковната проблематика на документот ние како комисији речиси и немаме суштински разлики или спорни прашања помеѓу нас. Значи, откако ја воголасивме црковната содржина во работниот документ од Ниш и го постигнавме она што претставува еклисиолошки идеал (да не дозволиме нашите духовно самостојни и слободни Цркви да се најдат во зависност или подреденост една спрема друга, освен во евангелска „зависност“ во иста вера, во иста благодат, љубов и евхаристиска заедница), и на најголемиот лаик му е јасно дека употребата на термините 'автономија' или 'автокефалија' или 'самостојност' станува беспредметна, односно

обична формалност. Загрижува фактот дека една најобична формалност се појавува како пречка во односите помеѓу двете ерархии, особено кога знаеме дека Отците за да го сочуваат единството на Црквата воведуваат нови термини дури и во тријадологијата, како на пример Никејскиот термин 'единосуштен'.

Што се однесува пак до користењето на името Македонска Православна Црква, сакам претходно да се потсетиме на следново: основен услов за секоја Помесна Црква во нејзината апостолска мисија, односно проповедта на Евангелието на нашиот Господ Исус Христос на секој човек, е почитувањето на личниот идентитет (а со тоа и на националниот) на секоја конкретна личност на којашто со нашата проповед ѝ се обраќаме. Промашувањето на личниот идентитет на оној на кого му се обраќаме, независно од кои причини е тоа, значи сигурен неуспех на црковната мисија и негација на нас самите како пастири. Пастирски идеал, за сите нас, претставува односот на светиот апостол Павле: *зашто, иако слободен од сите, станав роб на сите, та повеќето од нив да ги придобијам, на Јудејците им бев како Јудеец, за да ги придобијам Јудејците, за оние што се под Законот, станав како да сум под Закон, за да ги придобијам и нив, за оние што се без закон, станав како да сум без закон, иако пред Бога не сум без закон, туку сум под законот на Христа, за да ги придобијам и оние што се без закон. За слабите станав како слаб, за да ги придобијам слабите. За сите станав сè, та по каков и да било начин да спасам некого. А ова го правам заради Евангелието, за да бидам учесник во него* (1 Кор. 9, 19-23). И на крајот, пастирско промашување и сатанско дело е да се нарушува слободата и достоинството на човекот непризнавајќи го неговиот личен идентитет, а особено обидот тој да се смени.

Значи, ние како комисија го потпишавме работниот документ во Ниш заради воголасеноста на нашите ставови околу клучните еклисиолошки, канонски и литургиски прашања, а нашиот Свет синод од чисто пастирски причини не го прифати и тој работен документ, затоа што прашањето на името и статусот на нашата Света Црква стана прашање на идентитетот, достоинството и историската борба на нам доверениот православен народ, односно актуелно политичко и национално прашање и како такво – актуелно пастирско прашање.

Главното прашање што сега се поставува пред Соборот на Српската Православна Црква е зошто не го прифаќа името Македонска Православна Црква кога веќе тоа е основно пастирско прашање за Синодот на Македонската Православна Црква (односно основен и единствен начин за првичен пристап кон доверениот народ) и кога веќе немаме суштински разлики во црковната содржина на последниот работен документ меѓу двете комисији. Или, зошто Српската Православна Црква и останатите Помесни Цркви не го прифаќаат нашиот предлог за користење само на еклисијалните имиња во официјалните односи меѓу Црквите, како на пример: Охридска Архиепископија, Пеќска Патријаршија, Атинска Архиепископија итн.? Ако овие две прашања немаат теолошки одговор, тогаш сè друго е световна политика.

Од историјата ни е познато дека ниедна црковна област нема добиено автокефалност пребивајќи во раскол. Пример е Бугарската егзархија, која 80 години беше во раскол и најпрво мораше да се врати во канонскиот поредок, па дури потоа доби автокефалност. Наполно идентичен пример е Американската Православна Црква. Зошто Македонската Православна Црква не се одлучи за таков чекор, а потоа да побара автокефалност?

Дали е токму таква историјата на добивање автокефалност како што се обидовте сега во два-три реда да ни објасните, тоа е големо прашање; но тоа сега не е битно. Тоа воопшто не е проблем помеѓу Македонската Православна Црква и Српската Православна Црква. Ние бараме содржината од Нишкиот работен документ што се однесува на статусот на нашата Црква термилошки да се определи како 'самостојност'. Како што објаснив погоре, за сите точки во Нишкиот работен документ што се од чисто црковна содржина (еклисиолошка, литургиска, канонска итн.) нема спротивставени мислења меѓу двете комисији. Затоа лично мислам дека користењето на терминот 'самостојност', со оглед на тоа дека претставува формално прашање, не би требало да се појави како проблем меѓу двете комисији и Цркви.

Главен проблем за комисијата на Српската Православна Црква е употребата на името Македонска Православна Црква од наша страна, а кога такво нешто ќе се јави како проблем помеѓу две Цркви, со сите последици што од тоа произлегуваат и коишто овие денови ги гледаме, ...расудете сами што е тоа!? Објаснувањето дека тоа им пречи на Грците е неприфатливо. Ако се сака има решение и за тоа, погоре го спомнав: со користење на еклисијалните имиња. Инаку, во православниот свет кога ќе се постави прашање за Македонската Православна Црква, претставниците на Српската Православна Црква секогаш истакнуваат дека е тоа нивен внатрешен проблем. Ние не бараме томос за автокефалност од Цариград, ние го решаваме црковниот проблем помеѓу нас и Српската Православна Црква. Кој има уши да слуша, нека чуе.

Денес во Р. Македонија постои и канонска ерархија, на чело со митрополитот Јован, призната од сите Помесни

Православни Цркви. Што ако се случи таа ерархија наскоро да добие автокефалност, каков став би зазел вашиот Синод? Дали би ја изгубил поддршката од клирот, државата и народот?

Вистинското прашање гласи: зошто некој од Српската Православна Црква токму сега го презема тој чекор и го предизвика овој, иако безначаен, раскол во Македонската Православна Црква? Македонската Православна Црква во последните неколку години доживуваше незапамтена обнова во споредба со соседните Православни Цркви. Се обновија над дваесет манастири со околу стотина монаси и монахињи со сите позитивни ефекти што произлегоа од тоа. Тие ефекти секако ќе се почувствуваа и во Светиот архиерејски синод на Македонската Православна Црква. Зошто ваква авантура токму сега, после четириесет и пет години трпеливо чекање и во моментот кога веќе најдовме заеднички јазик во Ниш?

Го нареков раскол тоа што вие го нарековте канонска ерархија, не затоа што се само стотина луѓе, не затоа што немаат ниту еден храм, не затоа што немаат ниту еден манастир, не затоа што не ги сакам (повеќето од нив јас ги замонашив и ракоположив, почнувајќи од егзархот српски Јован) и не затоа што не ги сметам за канонски, ги нарекувам раскол затоа што со тоа што го направија не постигнаа ама баш никаков пастирски ефект, затоа што пастирски го промашија македонскиот народ и бесцелно се оддалечија од него и затоа што последиците од нивното постоење можат да бидат многу негативни за единството на целата Православна Црква. Кога веќе констатираме пастирско промашување, се става под прашање и нивната каноничност, и нивното расудување и сè останато. Ако некој од српскиот

висок клир кој го сторил ова мисли дека ќе има мирна совест и благослов Божји со тоа што инсталирал во Р. Македонија стотина луѓе на чело со некаква канонска ерархија и што насекаде ќе ги претставува како призната Црква, а истовремено два и пол милиони православни Македонци во Република Македонија и во дијаспората, ненамерно или не, ги остава надвор од видлива литургиска заедница на штета на севкупното сведоштво на православното единство во светот, таквиот многу се лаже.

Инаку, не сум чул дека некој официјално го признал овој раскол, а знам неколку Помесни Цркви кои со тоа воопшто не се согласуваат. Како што веќе нагласив, проблемот не е во автокефалноста, проблемот е пастирски и се однесува на името Македонска Православна Црква. Едноставно ние без ова не можеме да му пристапиме на правослалниот македонски народ. И никој нека не негува лажна надеж: таа ерархија, особено без името Македонска Православна Црква, и да добие автокефалност од никого нема да биде прифатена, затоа што веќе еднаш пастирски го промаши овој народ и овој народ знае дека е предаден од тие луѓе, а тоа тешко може да се заборави. Знаете каде е вистинскиот проблем и што мене ме плаши? Што ќе биде со нив ако еден ден Српската Православна Црква го формулира и го прифати договореното во Ниш како ‘самостојност’ и ако го прифати нашето уставно име ‘Македонска Православна Црква’? Ако тој ден дојде бргу, тогаш ќе имаме вистински проблем со таканаречената канонска ерархија: како ќе ги прифати народот назад? Расколот брзо се прави, но тешко се исцелува. Знаете ли колку пати самоорганизираната Црногорска Православна Црква нè молеше да ѝ помогнеме за хиротонији, студирања, обнова на манастири итн.? Не ни помисливме да го сториме тоа.

Четири манастири со околу триесет монаси и монахиња веќе преминаа под јурисдикција на автономната Охридска архиепископија. Во јавноста се зборува за најавен премин на уште неколку манастири. Што планирате да преземете за да го спречите преминувањето на останатите?

Нивниот број не е триесет, туку најмногу дваесет, од кои половината се искушеници. Манастири немаат затоа што своеволно ги напуштија, изнесувајќи го инвентарот од нив многу денови претходно, што е и уредно евидентирано. Повеќето од нив се мои монаси. Овие млади луѓе уште на почетокот од монашкиот живот беа советувани да растат духовно и интелектуално, да го достигнат свештеничкиот идеал – умносрдечната молитва, односно излегувањето на умот пред олтарот на срцето, без што никој не може да се нарече вистински монах и вистински свештеник, и ако еден ден Бог благоволи и тие влезат во Светиот архиерејски синод на Македонската Православна Црква, тогаш од внатре, како добри пастири, со многу трпение да го променат она што со векови се искривувало заради негрижата на инородните наемници. Но ништо. Тие предвреме посакаа да станат пастири и да водат свои манастири, за на крајот потполно да го изгубат чувството и идентитетот на пастир, губејќи го реалниот допир со цел еден народ. Зашто, Пастирот мора да ги знае духовната возраст и сила и потребите на својата паства за правилно да ја води и навреме да ја храни. По таа грижа паствата и го познава својот Пастир. *Јас сум добриот Пастир: и ги знам Моите и Моите Ме знаат Мене* (Јован 10, 14). *И овците го слушаат гласот на Пастирот, и тој ги вика своите овци по име; и ги изведува. И кога ќе ги изведе овците свои, оди пред нив, и овците одат по него, бидејќи му го познаваат гласот негов* (Јован 10, 3-4). Пастирот го води

целиот доверен народ кон видливо канонско и литургиско единство, а не самиот себеси. Ако, пак, се случи тоа, тогаш не е во прашање Црквата, туку некои други интереси. *А ло туѓ човек не одат, туку бегаат од него, оти гласот на туѓиот не го познаваат* (Јован 10, 5).

Инаку, други преминувања нема да има, а во догледно време и останатите два од трите празни манастирски објекти ќе бидат пополнети со нови монаси. Еве го соопштението на останатите игумени и игумении:

Ние, монашките братства и сестринства во манастирите на Македонската Православна Црква – Охридска Архиепископија:

Свети Наум Охридски, Охрид;

Свети Јован Крстител (манастирот Бигорски);

Свети Георгиј, Рајчица;

Успение на Пресвета Богородица, Матка;

Свети Никола, Љубанци;

Свети Гаврил Лесновски;

Успение на Пресвета Богородица и

Свети Архангел Михаил, Берово;

Свети Леонтиј, Водоча;

Свети Јоаким Осоговски;

Воведение на Пресвета Богородица Елеуса, Велјуса;

Свети четириесет Севастиски маченици, Банско;

Света Марија Магдалена, Дојран;

Свети Георгиј, Кучково;

Свето Преображение, Зрзе;

Свети Архангел Михаил, Варош;

Свети Атанасиј, Журче;

Свети Јован Богослов, Слепче;

Пресвета Богородица, Калишта;

Сите Светии, Дебарца;

Воведение на Пресвета Богородица (Пречиста Кичевска);

Свети Спас, Скопје;

и др. – изјавуваме дека остануваме верни на Македонската Православна Црква, на Црквата во која сме крстени, духовно растени и во која сме замонашени и сме примиле свештенмонашки чинови, во која се причестуваме и на која слободно ѝ се заветувавме да ѝ служиме.

Како монаси и монахињи длабоко ја чувствуваме и ја живееме вистината дека сме чеда на нашата древна Света Црква и дека сме плод на покајанието на македонскиот православен народ и никогаш нема да ја изневериме нашата монашка и пастирска одговорност за негово водење кон Христа Господа, останувајќи послушни на епархиските архиереи и на Светиот архиерејски синод на нашата Македонска Православна Црква.

Христос се роди!

Имаме информација дека во Синодот на Македонската Православна Црква се разгледува можноста за пензионирање на Митрополитот полошко-кумановски Кирил и на Европскиот митрополит Горазд. Дали ова навистина ќе се случи и сметате ли дека тогаш полесно би нашле излез за надминување на расколот?

Митрополитот полошко-кумановски г. Кирил и Митрополитот европски г. Горазд ќе одат во пензија кога самите ќе оценат. Секако, тие воопшто не се пречка за остварување на канонско и литургиско единство со Српската Православна Црква. Уште еднаш ќе повторам: во суштина, речиси сè што се однесува на чисто црковната содржина на нашето недоразбирање е восогласено во Ниш; ние го сакаме тоа

канонско и литургиско единство, нашиот архиепископ секогаш на Великиот вход ги спомнува имињата на сите поглавари на Помесните Православни Цркви и патријархот Павле. проблемот е во тоа што комисијата за разговори на Соборот на Српската Православна Црква сè уште не е подготвена да го прифати нашето уставно име, Македонска Православна Црква, и се двоуми нашиот административен статус, согласно содржината на она за што се договоривме во Ниш, да го формулира како 'самостојност'. Без нашето име, Македонска Православна Црква, и без формулирање на административниот статус на Црквата како самостојност, би морале да нè разберете, ние како Пастири не можеме да излеземе пред својот народ. Видовте што се случи со поранешниот Повардарски митрополит.

И добро е што ја услогласивме црковната содржина на Нишкиот работен документ, бидејќи сега се гледа сиот апсурд на нашето недоразбирање, со што ние православните се маткаме, на голема соблазна на сите луѓе и на голема штета на сведоштвото, во сила, на нашиот Господ Исус Христос.

Ако дојде до тоа, дали околу надминувањето на расколот би преговарале со Српската Православна Црква или со автономната Охридска архиепископија, со оглед дека каноните налагаат тоа да биде со оваа последнава?

Македонската Православна Црква законски е регистрирана под името 'Охридска Архиепископија' и од тоа име не сакаме и не можеме никогаш да се откажеме. Друга Црква под тоа име не може да се појави, ни кај нас ни во светот, зашто тоа би било незаконско, лажно претставување.

Лично мислам дека после сè би требало да оставиме да помине еден период во којшто би требало состојбата да се смири, без притоа некој да се обиде повторно да ги разгорува страстите. Исто мислам дека треба да помине и изборот за нов патријарх во Србија, бидејќи со тоа ќе го избегнеме пројавувањето на екстремни преговарачи од српска страна коишто меѓусебе би се докажувале кој е поголем заштитник на српските национални интереси во борбата за патријаршискиот престол, а на штета на разговорите. Во Македонската Православна Црква – Охридска Архиепископија, се подготвуваат нови хиротонии. Откако и ние ќе ги консолидираме нашите редови, тогаш ќе можеме да седнеме на масата за разговори, и тоа најверојатно под покровителство на Руската Православна Црква.

Се надевам дека ќе успееме. Се надевам дека здравите сили ќе надвладаат на двете страни. Се надевам дека нема да му дозволиме на ѓаволот да ни се смее, зашто тоа што нè раздвојува е смешно, а тоа што нè соединува е Христос. Ви благодарам што овозможивте и нашиот глас да стигне до епископатот, свештенството и верниот народ на Српската Православна Црква. Сакам, на крајот, да побарам прошка од сите читатели на интервјуто, кое го завршив на Прочка, 2004 година.

„Заради единството коешто ние го смисливме...”*

ОГЛЕДАЛО ИЛИ ‘НОРМАТИВНА РЕЕДУКАЦИЈА’

Вистински пастир е оној што може со својата добрина, со сопственото однесување и со молитвата, да ги бара и да ги најде оние што се изгубиле.

Оваа душевна сила му доаѓа само од Бога и преку сопствените подвизи. Единствено со неа може да се спаси коработ, не само од бура туку да се извлече дури и од пропаст.

Вистинскиот пастир Го запознава Бога преку внатрешната просветленост, која ги прави бесполезни сите книги. Не им прилега на учителите да даваат поука врз основа на туѓи списи, односно од сознанија што ги добиваат еднадвор. Тие сопствената душа му ја нудат на своето стадо.

Оваа мудрост, која Бог ја дава, пастирот ќе ја види во себе дури тогаш кога ќе успее да ги поведе кон совршенството не оние што се вредни, туку оние што се неграмотни и непромислени.

Пастирот нема да престане да свира на квалот на умот, дури и кога овците му пасат, та дури ни кога пладнуваат. Ништо толку не го плаши волкот колку звукот на пастирскиот кавал.

Свети Јован Лествичник

* објавено на сајтот на МПЦ, www.mpc.org.mk, 10 јуни 2004

Три случувања во денешно време меѓу нас се такви, што да се чуди не само секој православен христијанин туку и секој добронамерен човек.

Прво, постојаното тврдење дека се гонети и тоа тврдење оди просто како реклама покрај нивниот линк на официјалниот сајт на Српската Православна Црква. ...Но, освен онаа интервенција на полицијата уште на почетокот од нивното појавување (иако полицијата и тогаш дејствуваше според Законот за Верските заедници и религиозни групи што важи во Република Македонија и според другите позитивни акти), денеска веќе никој не ги спречува во нивните собирања по неколкуте приватни станови и вили. Секако, полицијата според важечкиот Закон должна е да интервенира, но таа тоа не го прави. Ниту пак Црквата го бара тоа од полицијата, зашто, ако го побараше, полицијата ќе мораше да интервенира, инаку ќе беше обвинета дека не постапува според Законот. Ниту пак некој друг државен орган од извршната и од судската власт го бара тоа од полицијата. Значи, и покрај јасните прописи, постои една свесна толеранција од страна на државните органи на Република Македонија и од страна на Црквата во однос на нивните нелегални (од аспект на важечкиот Закон) собранија, а заради смирување на состојбите. Тие и самите тоа го чувствуваат и го знаат и затоа слободно се собираат, па слушаме дека дури и на нивниот сајт може да се види презентација од тие нивни собранија. Значи, доколку би сакала полицијата да ги гони, надлежните служби би можеле и отпосле да ги користат информациите и сликите од самиот сајт, но тоа не се случува. Се надеваме набрзо и судскиот процес што против нив се води под обвинение за предизвикување расна, верска и национална нетрпеливост и омраза да биде запрен. Тоа е што се однесува до легалните структури на власта.

Се случи, за голема жал, и еден насилнички акт од непознати сторители во вилата во Нижеполе, за што Господ да им прости и, не дај Боже, некој некогаш повторно такво нешто да направи. Она што е сосема сигурно е фактот дека никој и некогаш ниту добил ниту ќе добие благослов од свештено лице на нашата Црква за такво нешто. И не само тоа, сите нека знаат дека се тие под заштита на Црквата од секаков вид на физичко насилство.

Затоа, за да не се чудиме и понатаму што се случува, нека престанат да тврдат дека се прогонети од страна на Црквата и државата. А ако сакаат да знаат што е гонење од страна на црковна ерархија и државни органи, нека ја прелистаат македонската историја од 1919 до 1941 година, во делот што се однесува на, од нивните идеолошки водачи наречената и окупирана територија, Вардарска Бановина и тогаш ќе видат што е вистински прогон.

Секако, тоа што се пукаше врз еден од митрополитите на Македонската Православна Црква и што тој беше нападнат со нож и што со години живее под постојани закани, тоа што манастирите под негово духовно раководство неколку пати беа физички нападнати, а монаси и монахињи беа малтретирани и насилно грабнувани од манастир (и тоа во присуство на полиција), тоа што Митрополитот и манастирите се со години наназад под еден вид перманентен притисок и прогон од страна на поединци или групи вработени во извршната и во судската власт (на пример: прислушкување на телефоните и поставување на уреди за прислушкување дури и внатре во манастирите) и од некои дипломати, како и од некои медиуми и новинари – тоа не е ништо? И секако дека не е ништо. Ако некој и е прогонет заради Христос, но според Божји суд, а не според наш човечки, ништо чудно не се случува; Христос одамна рече:

ако Мене Ме гонеа и вас ќе ве гонат (Јован 15, 20). Но, ние не треба да мислиме дека земаме учество во страдањата Христови, а особено не треба од тоа да правиме реклама. *Само Божјиот суд може да ги види нашите страдања како учество во кеносисот /истоштението/ на Единородниот Свој Син, нашиот пат е да се смируваме* (Старец Софрониј).

Второ, постојаното тврдење дека народот е со нив, но заради прогонот од државните органи не може масовно да им пристапи. ...Ова е барем проблем што можеше многу лесно да се реши: ако македонскиот православен народ е со нив, тогаш нека одат во македонската дијаспора низ светот, каде што не постојат македонските државни органи, и слободно нека си го соберат народот околу себе. Арно ама, јасно им е дека таму не можат ни да се појават со такви идеи, а камоли макар еден човек да придобијат. Затоа, за да не се чудиме многу и на ова нивно тврдење, нека престанат да разгласуваат дека народот е со нив, зашто ако беше така, тоа ќе беше и во дијаспората и во татковината и ќе беше многу лесно забележливо, а познато е дека народниот собир е факт којшто многу лесно може да се искористи во своја полза. Нека соберат, на пример, само неколку стотици луѓе пред собрание, и ќе си ги остварат сите свои желби за легализирање и непречен просперитет. Но македонскиот народ не е со нив. Народот чувствува дека проблемот не е црковен и мисли дека „измамените расколници“ се влезени во поднебесниот лавиринт на великосрпските национални и политички шеми. Исто така, нека не очекуваат, сè додека вака постапуваат, македонскиот народ да ги сака и почитува и нека не очекуваат сè да биде идеално и без проблеми во однос на нив, затоа што истиот тој народ живее и работи како во приватниот така и во јавниот сектор на државата, а тие се судираат со него. Поточно речено, тие го промашија овој народ

непочитувајќи го неговиот личен и национален идентитет, навредувајќи го и потценувајќи го. За оној што сака да биде пастир ова претставува промашување на првото и најосновно ниво на комуникација и воспоставување на заедница. Ако некој комуникација не може да воспостави, тогаш кој да му довери духовно раководство? Пастирот не го интересира од каде произлегува чувството на личен и национален идентитет кај еден човек или кај еден народ, и така *во Христос нема Јудејци ни Елини* (Гал. 3, 28), односно Македонци и Срби, туку Пастирот, едноставно, чувството на личен и национален идентитет го почитува. Свети апостол Павле не рече: *на сите им кажав кој е што* (кој како национално да се чувствува), туку: *на сите им станав сè* (на Македонецот – Македонец, на Србинот – Србин), *та по каков и да било начин да спасам некого. А ова го правам заради Евангелието, за да бидам учесник во него* (1 Кор. 9, 19-23). Тоа е пастирскиот идеал.

И уште нешто: вистинска среќа во несреќа е што сите Помесни национални Православни Цркви во светот имаат своја дијаспора, зашто таа ја покажува главната болест на Православието, етнофилетизмот. Што друго е постоењето на повеќе православни епископи во еден ист град, за секоја етничка православна заедница посебно, ако не етнофилетизам? Тоа е очебијна еклисијална ерес на етнофилетизмот – во пракса. Но, и како учење, затоа што Помесните (националните) Православни Цркви прашањето на дијаспората, вака погрешно, и правно (канонски) го имаат регулирано и во своите уставни и со меѓусебни договори со странската држава во која живее нивната етничка заедница. А штом нешто може да се прочита, тоа веќе егзистира како учење. Православната Црква со ваков отворен проблем, како што е дијаспората, не може да му суди на никого за етнофилетизам. Само духовно слепи ова не го гледаат.

Етнофилетизмот е и причина зошто не сакаме само со нашите еклисијални имиња да комуницираме меѓусебно како Цркви: Пеќска Патријаршија, Московска Патријаршија, Трновска Патријаршија, Киевска Патријаршија, Охридска Архиепископија, Атинска Архиепископија итн., а сегашните официјални имиња, од пастирски причини, да ги користиме само за внатрешна употреба. Прифаќањето на ваквото решение би ги разрешило сите сегашни административни, управни проблеми во Православната Црква. Болниот што знае дека е болен полесно ќе се исцели.

Трето, постојаното превидување на пастирската реалност како причина за чудење. ...Како што не е возможно да постои противречност и разидување помеѓу православна Вера, Евхаристија и Црква така не би требало и не е можно да постои противречност и разидување помеѓу догмите, каноните и пастирското дело. Со формулирањето на догмите од страна на Вселенските собори се обезбедува непроменливоста на суштината на верата. Со светите канони формулирани на Вселенските или на Помесните собори или од некој епископ, а прифатени од Црквата, се обезбедуваат духовните, етичките, пастирските и организационите рамки во кои вистината на верата му се принесува на секој човек што сака да се причести со неа. Пастирското дело (пристап) е вистинскиот начин со кој се обезбедува непречено функционирање на сето ова: суштината на верата во рамките на светите канони на вистинско место и во вистинско време, односно на вистински начин, да му стане достапна на секој човек.

Нема Црква и Евхаристија ако нема вистинска Вера. Нема православна Вера и Црква без Евхаристија. И нема Евхаристија и православна Вера без Црква. Исто така, ниеден од овие три елементи – догмите, каноните и пастирско-

то дело – не може да се превиди, зашто инаку нема да постои ни целината: нормален црковен живот и духовно востановување. Грешката во догмите и во канонските рамки е помалку веројатна, но грешката во пастирскиот пристап е очигледна опасност што постојано демне. Таа е причина и за секое зло понатаму. Зошто е тоа така? За правилен пастирски пристап потребно е расудување. А за да имаме вистинско духовно расудување (а не расудување што произлегува од животниот опит и интелигенција), потребно е просветлување на умот. За просветлување на умот да имаме, пак, неопходна е умносрдечна молитва. Но, ако немаме умносрдечна молитва, значи уште сме дел од ‘светот’, бидејќи срцето уште ни е заробено од страстите, а пристапот кон надвор на божествената благодат, која после Крштението а заради наше просветлување и обожение пребива во нашето срце, е затворен. И кој од нас денес има умносрдечна молитва? Многу малку. А и од тие што имаат ретко кој седи на епископски престој. Зборуваме, нели, за оние што исходат од монашките редови. За мирските свештеници, презвитери, што да кажеме? Исихастот е денес како осамен глас што вика во пустината. Ете, затоа, свесно или несвесно, нашата лична нетрпеливост, личните претензии за власт и суеверата (заробеноста од светот и духовното слепило), а потхранети од дезинформации или во недоволна информираност, секогаш ги преточуваме во омраза и озборување, а понекогаш, како овие денови и години, дури и во богословски спорови што можат да завршат или завршуваат со несогледливи еклисијални (црковни) последици, односно со поделби. А пак, желбата за сотириолошка исклученост на нашиот „непријател” или, со други зборови, желбата нашиот „непријател” да не се спаси, дефинитивно ги труе и затвара нашите срца. Таквата желба е и главен сведок за нашето духовно слепило (Мат. 15, 14).

Еве еден вистински предлог: зошто ние сите се премашуваме толку години лутајќи бесцелно низ лавиринтот на суетата, етнофилетизмот, политиката, поднебесјето? Зошто се движиме во просторот на спекулативната теологија и интелектуалниот рационализам наместо во просторот на мистичниот реализам? Зошто да не се пронајдеме како вистински браќа во автентичниот православен духовен простор? Зошто да не преземеме еден подвиг, движење кон заедница? Наместо да разговараме за организацијата на нашиот црковен живот, што веднаш покажува дека се работи за некој вид политика и надлажување, ние треба да разговараме за плодовите на нашиот црковен живот. Не рече Господ *по гранките нивни ќе ги познаете, туку: по плодовите!* Тие плодови сите ние сме повикани да Му ги принесеме на Бога: плач и покајание (μετάνοια), односно преумување, односно ‘совршено кружно движење на умот’ и враќање на неговата ‘енергија’ кон неговата ‘суштина’ во срцето, односно умносрдечна молитва. Умносрдечната молитва е единствен вистински плод на покајание и сведоштво за зрелоста на една Црква и на секој христијанин посебно! Или ја имаме и тука ќе се најдеме или ја немаме и пред тоа ќе се смириме и пак ќе се најдеме. И секој што сака да стане страна во преговорите нека се преиспита дали може да разговара на таа тема и, ако може, на драго срце ќе го примиме.

И уште еднаш, по којзнае којпат да повториме: не постои богословски или еклисиолошки или канонски спор помеѓу Македонската Православна Црква и Српската Православна Црква. Не ја подигајте расправата на тоа ниво! Сите такви прашања задоволително беа решени со работниот документ во Ниш и затоа нашата комисија го потпиша. Ние, Македонската Православна Црква – Охридска Архиепископија, ја сакаме и смирено ја бараме евхаристиската

заедница со Српската Православна Црква. Српската Православна Црква не допушта да се случи таа заедница, ниту со неа (како единствен критериум на вистината, нели?) ниту со останатите Помесни Православни Цркви, затоа што ни го оспорува името Македонска Православна Црква и затоа што не сака постигнатата теолошка, еклесиолошка и канонска согласност во работниот документ од Ниш да ја формулира со терминот ‘самостојност’. Што е најчудно, терминот ‘самостојност’ и името ‘Македонска Православна Црква’ ги призна и ги формулираше самата Српска Православна Црква со своја одлука во 1959 година (бр. 1744/Зап. 343 од 26 јуни 1959 г.), објаснувајќи ги со тој термин и со тоа име нашиот статус и нашиот црковен идентитет, и тоа во услови на наша поголема црковна зависност од неа. Името пак ‘Македонска Православна Црква’, согласно уставното име на државата во чии граници Црквата странствува, и терминот ‘самостојност’, за нашата Црква моментално се основно пастирско прашање, основен предуслов за воспоставување на однос на доверба со нашата паства, и затоа Светиот архиерејски синод на Македонската Православна Црква не го прифати работниот документ од Ниш како таков и го врати на доработка – само во тој контекст. Да повториме: само во тој контекст, а не за другите теолошки прашања, кои главно успешно се решени и формулирани.

Со оглед на тоа што деновиве прочитавме текст од еден новинар чијшто психолошко-ментален склоп, свесно или несвесно, никако не успева да се издигне над она „иќ”, и кој истовремено сака да биде актуелен, а со цел да не остане збунет ниту пак да ги збунува своите ретки читатели, исто така и за да им биде појасно на уште еден-двајца полубунети новинари, најдовме за потребно да го додадеме и следново: не треба да се мешаат две работи, процесот на

возобновување на Синодот на нашата света Црква со нови епископи и случувањата околу Нишкиот работен документ. Особено за овие теми не треба да пишуваат луѓе што немаат суштински однос со Црквата, односно луѓе што не се исповедаат и не се причестуваат. Покрај тоа, од она што го читаме кај нив гледаме дека не ги следат состојбите во Црквата, ни напишаното во печатот ни во електронските медиуми кажаното. Ама што зборуваме? Тие ни самите себеси не се следат што пишувале: истите тие со години го оцрнуваа процесот на возобновување на монаштвото и самите монаси, а сега се наводно загрижени за возобновувањето на епископскиот кадар на нашата Црква, кој впрочем произлегува од истото тоа монаштво. Можеби единствена цел им е само да ја оцрнат Македонската Православна Црква? Навистина, има толку други убави теми за кои можеби се компетентни да пишуваат, кој ѓвол ги тера да пишуваат за Црквата!?

Процесот на возобновување на епископскиот состав на Синодот од монашките редови, за секоја поединечна личност (од самото влегување на човекот во манастир како 'никој и ништо' па до неговото седнување на епископски престол), е долготраен и сложен процес. Тоа е процес што, заради неговата комплицираност до самиот крај, правилно може да го помине само оној што е кроток и смирен по срце. Само оној што со правилен духовен подвиг во манастирот ќе стане епископ над страстите од своето срце, ќе донесе вистински плодови и како епископ на Црквата. Сите ние сакаме овој процес на духовно изградување на потребниот епископски кадар и кај нас што побрзо да се заокружи и работиме на тоа. Секако, постојат и вонредни состојби, како што беше повоениот атеистички период или последниот обид на Српската Православна Црква за создавање на паралелна црковна ерархија кај нас, кои можат да го скратат овој процес.

Но, битно, сите денеска сфаќаеме дека процесот на возобновување на епископатот на нашата Црква е најсуштински поврзан со процесот на возобновување на монаштвото во Република Македонија, како единствено ново случување. Само монах може да биде епископ. Сите можеме да се присетиме денеска дека овој деветгодишен соборен подвиг во нашата Црква се случуваше во услови на постојано „плукање“ врз него од страна на некои медиуми и новинари, за што сме им многу благодарни. Зашто, „плуканицата“, и само таа, е водата за полевање што најмногу придонесува за правилно растење на еден монах и на еден епископ. Во меѓувреме некои престанаа, откако како неверен Тома прво ја ставија раката во раната на нашите ребра; на некои ни тоа не им помогна баш многу, а поединци продолжија и денес да „плукаат“ врз тој подвиг и врз Светиот архиерејски синод на Македонската Православна Црква (додека не се заокружи целиот процес, нели?). Тие треба да знаат дека доколку монасите кај нас, а со тоа и идните епископи, се развиваа во погрешна насока – без покајание, без подвиг, без желба за восовршување, без одрекување од светот – тогаш „плукањето“ им е простено. Но, доколку во овие тешки времиња на општо богоотстапништво се најдоа неколку храбри души што Му го посветија својот живот на Бога, та паѓајќи и станувајќи, трпеливо и во покајание, ја продолжуваат борбата против демонот и против неговите придружни сили, секогаш молејќи се и за своите непријатели, и кон кои постојано е свртено окото на нивниот Небесен Отец, а некој и понатаму продолжува да „плука“ врз нив, тогаш таквиот нека размисли дали не е подобро да го следи нивниот пример на покајание или и понатаму ќе влегува во голем ризик мислејќи дека „плука“ врз некои безбожници. А влогот е голем: душата. Различен е нашиот суд од Божјиот суд. Затоа

подобро е да се воздржиме од осудување на епископите на Македонската Православна Црква. Односот кон епископот на Црквата, сакале ние или не и без оглед на тоа дали знаеме или не, секогаш му дава насока на нашиот живот. Да внимаваме насоката што сами ќе си ја избереме, преку односот кон епископот, да не нè одведе во безизлез. Еве едно вистинско прашање со кое треба да се занимаваат новинарите, а за кое не треба ниту да се исповедани ниту да се причестени, а тоа е: зошто оние што се одделија од нас – а останатите Помесни Православни Цркви на чело со Српската ги признаваат како автономна Охридска архиепископија – зошто тие, велама, ако имаат добра намера како што на почетокот изјавуваа, сега од внатре, како признати, не го постават прашањето за признавањето на нашето уставно име ‘Македонска Православна Црква’ и за признавањето на статусот ‘самостојност’. Тоа е едно вистинско новинарско прашање; и онака проблемот е политички, а не црковен, и полесно е за новинарите кога се занимаваат со политички прашања. По тоа и ќе го познаеме еден новинар дали сфатил што се случува, дали пишува со добра намера да се реши црковниот спор или е служител на оние интереси што не сакаат да ја видат Православната Црква обединета и, свесно или несвесно, прави двиг кон разединување.

И уште еднаш за Нишкиот работен документ: сите прашања од канонски, литургиски, богословски, црковен карактер беа задоволително решени со Нишкиот работен документ и затоа нашата комисија го потпиша. Останаа спорни само две прашања за српската комисија. Едното беше дали содржината од Нишкиот работен документ што се однесува до статусот на нашата Црква да се формулира со терминот ‘самостојност’ или со ‘автономија’. Сите делегати во српската комисија се сложија за терминот ‘самостојност’,

освен еден, и гласот на тој еден победи, затоа што изгледа останатите не сакаа да се покажат како поткопувачи на српските национални интереси во очите на Соборот на Српската Православна Црква, а со тоа да излезат и од трката за патријаршкиот престол. Поинаку не е објасниво како гласот на само еден член од комисијата можеше да надвлее, со оглед на тоа што дури не е ни претседател на комисијата. Но, сигурни сме дека тој термин на крајот ќе биде прифатен, а дека сега српските епископи не попуштаат и го држат како адут за пазарење. Секако, забораваат дека ние немаме со што да се пазариме. Второто спорно прашање за некои српски епископи е името, 'Македонска Православна Црква'. Треба некој да е тотален безумник за да не му е јасно зошто е спорно ова прашање. Ние, како комисија, уште на самиот работен состанок (а тоа стои негде во записниците, и наши и нивни) ги предупредивме дека без терминот 'самостојност' и без името 'Македонска Православна Црква' нема никаков договор со нив ниту ваков договор може да помине кај Светиот архиерејски синод на Македонската Православна Црква. Сигурни бевме дека и овој работен документ, како и бројните пред тоа, ќе биде вратен од Светиот архиерејски синод на Македонската Православна Црква на повторна доработка. Овие наши предупредувања ги потврдија и бурните реагирања на јавноста во Република Македонија и од тој момент овие две прашања, политички спорни за некои српски епископи, станаа и актуелно пастирско прашање за Светиот архиерејски синод на Македонската Православна Црква. Ова реагирање на јавноста наместо да придонесе некои епископи од Српската Православна Црква да ја разберат нашата пастирска позиција и воопшто пастирската состојба во Република Македонија, предизвика уште еден екстреман потег од нивна страна, а тоа е обидот за

формирање на паралелна црковна ерархија во Република Македонија. Но, добро е, уште еднаш велам, што го потпишавме работниот документ од Ниш, затоа што сега пред сите Православни Цркви некои српски епископи нè обвинуваат и нашата пастирска грижа ја прикажуваат како страв од народот и велат дека затоа сме ги повлекле нашите потписи. И не забележуваат кутрите дека со тоа самите сведочат дека кај нас настанала нова пастирска состојба, која тие во својата негрижа за нашата Црква ја превиделе. А ако не потпишевме ќе нè обвинуваа дека сме духовно неподготвени и теолошки неписмени да го водиме овој народ, што е многу полошо. Но, заради нашите потписи на виделина сега излегоа нивните клучни проблеми, а тоа се: проблемот за статусот на нашата Црква, кој е помал и формален проблем, и вториот, кој е нивниот главен проблем, името 'Македонска Православна Црква'. И уште нешто, тоа што двете комисии го потпишаа тој работен документ е уште една обврска за двете Цркви да ги продолжат разговорите таму каде што застанаа, кога за тоа ќе се создадат поволни услови.

Каков проблем пак претставуваат името и статусот на нашата Црква, како единствени отворени прашања, за некои поединци во Српската Православна Црква, Господ знае?! Ќе си згрешиме душа ако во тој правец размислуваме. Особено кога се знае дека ние не бараме томос за автокефалност од Белград, туку ги регулираме меѓусебните односи!? Впрочем, нам не ни пречи ничие име и ние немаме никаков проблем. Повеќе од десетмина митрополити на Грчката Православна Црква во грчкиот географски дел од Македонија ја носат титулата „македонски” и ние не правиме проблем од тоа. Тој кому му пречи нашето име, а тврди дека е човек на Црквата – нека види што проблем си има. Сигурно на сите што ќе го читаат текстот сама по себе во мислата ќе им се појави

дијагнозата на овој проблем.

Ваква е постојната пастирска состојба во Република Македонија и ние не правиме идол од неа. Ако нешто се смени и ние ќе ја прилагодиме нашата пастирска дејност – за да можеме да ги водиме луѓето кон она што е единствено важно, Христос. Според светите канони, црковните граници ги следат државните, а не – свештени лица да подготвуваат терен за промена во државните граници, што е во спротивност на Евангелието. Затоа што: *Царството небесно е внатре во вас*, а не надвор! Тоа е Царството на Божјата благодат, кое го здобиваме на духовен начин, а не некое земно царство. Ако некој дошол во Црква да бара земно царство, на световен начин, тој ја згрешил адресата. Еве како гласи 38. Канон од Петтошестиот (Трулски) Вселенски собор во Цариград 691 година: „Го признаваме и ние Правилото што го издадоа нашите Отци, а кое гласи – *ако со царска власт е основан нов град или ако во иднина се основа, во таков случај распоредот на црковните работи нека го следи државниот и граѓанскиот распоред*” (I Всел. 4, 6, 7; II Всел. 3; IV Всел. 17, 28). Што не е јасно тука?

Уште еднаш да се постави прашањето: зошто некој одеднаш и еднострано го прекина неколкугодишниот процес на дијалог и договарање, и тоа пред самиот негов успешен крај? Дали некој обезбедуваше подобра позиција во некаков собор или некој негде сакаше нешто да сокрие од другите? Или обете? Или ѓаволот ни е крив, како и секогаш?

Единствено што ни е јасно е дека тука нема ни трага од љубов. Дека тука засега нема желба и пастирски пристап сите едно да бидат, како *Ти, Оче што Си во Мене и Јас во Тебе; и тие во Нас едно да бидат* (Јован 17, 21). Многу убаво го толкува ова о. Василиј Гондикакис:

„Едно е средиштето и еден е почетокот на светот, на

видливиот и невидливиот. Еден е начинот на вистинското единство и постоење: начинот на живот на Светата Троица. И токму тоа го бара Господ Исус од Отецот: верните да бидат меѓусебно соединети *‘како Ние’*. Да бидат соединети затоа што Ние сме соединети и затоа што не постои друг начин на автентичен живот и принесување плод.”

„Ова светотроично *како* вреди повеќе од единството. Тоа е едното што е единствено потребно. И затоа, ако вистински го сакаме единството, треба да сме подготвени и доволно силни да го жртвуваме и да го губиме заради ова *како*, кое е единственото потребно. Само тогаш единството ќе го наоѓаме и ќе го уживаме негибнато, а Господ ќе ни го дава непрестајно. Ако сме пак напротив готови сè да жртвуваме, па и троичната еклисиолошка основа, *заради единството што ние го смисливме*, тогаш всушност се бориме да ја продолжиме ‘помраченоста’, расколите, и да го продолжиме векот на забуни и збрки. Или поточно, тогаш со своето држење сведочиме дека никогаш вистински не сме ја спознале Црквата и нејзиното неразрушливо единство, кое се темели на Господ, секогаш евхаристиски раздробуван, а никогаш разделен, и на Духот Свет, ‘Кој неизменливо се разделува и со Кого во сета Негова полнота се причестуваме’ (Свети Василиј Велики).”

„Кога ова единство би се разрушило макар само еден единствен пат, би изгледало како тоа да било отсекогаш непогодно и недостојно за човековите исчекувања и за дарот Божји. Тоа би значело дека Бог никогаш не нè направил причесници и по благодат заедничари на блажениот живот на неслеаната и неразделна Троица.”

Својата првосвештеничка молитва Господ, на ова место од Евангелието, ја продолжува со реченицата: *Да поверува светот дека Ти Си Ме пратил* (Јован 17, 21). ...А

што ваквото сведоштво на единство значи за животот и за спасението на светот, нека продолжи да говори о. Василиј – и така најчесто за нас во Црквата авторитетот на човекот е пропорционален со неговата оддалеченост од нас: што подалеку е некој старец од нас (на пример Света Гора или Црна Гора и Херцеговина) толку поголем авторитет има. „Кога Црквата бивствува онака како што Христос посакува, (само) тогаш таа го пружа своето сведоштво. А тоа сведоштво не е некоја проповед којашто нема врска со нејзиниот живот: тоа е севкупното устројство на нејзиното бивствување на начин поинаков, начин диктиран и осветуван од она светотроично *како*.” Како што Господ Христос едноставно објаснува: *да се љубите еден со друг, по тоа ќе ве познаат сите дека сте Мои ученици* (Јован 13, 34-35). Ова *ќе ве познаат* има онтолошко значење, значи дека благодатната љубов има сила да ги привлече и присоедини сите кон заедницата што се спасува.

Како да се надмине постојната црковна состојба? После сè, треба да оставиме да помине еден период, без продлабочување на раните, со што ќе придонесеме состојбата да се смири, а гаволот да престане да ни се смее.

Потоа, ги советуваме луѓето што се одделија од нас само нивната почетна идеја да ја потенцираат: дека тие го сфаќаат нивниот пат како единствен легитимен начин да се дојде до статус на автокефалност. Тоа е позиција што може релативно лесно да се брани. Но, имаат и една позиција што многу тешко се брани: некористењето на името Македонска Православна Црква, кое Српската Православна Црква и со работниот документ од Ниш се обврза да го користи, како и нивното посрбување од страна на информативните страници на официјалните сајтови на Српската и на Грчката Црква. Сето ова фрла многу сомнеж. Но, и од оваа стапи-

ца, за сите, има излез: тие треба сега однатре, во рамките на формалната заедница со Српската и со останатите Помесни Цркви со кои ја имаат, достоинствено и храбро, да го постават прашањето за признавање на самостојноста и на името на нашата Црква, Македонска Православна Црква. Ова е клучен момент. Сè додека не го покренат ова прашање пред останатите Цркви, а истовремено ја негираат и омаловажуваат Црквата во којашто биле крстени, воспитувани и замонашени, сè дотогаш ќе сметаме дека, свесно или несвесно, се впрегнале во служба на великосрпските политички национални и црковни интереси, а дека го промашиле својот пастирски призив. Од моментот кога ќе ги исправат овие две досегашни грешки, припишани на нивната младост, темперамент и ревност, ќе почнеме и да ги почитуваме. А, ако еден ден успеат, тогаш ќе заслужат секоја чест. Но да видиме, тие се на потег...?

Во меѓувреме, ако може барем, да не се навредуваме едни со други, затоа што откако ќе го решиме спорот ќе ни остане личната нетрпеливост (појдовната точка на сè досега) и повторно ќе се најдеме во безизлез, непримајќи се еден со друг, а таквиот вулгарен начин на комуникација секогаш е и знак за отсуство на благодатта Божја и предвесник дека ништо нема да направиме, па во кој правец и да ги тераме работите.

Исто мислиме, и сигурни сме, дека треба да помине и изборот за нов патријарх во Србија, бидејќи со тоа ќе го избегнеме пројавувањето на екстремни преговарачи од српска страна, кои меѓусебе би се докажувале кој е поголем заштитник на српските национални интереси во борбата за патријаршкиот престол, а на штета на разговорите и на црковното единство. Тоа е природно и тоа веќе го видовме. И не се лутиме на тоа, туку го разбираме. Но,

така не можеме понатаму.

Во Македонската Православна Црква – Охридска Архиепископија наскоро ќе се случат нови хиротонии. Откако и ние ќе ги консолидираме нашите редови, тогаш ќе можеме да седнеме на масата за разговори, и тоа најверојатно под покровителство на Руската Православна Црква – на тема ‘Умносрдечна молитва’.

Ваквиот предлог, ако го прифатиме, ќе ни овозможи и време од две-три години да се подготвиме за дадената тема. Секако, не со читање книги, така никој не се подготвил, туку со постојана покајна умносрдечна молитва. *Теологијата е состојба на духот, остварена од благодатта Божја. Во тоа се состои разликата помеѓу теологијата и философијата, помеѓу вистинската теологија и теологијата на интелектуалците. Ако едно такво вдахновение го допре вашето срце, тоа не ќе има веќе крај на земјава. Тоа е неисцрпно, зашто во него се наоѓа почетокот на вечниот живот. Ако дури и вашиот телесен состав се распадне, ова вдахновение ќе живее во вас со огромна моќ* (Старец Софрониј).

За да не се чини дека, не дај Боже, некој се шегува со некого или неумесно предлага содржината на идните меѓуцрковни разговори да биде на тема ‘Умносрдечна молитва’, во резимето што подолу следи ќе се обидеме накратко, со неколку примери, да објасниме како умносрдечната молитва е врвен критериум на севкупниот наш црковен живот и подвиг.

I

Умносрдечната молитва е критериум за вистинско мачеништво ...Знаеме дека Бог не допушта искушение по-

големо од нашите сили. Тоа значи дека на различните нивоа од духовниот раст нам ни се случуваат соодветни искушенија, но не заради пад (иако таа можност е секогаш многу реална), туку секогаш заради наше покајание и духовно восовршување. На првото ниво, кога нашето срце е сè уште заробено од страстите, демонот напаѓа од внатре, затоа што има слободен пристап, но само со интензитет на предизвикување помисли, чувства и желби. На ова ниво уште сме дел од светот. На второто ниво, кога нашето срце е доволно очистено од страстите, демонот не може да нападне од внатре, односно заради чистотата на срцето таквиот вид напад не му е доволен за да предизвика пад и затоа тогаш нападот се случува преку луѓе што се робови на страстите, а подбуцнати од него. На ова ниво, не сме повеќе дел од светот. *Да бевте од овој свет, тогаш светот ќе го љубеше своето* (немаше да ве напаѓа); *но бидејќи не сте од светот туку Јас ве избрав од светот – затоа светот и ве мрази* (Јован 15, 19). Нападот преку луѓе е пореален и секогаш доволно силен за да го разбуди и поттикне недопреобразениот дел од страстите и да создаде услови за наш пад. Видливиот напад преку луѓе, иако на почетокот е насочен кон поттикнување на сите недопреобразени страсти во нас, на крајот, откако нема да успее, секогаш се сведува на јавно непријателство и омраза. Ова е неопходен стадиум низ којшто мора да помине секој подвижник на умносрдечната молитва, кој одговарајќи со љубов на секое непријателство се удостојува со дарот на премин од 'просветлување' кон 'обожение'. Ако Бог преку Својата Промисла не ги дозираше на овој начин искушенијата, никој немаше да види ни восовршување ни спасение. Затоа, секој што доживува јавно непријателство и омраза, а нема умносрдечна молитва, поарно нека се запраша каде духов-

но згрешил отколку да се смета за маченик, за последната прелест да не биде поголема од првата.

II

Умносрдечната молитва е критериум за вистинска љубов. ...Заробеноста на срцето од страстите е секогаш пречка за вистинска љубов. Непросветлениот ум, пак, никогаш нема да нè извлече од лавиринтот на самољубието. Во ваква духовна состојба нема вистинска љубов ни кон нашите ближни, а камоли кон нашите непријатели. Да не заборавиме дека нашето духовно восовршување не е случаен процес, туку е случување што се одвива под непосреден надзор на Божјата Промисла за нас. Само доволно очистено срце од страстите и дотолку просветлен ум од божествената благодат, по дар Божји соединети во умносрдечна молитва – ни го трга покривалото од умот и срцето и ни го открива просторот зад завесата. Само умносрдечната молитва ни го открива и бескрајно го зголемува внатрешниот простор на нашето срце и ни дарува содржината на животот на нашите ближни да стане содржина на животот на нашето исцелено срце. Само таа состојба на духот нè воведува во тајната на взаемното проникнување и проземање според икона и подобие на она светотроично 'како': *сите едно да бидат како што Си Ти Оче во Мене и Јас во Тебе; и тие во Нас едно да бидат* (Јован 17, 21). Само благодатната умносрдечна молитва ни овозможува однатре да го сфатиме човекот, зашто оној што проникнал во своето срце проникнува и во туѓото, и на тој начин нè покажува сведоци на пастирскиот идеал: *на сите им станав сè, та по каков и да било начин да спасам некого. А ова го правам заради Евангелието, за да бидам учесник во него* (1 Кор. 9, 19-23).

III

Умносрдечната молитва како критериум на вистинска теологија (богословие) ...Теологија без умносрдечна молитва е повеќе техно-логија или умешност, техника на составување на зборот отколку богословие, Божјо слово; повеќе знаење што произлегува од начитаност и логика отколку знаење што произлегува од личносна заедница со Бога во Телото на Воплотениот Логос, Црквата. *Теолошката наука што се учи во школите и која стана научна дисциплина достапна за сите, не ни овозможува познание на Бога. Познанието на Бога извира од животот во Бога, кој се раѓа во внатрешноста на срцето* (Старец Софрониј). Зошто е тоа така? Штом срцето доволно ќе се очисти од страстите, се случува она што свети Григориј Синајски го нарекува актуелизација на благодатта на Крштението. Односно, благодатта на Крштението, која извира од доволно очистеното срце, ни го открива 'местото на срцето'; а умот неодоливо привлечен на тоа место сака да остане таму, внимателно и со плач следејќи ја молитвата 'Господи Исусе Христе помилуј ме'. Вака почнува процесот на преобразување на севкупната човекова личност – на човековиот ум, на човековото слово, на човековото тело. Дури и самото човеково присуство станува присуство во сила. Преобразеното слово станува слово во сила, слово зад кое стои тежината на личниот аскетско-исихастички подвиг и дарот на Божјата благодат. Тоа слово станува Божјо слово, богословие. Затоа таквото слово има сила да допре до длабочините на срцето на оној што го слуша, да му донесе светлина на богопознание, надеж за спасение и сила за подвиг. *И словото мое и проповедта моја не се состоеше во убедливи зборови на човечка мудрост, туку во пројава на Дух и сила* (1 Кор. 2, 4). Некои луѓе денес на своја

сопствена духовна штета ја мешаат светлината на вистинската теологија што произлегува од умносрдечната молитва и од чистењето на 'суштината на умот' со знаењето што произлегува од т.н. 'прво гледање на светлината', односно од умствената молитва и чистењето на 'енергијата на умот'. Првото ни се дава како дар на 'просветленост на умот' и како светлина во која се водиме самите себеси и оние пред кои Бог нè постави да нè следат, како дар на 'теологија' и 'мистагогија'; а второто ни се дава како светилка во процесот на 'очистување на срцето', како светилка која нè води по патот на вистинското послушание и согледувањето на сопствените гревови. Ако нејзината светлина (знаењето) ја употребиме за согледување, судење и осудување на туѓите гревови и одозгора ако тоа го наречеме 'теологија', тогаш само Господ може да нè извлече од областа на поднебесјето и трагичната прелест.

IV

Умносрдечната молитва како критериум на вистинско расудување и вистинско просветлување ...Само умот избаѓаат, измиен и очистен од божествената благодат после подолг активен молитвен престој во срцето бива обдарен со квалитет на вистинско божествено просветлување и со способност за просветлено расудување. Ако сето ова се поврзе со повеќегодишниот опит и со соборната одговорност на епископскиот чин, тогаш малку простор останува за делата на демонот и не може да ни се случи збунетост и побркување на толку јасни нешта, како што се на пример:

а) наместо *на сите да им станеме сè*, ние на сите да им кажуваме кој е што;

б) наместо *црковните работи да ги следат државните*, ние да подготвуваме терен за обратното;

в) наместо *да се препознаваме по плодовите*, ние да се делиме *заради гранките*, а да се гордееме со *лисјата и нивната сенка*. И на крајот да се чудиме зошто народот ни *живее во темница и под сенка смртна* (Мат. 4, 16);

г) наместо однатре да ги менуваме состојбите кон подобро, согласно нашето духовно зреење и ерархиско напредување, ние да се обидуваме однадвор, преку закана со световна сила и со лажни авторитети;

д) наместо чувството на етничка припадност да го употребуваме само како начин за пастирски приод кон луѓето, ние бескрајно да го потхрануваме на штета на единството на Црквата и да го закитуваме со есхатолошка вредност итн. Глупости.

Секој сам нека си го избере патот. Јас како духовен отец должен сум да го покажам.

Соочување со апсурдот*

*Секој грев ќе им се прости на луѓето,
освен хулата на Светиот Дух*
(Марко 3, 28-29)

Може ли да ми одговори некој: дали прашањето за името на една Црква е догматско, односно суштинско прашање на верата, или не? Секако, само ноторен непознавач на учењето и Преданието на Црквата може да тврди таква глупост, дека е тоа догматско прашање. Или, не дај Боже, ако е некој ментално болен?

Тогаш како може прашање кое не е догматско да се појави како предмет на спор помеѓу две Цркви? И како може една Црква да го негира името на друга Црква? И како може една Црква да не прифаќа друга Црква во ехаристиска заедница само заради едно име? И како може една Црква да се обидува да создаде паралелна ерархија во областа на канонската јурисдикција на друга Црква само заради тоа што ѝ пречи нејзиното име? И на крајот, како може сето ова да се случува (или токму затоа се случува?) во време на општа соблазна, во време на општо отпадничество од Христос, во време на најсуптилен прогон врз Црквата, и затоа, во време кога ни е најпотребно здружување на силите, а не раздори? И на крајот на краиштата, како може сето ова кое за секој нормален човек што гледа отстрана е голема бесмислица, ние, пастирите на Црквата, да не го гледаме?

* објавено на сајтот на МПЦ, www.mpc.org.mk, 21 јули 2004

Ако за едната Црква прашањето за нејзиното име се случи да стане и нејзино битно пастирско прашање, бидејќи народот што таа го води кон Христос е најнепосредно поврзан со тоа име, тогаш какво прашање тоа претставува за другата Црква, кога истото ниту е догматско ниту е пастирско прашање за таа Црква? Ако сите ние, колку за толку, ја познаваме догматиката и ако сите ние, фала Богу, сме ментално здрави, тогаш ќе признаете дека многу малку избор имаме како одговор на поставеното прашање. Едниот одговор е *политика, етнофилетизам*, што е веројатно, а другиот е, не дај Боже..., што е неверојатно!? Затоа сега секој од нас нека си го постави суштинското прашање: *Quo vadis (каде одиш), Пастиру?*

Сигурно се сетивте сите дека пишувам за циркусот што се случува на релацијата помеѓу Македонската Православна Црква и Српската Православна Црква.

А може ли да ми одговори некој барем на ова прашање: кога светиот апостол Павле на своите мисионерски патувања основаше нови Цркви, како на пример во Солун, Бер итн., тој основаше зависни, подвластени, непотполни и незрели Цркви или основаше локални епископални Цркви во сета нивна полнота и слобода? Секако, само ноторен непознавач на учењето и Преданието на Црквата може да тврди таква глупост, дека светиот апостол Павле основаше фалични Цркви. Или, не дај Боже, повторно, ако некој е ментално болен?!

Да се потсетиме: според правослаvnата еклисиологија (учењето за Црквата) секоја локална епископална (на чие чело стои епископ) Црква претставува потполна, соборна Црква, исполнета со сите благодатни дарови Божји потребни за спасение на луѓето, односно секоја ваква Црква претставува цело Тело Христово, затоа што поимот 'Црква'

се заснова на светата Евхаристија, на причестувањето со Телото и Крвта Христови. Затоа, нема и не може да постои власт над епископот на локалната Црква, кој е Христова икона и е Глава на Црквата собрана околу него на светата Евхаристија. Како што нема власт над Богочовекот Христос така нема власт ни над епископот, кој е икона Христова и единствен носител на реална автокефалност. Соборот на Епископите не претставува тело, установа или надструктура што има власт над локалната епископална Црква, туку претставува тело, установа што ги изразува единството, истоветноста, едномислието, заедницата и взаемноста на локалните Цркви. Соборот на Епископите на Помесната Црква е тело што самостојно (со свој устав, со свои акти и одлуки), во границите на посебно организирана држава, ги изразува, пројавува и актуелизира грижата и подвигот на Едната, Света, Соборна и Апостолска Црква за исполнување на специфичните пастирски потреби на таму расеаното православно население.

Ако е сето ова вака, тогаш како да ги разбереме постојаните обиди на некои ерарси и ерархии во Православната Црква за формирање на некакви надструктури од „канонски“, „правен“, „организационен“, или уште полошо, од „национален“, „политички“ и сличен карактер, преку кои сакаат да ја наметнат својата власт над локалната епископална Црква, односно над Помесните Цркви? *‘Господаре, нели добро семе посеа на нивата своја? Од каде сега, пак, овој какол во неа?’* (Мат. 13, 27). А кога како причина или оправдание за преземањето на овие злокобни обиди ќе се наведат прашања кои не се од догматски, канонски и пастирски карактер – како што е прашањето за името на една Црква или како што е прашањето за формулирањето на називот на нејзиниот статус (особено кога статусот е веќе

содржински одреден, а таков пример е да речеме Нишкиот работен документ) – тогаш што човек навистина да си помисли?!

Затоа што, ако сите ние, колку за толку, го познаваме учењето и Преданието на Црквата и ако сите ние, фала Богу, сме ментално здрави, тогаш ќе признаете дека многу малку избор имаме како одговор на прашањето како да ги разбереме постојаните обиди за формирање на некакви надструктури на власт за Црквите кои, според нив (*Боже, прости им, не знаат што прават!* – Лука 23, 34), биле непотполни и незрели. И повторно, едниот одговор е *политика, етнофилетизам*, што е веројатно, а другиот одговор е – *не дај Боже...*, што е неверојатно?!

Во духот на погоре реченото, главна цел на еден меѓуцрковен договор (ако може да се зборува за такво нешто меѓу нормални христијани) е, и би требало да биде, да се постигне таква позиција на Црквите којашто ќе исклучува секако реално мешање и демонстрација на власт на една Црква во животот на другата, и тоа како во светотаинското и во пастирското дејствување – што се подразбира – така и во административното работење. Само таквото канонско уредување на меѓусебните односи на Црквите, без разлика како тоа ќе го наречеме, ќе претставува пројава на уредувањето на Царството Божјо овде во светот, а не служење на нечии приземни или поднебесни (политички, етнофилетистички) организациони потреби. Православната Црква е дар Божји на човекот, во Христос, а не некоја човечка „творба“ или „приватизирана организација“ или „акционерско друштво“ на Белград или на кој било друг црковен центар или на кој било народ или човек, на која ѝ наредува или ѝ пресудува некој што е надвор и над самата реалност на полномоќната локална епископална Црква, која е носи-

тел на апостолската полнота, на соборноста, на вистинската вера, на благодатта, на заедницата на Светиот Дух.

Ова е единствениот начин да се најдеме во Преданието на светите Апостоли и светите Отци: да не дозволиме нашите полномоќни и духовно слободни Цркви да се најдат во зависност или подреденост една на друга, освен во евангелска „зависност“ во иста вера, во иста благодат, во иста љубов и заедница, која заедница конкретно и во сета своја полнота се пројавува во светата Евхаристија. Затоа, ако сакаме, решението на нашиот проблем може да биде многу едноставно: да почнеме заедно да служиме на светата Литургија без пред тоа да си поставуваме световни (политички) услови (или сменете го името или нема да имате евхаристиска заедница со нас!). Да не Го тргаме сами од помеѓу нас Оној што ја задржува сега тајната на беззаконието, која веќе дејствува во светот (2 Сол. 2, 7). Затоа сега секој од нас нека си го постави суштинското прашање: кој е тој кому му пречи решавањето на проблемите на овој начин? Односно, кој е тој што Го трга Христос од помеѓу нас?

Сигурно се сетивте сите дека повторно зборувам за циркусот што се случува на релацијата помеѓу Македонската Православна Црква и Српската Православна Црква.

И уште нешто: го слушам, на вечерниот дневник на Македонската телевизија пред некој ден, мојот некогашен духовен отец, од кого ја наследив љубовта кон свети Григориј Палама и кон умносрдечната молитва и кого и покрај сè во Христос го сакам и го почитувам (секако, еднаш духовен отец – секогаш духовен отец; некогаш во вистинската смисла, а сега почесно),...го слушам, велам, и се чудам: од една страна вели дека спорот помеѓу Македонската Православна Црква и Српската Православна Црква е наш внатрешен

спор, или нивен внатрешен проблем, на Српската Православна Црква, и дека не дозволува никој да се меша во тој спор во својство на посредник, без оглед на тоа дали таквиот се јавува од страна на Цариградската Патријаршија или на Руската Православна Црква – тврдење кое само по себе е доста проблематично. Зашто, *кога страда еден орган, тогаш страдаат сите органи; и кога се слави еден од органите, тогаш со него се радуваат сите органи. Вие сте телото Христово, а поодделно – членови* (1 Кор. 12, 26-27). Значи, големо прашање е колку може да опстане тезата дека одреден црковен проблем, и тоа од овие димензии како што е проблемот помеѓу Македонската Православна Црква и Српската Православна Црква, може да се смета за нечиј внатрешен проблем. Но, неговата недоследност и неприципиелност не ја гледам толку во тоа колку во фактот дека не го признава и не го прифаќа името ‘Македонска Православна Црква’, затоа што, според српската страна, кога се во прашање Грците, тоа име, тој внатрешен проблем на Српската Православна Црква (види чудо!?), одеднаш станува надворешен и претставува проблем и за грчката страна, а луѓето не сакале да си ги расипат своите односи со нив. Па сега, или спорот со Македонската Православна Црква е внатрешен проблем на Српската Православна Црква и нема кој што да се лути и меша во тоа или е надворешен проблем, на целата Православна Црква, и затоа и некој друг може да биде засегнат, па тогаш потребно е негово решавање и со помош на другите Помесни Цркви, односно со учество на сите заинтересирани страни, како што е на пример Бугарската Православна Црква. Исто, ако повеќе од десетмина митрополити во грчкиот географски дел на Македонија ја содржат во својата титула придавката „македонски”, тогаш белки и еден наш епископ може да ја содржи

во својата титула придавката „македонски”, ако проблемот е внатрешен? Само, сè повеќе ми станува јасно дека не баш на браќата Грци толку им пречи името македонско колку што на некои браќа епископи Срби, особено на оние што чувствуваат потреба да се докажат како Срби. Настрана тоа што прашањето за името на една Црква, како прашање кое не е од догматски карактер, не може да се јави како предмет на спор помеѓу две Цркви. Односно, може да се јави, ако Црквите се вплеткаат во световна политика, нели?

Втора недоследност кај мојот духовен отец која не ја очекував е следнава. Доаѓа српската делегација, чиј член е и самиот, во 1999 година во манастирот Бигорски, и таму, сакајќи да ги ослабат нашите историски позиции, ни тврдат дека ние никако не можеме да се нарекуваме Охридска Архиепископија и дека ние немаме ништо со Охридската Архиепископија, затоа што таа била бугарска, била грчка, па дури и (чувај Боже!) српска, но никогаш македонска, за само после година и некој месец на втората средба во манастирот Калениќ непријатно да нè изненадат со тврдењето дека ние никако не смееме да го носиме името Македонска Православна Црква, туку само името Охридска Архиепископија. И што се случи сега со она евангелското *‘но зборот ваш да биде: да – да, не – не, а сè што е повеќе од лукавиот е’* (Мат. 5, 37)?! Сето ова постои запишано и во нивните записници, и во нашите, а запишано е и на магнетофонски ленти. Што да си помисли човек после ова? Бидејќи изгледа одамна сме се откажале да Го сведочиме Христос во овој свет и се занимаваме со други работи, тогаш барем ваквите интересни случувања треба да ги извадиме на CD, да ги ставиме и на интернет, па ако ништо друго цел свет да се забавува и смее со нас.

Постои, за жал, и трета недоследност кај мојот духовен отец, која пак најмалку од него ја очекував: пред неколку години му испраќа своерачно писмо на Митрополитот преспанско-пелагониски г. Петар во кое го моли и преколнува и него и останатите епископи на Македонската Православна Црква да не се мешаат во црковното прашање на неговата митрополија со тоа што би помогнале во создавањето и зацврстувањето на паралелната ерархија на друга Православна Црква, а кое вмешување, според неговите зборови, би можело да предизвика и крвава братоубиствена војна. Ова писмо постои кај нас. Секако, заради љубовта Христова и заради постојната и сè уште важечка за нас канонска јурисдикција, не се вмешавме во тој црковен спор. *Сето она што сакате да ви го прават вам луѓето, правете им го и вие* (Мат. 7, 12). Одеднаш мојот духовен отец истото тоа за кое нè преколнуваше да не му се прави нему ни го направи нам, не спречувајќи го, со својот авторитет и позиција, како виден член на комисијата за разговори со Македонската Православна Црква, едностраното прекинување на меѓусебните разговори, и тоа пред самиот нивен успешен крај, и не спречувајќи го обидот за формирање на паралелна ерархија во областа на канонската јурисдикција на Македонската Православна Црква, а застапа дури и на чело на архиерејскиот суд оформен да им суди на епископите на Македонската Православна Црква – Охридска Архиепископија. Непромисленоста на оваа постапка дополнително зачудува заради фактот дека се случува во време на најсуптилен прогон против Црквата, кога секој нормален стратег ги обединува своите сили. Рековме, не правиме идол од никакви моментални состојби, но исто така не може да си ги трошиме силите и времето на световна проблематика – (промена на нечии државни граници и промена

на нечиј национален идентитет) запоставувајќи ги нашите основни пастирски задолженија (епархиите и така ни се претворени во ‘широк пат’).

Според светите канони, Црквата ја прилагодува својата активност согласно границите и административното уредување на одделни држави и тоа најбезболно и најнормално треба да се случува, но ако предизвикаме раскол во Црквата со нашите постапки, знаеме и сме виделе дека и стопати да се сменат границите расколот тешко се решава, затоа што тоа е дело на ѓаволот и област на неговото владеење, а не на Светиот Дух. А ова време не е баш украсено со свети луѓе кои можат да ги надминат ваквите расколи. Затоа, подобро е да не ги предизвикуваме и да ги спречуваме додека сè уште имаме време. Немаме многу избор. Инаку, следното трагикомично случување ќе биде: мојот духовен отец на чело на некаков си архиерејски суд да ми суди мене за којзнае што, а јас како член на друг архиерејски суд да му судам нему за мешање во друга црковна јурисдикција. Значи, Бог да чува! А Бог да чува и од потезите што потоа би следеле!

Сигурно повторно ви е јасно дека пишувам за циркусот што се случува на релацијата помеѓу Македонската Православна Црква и Српската Православна Црква.

P.S.

Пред некое време на сите оние новинари што се занимаваат (отпорано или во последно време) со темата ‘Црква’ им посочив да побараат одговор на едно прашање, тема со која треба малку да се позанимаваат, а тоа е: зошто епископот и монасите што се одделија од нас, а грчките Помесни Православни Цркви во чекор со српската ги признаваат како автономна Охридска архиепископија, ...зошто

тие, велам, ако имаат добра намера како што во почетокот изјавуваа, сега од внатре, како признати, не го постават прашањето за признавањето на нашето уставно име 'Македонска Православна Црква' и за признавањето на нејзиниот статус на 'самостојност'? Тоа е едно вистинско новинарско прашање; и онака проблемот е политички, а не црковен, и полесно е за тие новинари да се занимаваат со политички прашања. По тоа и би го познале еден новинар дали сфатил што се случува, дали пишува со добра намера да се реши црковниот спор или е служител на оние интереси кои не сакаат да ја видат Православната Црква обединета и, свесно или несвесно, прави двиг кон разединување.

За последните случувања*

Која е тактиката на дејствување на бившиот Митрополит повардарски од она што можеме да го забележиме во случувањата поврзани со него во изминатите две години? Ајде да се присетиме сите: секогаш најпрво предизвикува некаков инцидент, а откако надлежните државни органи (а не Црквата) ќе реагираат согласно важечкиот Закон и ќе го осудат тоа негово однесување, тогаш тој и неколкутемина негови следбеници, по цел свет, а особено кај сестринските Православни Цркви, дезинформираат и се прикажуваат како маченици на верата, истовремено оцрнувајќи го епископатот на Македонската Православна Црква.

Едно е органите на извршната и на судската власт да го прогонуваат и да го судат некого без никаква причина, а друго е да го прогонуваат и да го судат заради нарушување на туѓо владение, или заради јавна навреда врз верска основа или заради некое друго кривично дело. Во Република Македонија постојат повеќе верски заедници, но ниту една не го узурпира имотот на некоја друга и ниту една во своите верски календари и во своите јавни гласила, ниту во печатените и електронските медиуми, не ги навредува највисоките претставници на некоја друга верска заедница. Ако се случи ова, тогаш органите на извршната и на судската власт, нормално, ќе интервенираат. Некогаш по службена должност, некогаш по барање на оној што претрпел штета, во зависност од делото. Сите видовме како

* објавено на сајтот на МПЦ, www.mpc.org.mk, 30 август 2004

бугарската држава го заштити имотот и интегритетот на Бугарската Православна Црква.

Познато е и дека ниту еден епископ не може да богослужи во друга епархија без дозвола на домашниот епископ. Ниту еден од епископите на Македонската Православна Црква, дури, не може да богослужи во битолскиот соборен храм без дозвола на митрополитот Петар, а камоли бившиот Повардарски митрополит, кој е и расчинет од Синодот на Македонската Православна Црква. Ова строго црковно правило не му е непознато нему. Напротив, затоа што му е многу добро познато, не ни останува друга можност освен да донесеме заклучок дека тоа го прави намерно и свесно. Затоа велиме дека бившиот Повардарски митрополит свесно предизвика инцидент во храмот Божји во Битола, не сакајќи да си замине оттаму откако беше убаво замолен. Секако, потоа следеше интервенција на полицијата, а и од надлежниот суд доби условна казна затвор. А за она што, заедно со своите следбеници, го зборува и пишува против епископите на Македонската Православна Црква во пишаните и во електронските медиуми, што да кажеме? Тоа самото најпрво за нив зборува, но во понатамошниот дел од текстот ќе го анализираме накратко и овој момент како многу интересен и индикативен.

Дека сето тоа се попусти обиди на очаен човек што сака да го сврти вниманието на православноста јавност врз себе и да го прикрие суровиот за него факт дека е пастир без стадо, на сите им е веќе јасно.

Така, најновата информација што ја имаме за неговата последна провокација е дека покренува судска постапка против сите архиереи на Синодот на Македонската Православна Црква без да ја има потребната дозвола за тоа од Светиот собор на Српската Православна Црква. Според

карактерот на досегашните негови чекори, станува очигледно дека се работи за обид со ова да ги наведе епископите на Синодот на Македонската Православна Црква тие самите да преземат таков чекор против српските архиереи учесници во тој суд. Ваквиот потег би му овозможил и натаму да ја прикажува Македонската Православна Црква како расколничка организација, водена од пастири кои не сакаат канонско и евхаристиско единство со Српската Православна Црква ниту со останатите сестрински Православни Цркви – и со тоа да издејствува дозвола од Соборот на Српската Православна Црква да покрене судска постапка против сите архиереи на Синодот на Македонската Православна Црква. Ова, се разбира, би водело кон натамошно меѓусебно разединување и оддалечување на епископатите на двете Помесни Цркви. Сето ова е многу погубно да се случи во моментот кога сме најблиску до заеднички договор, отпосле усогласувањето на сите наши теолошки ставови во Нишкиот работен документ.

На ова место би потсетиле што поучуваше мојот старец за умносрдечната молитва како критериум на вистинското мачеништво.

...Бог не допушта искушение поголемо од нашите сили. Тоа значи дека на различните нивоа од духовниот раст нам ни се случуваат соодветни искушенија, но не заради пад (иако таа можност е секогаш многу реална), туку секогаш заради наше покајание и духовно восовршување. На првото ниво, кога нашето срце е сè уште заробено од страстите, демонот напаѓа од внатре, затоа што има слободен пристап, но само со интензитет на предизвикување помисли, чувства и желби. На ова ниво уште сме дел од светот. На второто ниво, кога нашето срце е доволно очистено од страстите, демонот не може да нападне од внатре, односно

заради чистотата на срцето таквиот вид напад не му е доволен за да предизвика пад и затоа тогаш нападот се случува преку луѓе што се робови на страстите, а подбучнати од него. На ова ниво, не сме повеќе дел од светот. *‘Да бевте од овој свет, тогаш светот ќе го љубеше своето (немаше да ве напаѓа); но бидејќи не сте од светот туку Јас ве избрав од светот – затоа светот и ве мрази’* (Јован 15, 19). Нападот преку луѓе е пореален и секогаш доволно силен за да го разбуди и поттикне недопреобразениот дел од страстите и да создаде услови за наш пад. Видливиот напад преку луѓе, иако на почетокот е насочен кон поттикнување на сите недопреобразени страсти во нас, на крајот, откако нема да успее, секогаш се сведува на јавно непријателство и омраза. Ова е неопходен стадиум низ којшто мора да помине секој подвижник на умносрдечната молитва, кој одговарајќи со љубов на секое непријателство се удостојува со дарот на премин од ‘просветлување’ кон ‘обожение’. Ако Бог преку Својата Промисла не ги дозираше на овој начин искушенијата, никој немаше да види ни восовршување ни спасение. Затоа, секој што доживува јавно непријателство и омраза, а нема умносрдечна молитва, поарно нека се запраша каде духовно згрешил (односно погрешно проценил одредена ситуација) отколку да се смета себеси за маченик, за последната прелест да не биде поголема од првата.

И уште еднаш сакаме да ги негираме нивните веќе бесрамни тврдења дека се прогонети: ...никој не ги спречува во нивните собирања по неколкуте приватни станови и вили. Секако, полицијата според важечкиот Закон должна е да интервенира, но таа тоа не го прави. Ниту пак Црквата го бара тоа од полицијата, зашто, ако го побараше, полицијата ќе мораше да интервенира, инаку ќе беше обвинета дека не постапува според Законот. Ниту пак некој друг

државен орган од извршната и од судската власт го бара тоа од полицијата. Значи, и покрај јасните прописи, постои една свесна толеранција од страна на државните органи на Република Македонија и од страна на Црквата во однос на нивните нелегални (од аспект на важечкиот Закон) собранија, а заради смирување на состојбите. Тие и самите тоа го чувствуваат и го знаат и затоа слободно се собираат, па слушаме дека дури и на нивниот сајт може да се види презентација од тие нивни собранија. Значи, доколку полицијата би сакала да ги гони, надлежните служби би можеле и отпосле да ги користат информациите и сликите од самиот сајт, но тоа не се случува.

Значи, еден дел од тактиката на бившиот Повардарски митрополит и на неговите приврзаници за свртување внимание кон себе е предизвикувањето инциденти и глуумење маченици, а другиот дел е – ќе го наречеме јавна остра осуда и критика на епископите на Македонската Православна Црква. Што е индикативно, не критика и осуда на некој епископ поединечно, туку на сите, заедно. Зарем не се најде барем некој добар меѓу нив? Зарем не се најде некој што се вложува себеси за единството на Црквите? Ваквиот деструктивен настап сам по себе е доволен предизвик за анализа, без да навлегуваме во фактот дека нивната критика најчесто содржински е безочна лага и клеветата, и тоа насочена кон сопствените духовни отци од кои го примиле и монашкиот и свештеничкиот чин.

На сите ни е јасно дека целта на ваквиот нивен настап е оттргнување на што повеќе членови на народот Божји од епископите на Македонската Православна Црква и нивно привлекување кон себе. Тоа е јасно. Но зошто тоа го прават на ваков насилнички, недуховен начин, а не на единствениот правилен начин, тој што ни го покажа Богочовекот?

Богочовекот Христос го спасува човекот не преку издавање наредби од небото и преку демонстрација на сила, како некој властодржец и судија, туку напротив, Христос ни се објави Себеси преку љубовно поистоветување, преземајќи ја нашата падната човечка состојба (освен гревот), правејќи ја Своја сопствена, и на тој начин ги совлада злото, гревот и смртта. Зошто, уште еднаш се прашуваме, не го следат примерот на Богочовекот Христос, Кој е единствен и незаменлив критериум на нашиот подвиг, особено на монашкиот?

Одговорот на ова прашање ќе го добиеме во кратката анализа на нивниот духовен профил како луѓе. Сите тие се луѓе што во својот неколкугодишен духовен живот смениле по три или четири епархии и по пет или шест манастири. Еве, во првата епархија и во првиот манастир и кај првиот духовен отец човечки е да прифатиме дека имале некаква оправдана причина што си заминале. Но, што им недостасуваше во останатите? Не рекле напразно светите Отци: *оној што не го бидува на едно место, вообичаено, не го бидува никаде!* Како што вели мојот старец, духовниот поредок за почетниците наложува во случај да го напуштите духовниот отец а сè уште не сме го стекнале Божјиот дар на умносрдечна молитва (како што тие го немаат стекнато), задолжително треба да побараме друг духовен отец, кој духовно ќе нè раководи сè до моментот на очистувањето на срцето и пројавувањето на божествената благодат во него, сè до моментот на откривање на 'местото на срцето' и на Божјиот дар на потекување на умносрдечната молитва. Потоа сме слободни. Друг пат нема.

Но, луѓето од нашата анализа, обземеми, свесно или несвесно, од антиисихастички дух, побараа манастири во кои тие самите ќе бидат духовници и побараа епископи кои нив ќе ги слушаат, а не места и духовни отци пред кои тие ќе бидат послушни. И нормално, не најдоа. И затоа

сменија толку епархии и толку манастири за на крајот, административно, и Црква да сменат. Дали тука ќе застанат? Дали тоа ќе биде и крајот? Нашиот народ вели, *дрво кое повеќепати се пресадува не носи плод*. Ете зошто овие луѓе ја немаат таа внатрешна сигурност и не можат со свои лични плодови да привлечат некого, туку се служат со клевети и лаги, со судење и осудување. *А плодот на Духот е: љубовта, радоста, мирот, долготрпеливоста, добротата, милосрдноста, верата, кротоста, воздржливоста. Против такви нема закон* (Гал. 5, 22). Видовте? ...Против таквите нема закон. Според Преданието на светите Отци сите овие дарови се слеваат во совршениот дар Божји на умносрдечната молитва.

Кога станува збор за умносрдечната молитва, сходно со поуките на мојот старец, интересно е да го знаеме следново: сè што се однесува на догмите, каноните, литургискиот и аскетско-исихастичкиот живот на нашата вера и Црква е напишано и може да се прочита и научи, сè – па дури и теоретскиот дел за умносрдечната молитва. Но, додека нашите теолози денес покажуваат спремност за сè да зборуваат, да поучуваат и да пишуваат, многу се ретки Отците, денес и низ вековите, што зборуваат, пишуваат и поучуваат за умносрдечната молитва. Особено за неа никој, од оние што не ја познаваат опитно, не се осмелува да поучува усно или писмено ако знае дека во близина постои човек кој од опит ја познава и кој со неа и заради неа живее.

Ете затоа никогаш од духовниците на Српскиот егзархат не слушнавме слово за умносрдечната молитва. Ете затоа никогаш од нив не прочитавме нешто за умносрдечната молитва. Ете затоа никој, никогаш и никаде од нивните духовни чеда не слушна и не прочита од нив слово за умносрдечната молитва. Како што тргнале, ниту ќе чуе ниту ќе прочита. Ете затоа се служат со осуда и критика на

епископите на Македонската Православна Црква како начин на одвлекување на духовни чеда од своите отци и како нивен начин на привлекување на свои приврзаници. Ете затоа вака, а не со плодовите на Духот, се обидуваат да ги привлечат вниманието и симпатиите на останатите Помесни Православни Цркви кон себе. Затоа, секојпат кога така јавно ќе клеветат и навредуваат највулгарно, само ним својствено во последно време, добро е за нив и за нивното духовно созревање да бидат тужени пред надлежниот граѓански суд, за да го напуштат таквиот пат како начин на придобивање следбеници, а да го одберат вистинскиот пат на внатрешно восовршување и здобивање со плодовите на Духот. Веруваме дека во секое цивилизирано општество би наишле на сличен прием и реакција од страна на власта, со оглед на тоа што таа преку правниот систем ги штити вредностите на граѓанското општество на соодветен начин.

Која е целната група на ваквата тактика и пропаганда? Ако целна група се оние верни чеда на Македонската Православна Црква кои освестено, под духовно раководство на своите духовни отци, се подвизуваат во православниот духовен живот, тука промашиле. Одвај неколку десетици нивни духовни чеда останаа со нив, а останатите, многукратно побројни – со духовните отци од Македонската Православна Црква. Ако целна група се номиналните христијани, оние што заради обичај и традиција одат во црква на поголемите празници – и тука промашиле. Затоа што таквите верници не се заинтересирани за содржината на нивната просрпска пропаганда, а тие самите веќе ги немаат и манастирите во кои порано ги ловеа. Ако целна група на нивната пропаганда се оние што не веруваат, нив можат само уште повеќе да ги збунат и да ги одвратат од верата. Ако пак целна група на нивната пропаганда се Помесните сестрински Православни Цркви, тука делумно

имаат некој успех, кој многу зависи од политичките прилики и интереси. Но, според познатата поговорка, никој не може да лаже многу луѓе многу време. Суровиот за нив факт дека пастирски го промашија македонскиот народ не ќе можат уште долго време да го кријат ни кај оние што успеале да ги заведат.

Да се потсетиме уште еднаш накратко во што е суштината на спорот помеѓу Македонската Православна Црква и Српската Православна Црква. За ова да ни стане појасно, наједноставно е да потсетиме на нашите претходни анализи и на заклучоците што ги изведовме врз основа на непосредното членување во комисијата на Македонската Православна Црква за разговори со Српската Православна Црква:

„Не постои богословски или еклисиолошки или канонски спор помеѓу Македонската Православна Црква и Српската Православна Црква. Не ја подигајте расправата на тоа ниво! (...) Сите прашања од канонски, литургиски, богословски, црковен карактер беа задоволително решени со Нишкиот работен документ и затоа нашата комисија го потпиша. Останаа спорни само две прашања, за српската комисија. Едното беше, дали веќе восогласената содржина од Нишкиот работен документ што се однесува до статусот на нашата Црква да се формулира со терминот ‘самостојност’ или со ‘автономија’. Сите делегати во српската комисија се сложија за терминот ‘самостојност’, освен еден, и гласот на тој еден победи, затоа што изгледа останатите не сакаа да се покажат како поткопувачи на српските национални интереси во очите на Соборот на Српската Православна Црква, а со тоа да излезат и од трката за патријаршиски престол. Поинаку не е објасниво како гласот на само еден член од комисијата можеше да надвлее, со оглед на тоа дека дури не е ни претседател на комисијата. Но, сигурни

сме дека тој термин на крајот ќе биде прифатен, а дека сега српските епископи не попуштаат и го држат како адут за пазарење. Секако, забораваат дека ние немаме со што да се пазариме. Второто спорно прашање, за некои српски епископи, е името, Македонска Православна Црква. Треба некој да е тотален безумник за да не му е јасно зошто е спорно ова прашање. Зашто, името на нашата Црква не е догматско прашање и како такво не може да се појави како предмет на спор помеѓу двете Цркви. Уставното име на нашата Црква за епископите на Македонската Православна Црква е пастирско прашање. Какво прашање е тоа за епископите на Српската Православна Црква, особено кога знаеме дека тоа не е ниту догматско ниту пак пастирско прашање за нив – самите нека ни одговорат!? Ние, како комисија, уште на самиот работен состанок (а тоа стои негде во записниците, и наши и нивни) ги предупредивме дека без терминот ‘самостојност’ и без името ‘Македонска Православна Црква’ нема да има никаков договор со нив ниту ваков договор може да помине кај Светиот архиерејски синод на Македонската Православна Црква, кај клирот и кај верниот народ. Сигурни бевме дека и овој работен документ, како и бројните пред тоа, како пастирски недооформен, ќе биде вратен од Светиот архиерејски синод на Македонската Православна Црква на повторна доработка. Овие наши предупредувања ги потврдија и бурните реагирања на јавноста во Република Македонија и од тој момент овие две прашања, политички спорни и чувствителни за некои српски епископи, станаа и актуелни пастирски прашања за Светиот архиерејски синод на Македонската Православна Црква.

Ова реагирање на јавноста наместо да придонесе некои епископи од Српската Православна Црква да ја раз-

берат нашата пастирска позиција и воопшто пастирската состојба во Република Македонија, предизвика уште еден екстреман потег од нивна страна, а тоа е обидот за формирање на паралелна црковна ерархија во Република Македонија. Но, добро е, уште еднаш велам, што го потпишавме работниот документ од Ниш, затоа што сега пред сите Православни Цркви некои српски епископи нè обвинуваат за плашливост и нашата пастирска грижа за верниот народ ја прикажуваат како страв од тој народ и велат дека затоа сме ги повлекле нашите потписи. И не забележуваат култните дека со тоа самите сведочат дека кај нас настанала нова пастирска состојба, која тие во својата негрижа за нашата Црква ја превиделе. А ако не потпишевме ќе нè обвинуваа дека сме духовно неподготвени и теолошки неписмени да го водиме овој народ, што е многу полошо. Но, заради нашите потписи на виделина сега излегоа нивните клучни проблеми, а тоа се: проблемот за формулирање на статусот на нашата Црква, кој е помал и формален проблем, и вториот, кој е нивниот главен проблем, името 'Македонска Православна Црква'.

И уште нешто, тоа што двете комисији го потпишаа тој работен документ е уште една обврска за двете Цркви да ги продолжат разговорите таму каде што застапаа, кога за тоа ќе се создадат поволни услови.

Каков проблем пак претставуваат името и статусот на нашата Црква, како единствени отворени прашања, за некои поединци во Српската Православна Црква, Господ знае?! Ќе си згрешиме душа ако во тој правец размислуваме. Особено кога се знае дека ние не бараме томос за автокефалност од Белград туку ги регулираме меѓусебните односи!?

Ваква е постојната пастирска состојба во Републи-

ка Македонија и ние не правиме идол од неа. Ако нешто се смени и ние ќе ја прилагодиме нашата пастирска дејност – за да можеме да ги водиме луѓето кон она што е единствено важно, Христос.”

А што е во суштина спорот помеѓу духовните отци на Македонската Православна Црква и духовните отци на Српскиот егзархат? Духовните отци на Македонската Православна Црква се борат, согласно нивниот внатрешен духовен раст и ерархиско напредување, како и од своите епископски позиции, кога ќе се исполни времето, да ѝ овозможат на целата Македонска Православна Црква (на целиот македонски православен народ и на сите православни христијани што живеат на територија на Република Македонија и се наоѓаат под канонска јурисдикција на Македонската Православна Црква – возобновена Охридска Архиепископија) достоинствено да влезе во канонско и литургиско единство со Српската Православна Црква и со останатите Помесни сестрински Православни Цркви. Духовните отци на Српскиот егзархат да речеме дека ја имаат истата цел, но го промашија начинот, методот. Го отфрлија Христовиот богочовечки метод на решавање на проблемите однатре, преку внатрешно духовно восовршување и согласно на тоа ерархиско напредување во клирот на Македонската Православна Црква, во послушание, и го одбраа патот на своите помисли. Без умносрдечна молитва и духовна просветленост се самоповикаа да го решаваат клучното црковно прашање меѓу Македонската Православна Црква и Српската Православна Црква. Го одбраа ‘широкиот пат’ и самите себеси се внесоа во канонско и литургиско единство со Српската Православна Црква, без да бидат следени од својата паства. Со оваа своја постапка самоповиканите пастири предизвикаа мал и безначаен раскол во Македонската Православна Црква. Ако

овој раскол и понатаму добие поддршка од Српската Православна Црква, може да се случи да прерасне во малку поголем, и ако не се променат пастирските услови, тоа ќе биде сè. Тоа е целта на демонот: поделби и расколи. Не да се реши проблемот, односно да се исцели поделбата помеѓу православните браќа, туку така да остане. Зошто Српската Православна Црква би поддржала една ваква екстремна, деструктивна и очајничка опција, понесена од језуитски дух, составена од луѓе за кои *целта ги оправдува средствата*? Зошто Српската Православна Црква да не ги поддржи оние епископи кои сакаат заедно со своето словесно стадо да влезат во канонско и литургиско единство со неа и со останатите Помесни Православни Цркви? Зошто, поправо, Српската и останатите Православни Цркви со својата мудрост и грижа да не ја искористат севкупната постоечка состојба во полза на исцелување на нарушеното единство, едните скротувајќи ги, а другите поттикнувајќи ги? Оној што е мудар ќе знае како да го направи тоа. Мудриот Соломон ја препозна вистинската мајка во онаа што сакаше да го сочува животот на детето (*зашто целата нејзина утроба се беше растреперила од жал спрема нејзиниот син*), а не во онаа што побара детето да биде пресечено на пола (3 Цар. 3, 16-27).

Господ да им даде покајание, просветленост и мудрост на нашите пастири кој пат да го одберат. Веруваме дека и покрај тоа што јавно и отворено се критикуваме меѓусебно љубовта нема да олади, дека ова меѓусебно промашување е уште поголема причина за љубов и копнеж за вистинска средба, дека никој од нас нема да го слушне страшниот глас: *Каине, каде е братот твој Авел?* И уште: *Што направи? Чуј! Гласот на крвта од братот твој вика од земјата кон Мене* (1 Мој. 4, 9-10).

Гетсиманска молитва*

ОБИД ДА СЕ ИСПРАВАТ ИСКАРИОТСКИТЕ НАМЕРИ

Тешките емоционални состојби, како што е измачувачката желба за проширување на дометот на црковно-државната власт и фрустрациите од библискиот, историскиот и, што е за нас најважно, пастирскиот факт на постоењето на македонскиот народ, како и од неостварените „пророштва“ за *сушењето на отсечената гранка*, од кои не можат да се ослободат некои од членовите во Соборот на Епископите на Српската Православна Црква, нам ни ги зголемуваат напорите во молитвата, капките крвава пот и воздишките: „Оче, кога би сакал да Ме одмине оваа чаша! Но нека не биде Мојата волја туку Твојата!“ Емоциите и фрустрациите (непреобразените страсти), во време на решавање на некои сериозни прашања во Црквата треба да се осветат и исклучат, а не да се потхрануваат, бидејќи во спротивно предизвикуваат затемнување на умот. И наместо да се види пастирската грижа од работата на епископите, пред сè за зајакнување на црковното единство, во таква ситуација, кога доминираат страстите, се губи способноста дурри и за објективно расудување, и се донесуваат црковно неиздржани одлуки што предизвикуваат раздори. А што и кому да зборуваме веќе за просветлување на умот и за умносрдечна молитва?

Македонската Православна Црква, возобновената

* објавено на сајтот на МПЦ, www.mpc.org.mk, 26 мај 2005

Охридска Архиепископија, со Божја помош, ќе го исполни, односно нема да отстапи од патот Христов: Крстот, Смртта, Слегувањето во адот, тридневното Воскресение и Вознесението на небесата. Другата страна на спорот, Соборот на Српската Православна Црква, како „мудар духовник“, по сè изгледа несвесно ни ги дозира неопходните страдања. Сепак, не мораше да го минуваме патот што го минаа сите други Помесни Православни Цркви, да страдаме од своите, бидејќи доволен е и прогонот што сега се случува; но, тоа не нè плаши. Му благодариме на Господа што нашата Црква ја воделе, ја водат и ќе ја водат епископи коишто го имаат поминато патот на распнување, погребување и воскресение на умот во срцето и коишто постојано ни го покажуваат патот на љубов и кон непријателите. Зар оние што нè заплашуваат со суд мислат дека оној што го прифатил јаремот Христов да биде епископ на Црквата во Македонија претходно самиот себеси не се осудил на крст и смрт? И што ново ни велат некои од браќата српски епископи повикувајќи нè да се откажеме од своите духовни чеда, со сопствена крв стекнати, и да им се придружиме во нивниот политички проект, „ПОА“ (т.н. Православна охридска архиепископија)? Исто така и првосвештениците, заедно со книжниците, старешините, и фарисеите, потсмевајќи се говореа: *Другите ги спаси, а Самиот Себеси не може да се спаси. Ако е Он Цар Јудејски, нека слезе сега од крстот, па ќе поверуваме во Него. Се надеваше на Бога, нека Го избави сега, ако е по волјата Негова, оти беше рекол: 'Син Божји Сум!'* (Мат. 27, 41-43).

Ако десетмина или петнаесетмина епископи од Соборот во Белград веќе решиле да донесат одлука за наше дискредитирање, а притоа не го испитале одекот на одлуката меѓу нас, во нашата Црква, тогаш многу ќе промашат,

особено бидејќи не го земаат предвид народното 'амин', кое секогаш само нему (на верниот народ) му припаѓа и коешто тие го немаат. Народното 'амин' е суштинско и не-отуѓиво право на верниот народ да ги потврдува или не одлуките на ерархијата, што произлегува од Соборноста и од Литургијата на Црквата. Тука престанува да важи (функционира) секаков вид на клерикализам и неконтролирано одлучување на високиот клир. Тоа значи дека која било одлука на Соборот на Српската Православна Црква во врска со нас е невалидна, би рекле нереклексивна, ако нема одек и потврда и од другата страна на олтарот: како кај македонскиот верен народ, кого заради непризнавањето на идентитетот пастирски го промашуваат, така и кај српскиот, чии потреби и грижи за спасение не ги одразуваат. А ако српските епископи немаат пастирска основа, односно го немаат *АМИНОТ* на оние што тие ги возглавуваат, затоа што српскиот верен народ никогаш не побара од нив интервенција во нашите пастирски проблеми, кого тие тогаш претставуваат? Просто да се исплаши човек ако размислува во тој правец. Погоре напишаното особено важи за одлуките коишто ерархијата ги донесува по прашања што не се од догматски ниту од канонски карактер и што се надвор од нејзината канонска јурисдикција и непосреден пастирски интерес, како што е на пример прашањето за името на нашата Црква, каде што пак одлуката на верниот народ е пресудна. Секако и другите Цркви нема да го признаат политичкиот проект наречен „ПОА“, особено не Бугарската и Романската, кои најдобро знаат со што и со кого си имаат работа.

И на крајот, за да биде појасно ова што го пишуваме, треба да откриеме што е целта на сè што досега и што по сè изгледа отсега ќе преземаат некои од српските

епископи затскриени под превезот на Соборот на Српската Православна Црква. Целта им е да соберат критична маса народ што е потребна за некоја одметната, малубројна и безначајна, навидум црковна организација, всушност политички проект, како што е „ПОА“, да стане, според нив, ефективно легитимна Црква. Оваа цел во суштина е неостварлива, а тие што сакаат на секој начин да ја остварат се неспособни да влијаат врз верниот народ во Република Македонија и да направат некаков вид општоприфатлива промена во тој правец. Впрочем, имаа можност во последните три години да соберат народ околу паралелната ерархија што еднадвор и насилно ја инсталираа, но ништо значајно не се присобра околу нивните идеи, и тоа од едноставна причина што ерархијата (дел од српската заедно со паралелната) пастирски го промаши нашиот верен народ и пребива во лага – наместо *на сите да им станат сè* за да ги приведат кон Христос, тие на сите им кажуваат кој е што: не сме биле Македонци, Срби сме биле?! Невверојатно извитоперување на Евангелието.

И ако сето ова е вака, а секој и малку разумен и добронамерен човек знае дека е така, не е ли тогаш добивањето томос за автономија на „ПОА“ еквивалентно на добивањето на триесетте сребреници на предавникот Јуда како цена за Непроценливиот? Зарем томос без народ е наградата за раскол и предавство на својата родна Црква и предавство на своите духовни отци – повредувајќи ги со клинци, забодувајќи им копје и поејќи ги со оцет и жолчка? Нашата молитва и срдечна болка е не да се обесат како што направи Јуда Искариотски, туку додека не им истече даруваното време за покајание да се сетат што направиле, да се покајат и да се вратат таму од каде што отпаднале и каде што вистински ги љубат и ги чекаат. Историјата покажа

дека секогаш откако предавниците ќе се искористат, како веќе непотребни, се отфрлаат. А ако пак знаеме дека на раздорите во Црквата, макар и административни, им се радува само ѓвалот, тогаш оној што со својата одлука ги предизвикува тие раздори, треба да размисли малку за кого работи и чија волја исполнува. Да се додели томос за автономија на одвај стотина проблематични луѓе, а истовремено да се отфрлат три милиони православни христијани, и тоа во време кога Црквата во современиот свет е изложена на најсуптилен прогон, навистина е загрижувачки автодеструктивно. Развијте ја мислата за паралелна ерархија во Република Македонија докрај, па ќе видите кон кој апсурд ве води!

И за да се изоди патот на прелеста докрај, *‘последната состојба ќе биде полоша од првата’*, можно е да направат официјално, а веќе и прават неформално, обиди за духовен терор и за заплашување на верниот народ: дека нашите Свети Тајни (Крштение, Причест, Брак) не се исполнети со Светиот Дух, дека нашите епископи не се достоини и дека нашиот верен народ нема да се спаси. Тоа се тие нивни лоши ориентации на отфрлање на поуците од Евангелието и од светите Отци на Црквата, кои неминовно водат во положба на истакнување на сопствената „светост“, а покажување (озлогласување) на нашата „профаност“. Тоа е највисок степен на самољубие за којшто се предупредени сите пастири до крајот на векот преку евангелската парабла за неблагодарните лозари: *Ајде да го убиеме наследникот и наследството ќе биде наше* (Марко 12, 7). *Наследникот* (‘епископите на Македонската Православна Црква’) го убиваат, односно го дискредитираат, со намера да го присвојат *духовното лозје* (‘верниот народ’) и да го одгледуваат на таков начин што лозјето да носи плодови не

подобни за Господарот на лозјето, туку соодветни за задоволување на нивните националистички и други страсти. Веќе е видно кај нас, меѓу 1918 и 1941 година, а и претходно. *Што ќе направи, пак, Господарот на лозјето?* (Марко 12, 9).

Ако сме едно во Христа, во што длабоко сме уверени, зошто не ги погледнат плодовите на покајанието на македонскиот народ, „на отсечената гранка“, што би било најнормално во ваква ситуација (нели Господ рече *по плодовите ќе се препознаваме?* – сп. Мат. 7, 20): возобновувањето на монаштвото, активниот литургиски живот, исповедта на мнозина, сенародниот пост, копнежот за видливо евхаристиско единство и со останатите православни браќа, изборот на нови архиереи од редот на монаштвото – плодови со кои и некои признати Цркви не можат баш да се пофалат и кои Господ единствено ги бара од нас. И наместо да се препознаеме по плодовите, ние се делиме заради гранките, а се гордееме со лисјата и со нивната сенка. Па на крајот се чудиме зошто народот ни живее *во темница и сенка смртна* (Мат. 4, 16). Не можеме да поверуваме дека сè уште се обидуваат да убедат некого дека возобновувањето на православниот духовен живот во Македонската Православна Црква е само привид и голема измама, дека Христос не воскресна туку дека *Неговите ученици дојдоа ноќе и Го украдоа* (Мат. 28, 13).

Уште еден совет да им дадеме: нека пробаат да го убијат пастирот, согласно она што сверски го правеа – со одобрување и на дел од нивниот клир – од 1918 до 1941 г. врз македонскиот народ во делот на од нив окупираната Македонија, па ако успеат, тогаш да видиме дали стадото навистина ќе се растури. Доста убиваа, и се обидуваа да убијат само духовно, од 1967 до денес. Нека почнат повторно и кај нас телата да ни ги убиваат, барем за тоа

докажаа дека се способни, а и за нас полесно и подобро. Боже прости им, не знаат што прават!

А сега и еден совет и потсетување за сите нас: никогаш на злото што ни го прават некои од српските епископи, затскриени зад Соборот на Српската Православна Црква, да не вратиме со зло, за да не Го изневериме Христос и патот по којшто Он врви. Најубаво е духовниот терор што доаѓа од нивна страна да го прифатиме како еквивалент на прашањето ‘ме љубиш ли?’, односно злото да го прифатиме како предизвик и испит на нашата христијанска љубов. Тоа е што се однесува до љубовта и кон „непријателите”. Да ги немаше искушенијата, никогаш немаше да знаеме што имаме во срцата наши; никогаш немаше да се исцелиме и духовно да растеме и зрееме. Најновите случувања ќе бидат конечен испит и проверка на духовната зрелост и посебен духовен идентитет на нашиот православен народ. Му благодариме на Бога што возобновувањето на православиот духовен живот во Македонската Православна Црква го прими како наша подготвеност за овој последен испит на зрелоста. Знаеме дека само со Негова помош ќе ја добиеме и оваа битка.

дел втори

Демистификација на една финансиска проневера*

‘По плодовите ќе ги познаете’ (Мат. 7, 20)

По повод изјавата на бившиот Повардарски митрополит дадена за телевизијата Канал 5, а која мене делумно ми беше прераскажана телефонски, сакаме да го потсетиме човекот и оние неколкумина што евентуално му поверувале, на следното: ако тој без ниту еден ден престој во манастир и без никакво откажување од овој свет се осмели да се фали самиот себеси дека не се исплашил од народот и го направил тоа што го направил, тогаш во безумство заради Христос велам, ќе се осмелам и јас (2 Кор. 11, 21), кој еднаш и засекогаш умрел за овој свет (за татковина, за родители и роднини, за пријатели, за потомство и за имот) и отидов во манастир на Света Гора, каде што живеел осум и пол години сè додека не се вратив по Божја Промисла, заради нашата света Црква, а на повик од Светиот синод на Македонската Православна Црква! Може да си замисли некој од што може да се исплаши оној што веќе еднаш умрел и којшто веќе еднаш од сè се откажал... Од никого и од ништо! Па ние не се плашине од поглаварствата, од властите, од господарите на темнината од овој век, од поднебесните духови на злобата (сп. Ефес. 6, 12), односно од демоните и од самиот сатана, а камоли од обични луѓе, од нивната власт и множество. Смешно.

* објавено на сајтот на МПЦ, www.mpc.org.mk, 29 јуни 2005

Она што ме донесе, она заради кое ѝ служам на Македонската Православна Црква и она заради кое сум спремен да ја пролеам и својата крв и да не се откажам од нејзиниот Крст е Вистината. Тоа е Богочовекот Христос и полнотата на Неговото Предание, кое непречено се случува во нашата света Црква преку апостолското преемство од времето на проповедта на светиот апостол Павле на просторите на Македонија па до денешен ден. Сè додека сум јас жив како епископ, ќе живее и Македонската Православна Црква, живо ќе се сведочи и нашата света Православна Вера негибната, и преку правилно пастирско раководство ќе се спасува и обожува доверениот ни православен народ. Верувам и знам дека истото го мислат и сите останати сегашни, но и идните епископи на Македонската Православна Црква. Ако некој некогаш се обиде насилно да ја менува нашата света Православна Вера, ние бестрашно и одлучно го чекаме, исто како што и нас, во тој случај, ќе нè чекаат маченичките венци. Кој сака, нека нè испроба!

Би исповедал и би рекол: кога е во прашање чистотата на Верата спремни сме сè да жртвуваме, а пред сè самите себеси, не жалејќи за ништо и не плашејќи се од никого. Спремен сум да оставам и епископска позиција, и она што со свој труд сум го создал и изградил, да бидам одделен и од доверениот ми верен народ, што најтешко би го доживеал, па дури и да бидам лишен од сопствениот живот, без оглед на маките. Подготвен сум заради чистотата на Верата да бидам маченик. Но, да го напуштам доверениот ми народ, односно моите духовни чеда, кои во големи маки сум ги родил и кои со голема доверба и љубов очекуваат од мене духовно да ги раководам, а заради српски или не знам какви национални и политички интереси, односно заради српското барање за промена на името и статусот (голем догматски

проблем, нели?) на нашата света Црква, навистина не сум имал ни помисла, а камоли намера. Лудо е да се помисли дека Митрополитот струмички Наум од позиција 'на место и во обличје Божјо', од икона Христова, од епископ на Божјата Црква би паднал на ниво да се прави страдалник, и тоа за српски национални и политички интереси. Глупости.

Кога бившиот Повардарски митрополит вели дека не се исплашил од народот кога го направил тоа што го направил, кажува само пола од вистината. Другата половина од вистината е дека тоа што го направи го направи кога се исплаши за самиот себеси и за својата висока позиција во Црквата. Додуша, немаше и што да загуби во моментот кога нè напушти. Ниту нешто материјално изгради во двете епархии што му беа доверени, ниту изгради духовна заедница со доверениот му верен народ. Инаку, како ќе го оставеше? Што друго да заклучиме сите ние што знаеме дека пребегувањето во Српската Православна Црква го направи во време кога внатрешната контрола испратена од Светиот архиерејски синод на Македонската Православна Црква почна да открива многу неправилности во неговото финансиско работење? За ова се води и судска постапка. Тоа е целата вистина за човекот, а не прикаските што постојано преку медиумите ни ги раскажува. Тоа што на некои луѓе од високиот клир на Српската Православна Црква им се причини дека во него ја пронајдоа долгоочекуваната погодна жртвена фигура за нивната великосрпска национал-шовинистичка авантура на балканската политичка табла, нивна погрешна политичка проценка е и одговорност. Кога нивната „духовна“ состојба како основа за погрешната политичка проценка би ја превеле на црковен јазик, иако тоа за нив не е соодветно, бидејќи световно мислат и дејствуваат, би биле принудени да го употребиме терминот 'тешка прелест'. Жално.

Значи, никогаш нема да им поверуваме на луѓето коишто се плашат само за себе и за својата позиција, а кои ништо не направиле и ништо не оставиле зад себе и кои заради тоа немаат што да загубат. Никогаш нема да им поверуваме на оние што не успеаја и не можеа да се најдат себеси во Македонската Православна Црква, односно чија позиција во нашата света Црква, според нив, не одговараше на нивната висока идеја за самите себе. Никогаш нема да им поверуваме на оние што фрустрирани од своите животни промашувања ја префрлаат вината од себе и ги клеветат епископите на Светиот архиерејски синод на Македонската Православна Црква сакајќи на тој начин да предизвикаат сомнеж и раздор во Црквата за полесно да можат да дејствуваат. Никогаш нема да им поверуваме и никако нема да можат да нè привлечат оние што со својот клеветнички начин на дејствување само покажуваат колку се празни и духовно сиромашни. Никогаш нема да им поверуваме на оние што пастирски го промашаја огромното мнозинство од нашиот верен народ негирајќи го неговиот македонски национален идентитет. Никогаш нема да им поверуваме на оние што се прават страдалници, но за туѓи национални и политички интереси, и што немаат ама баш ништо заедничко со Светите Маченици, кои пострадаа за Православната Вера. Никогаш нема да им поверуваме на оние што само виртуелно, медиумски постојат, преку мистификација на своите неуспеси. И никогаш нема да им поверуваме на оние што „натежнале” со ваков вид на плодови, сè додека не се покајат.

Добро, нели ве опоменавме пред некој ден да ги дозирате вашите лаги за да бидат прифатливи? Нели ја сфативте евангелската порака дека *каде што е трупот таму и орлите се собираат?* (Мат. 24, 27-28; Лука 17, 37). И добро,

нели ве поучувавме *барајте го најнапред Царството Небесно* (Мат. 6, 33), односно 'местото на срцето' и клучот за него – умносрдечната молитва, а сè друго ќе ви се додаде? Што ви е проблемот?!

Што треба да сфатат некои српски епископи и нивните платеници во Република Македонија*

Навистина не е убаво, како што вели еден наш новинар, кога се гледа како човек во свештеничка мантија заминува во затвор. И многу жалиме заради тоа. Секако, не е убаво да се види кој било да оди во затвор ниту пак некому го пожелуваме тоа. Напротив, Црквата секојдневно се моли и должна е да се моли и за оние што се затворени. Но, исто така, не е убаво, и не само што не е убаво туку е и многу грдо и големо зло е – и да бидеме докрај отворени, вистинско сатанско дело – кога некој се обидува, со помош на големи лаги, закани и политички игри три милиони православни христијани (само заради тоа што се родиле и се чувствуваат како Македонци, а тој некој ги негира или не ги признава под тоа име) и Црквата во која заедничарат со Христос да ги држи затворени (изолирани) за заедницата со останатите Православни Цркви и со останатите православни народи.

Навистина не е убаво да се сруши или оштети чиј било верски објект или храм. И жалиме заради тоа. Но, големо зло и право сатанско дело е кога некој се обидува преку создавање на паралелна ерархија да сруши и да растури жива Црква, Тело Христово, и тоа само заради административното име што Црквата го носи. Да разруши Црква составена од милиони живи личности. Составена од луѓе што сакаат да се спасат, луѓе што постојано ја бараат и им треба Божјата помош, луѓе што со солзи и покајание ги исповедаат

* објавено во весникот „Дневник“, 30 јули 2005

своите гревови и луѓе што со копнеж ги очекуваат и се при-
честуваат со Телото и Крвта Христови. Составена од луѓе
кои се браќа наши православни и за кои Христос многу пос-
трада; Божји чеда со кои Христос се поистоветува: *доколку
не сте го направиле тоа на еден од овие Мои најмали браќа
и Мене не сте Ми го направиле* (Мат. 25, 45)! И тоа, се прави
обид да се сруши жива Црква која во последните десетина
години ги дава своите најубави плодови, а тоа се возобнове-
ното монаштво и живите манастири, прибежиште и утеха на
многубројни повредени и болни души, но и духовни центри
од кои веќе произлегоа и новите епископи на нивата Божја.

За затворање на свештено лице во физички затвор
врз основа на судска одлука и за физичко рушење на матери-
јален храм врз основа на одлука на надлежен државен орган
(заради немање дозвола за градба) обвинети се пред светот
Македонската Држава и Црква. За обидот за држење во зат-
ворот на административната изолација и за обидот за руше-
ње на живата црковна заедница на Светиот Дух, составена
од живи личности на кои неопходно им е потребна и ја бара-
ат видливата евхаристиска заедница и со останатите право-
славни браќа, ние ги обвинуваме Српската Црква и Држава.
Сето ова, да не се лажеме, им е познато на сите православни
епископи. Но, чие дело е потешко, ако може каква било спо-
редба да се направи? Телесното затворање на еден човек и
физичкото рушење на започнатиот материјален храм, или
духовниот затвор на цел еден народ и рушењето на духов-
ниот храм сочинет од живи богообразни личности? Очигле-
ден е, за секој нормален и добронамерен човек, а камоли
за православен христијанин или епископ, несразмерниот,
би рекле благ одговор на македонската држава во однос
на големото злосторство што се обидуваат да го спрове-
дат Српската Црква и Држава во Република Македонија.
Одговорот на нашата држава во однос на српскиот брато-

убиствен потфат може да се оцени како обична педагошка мерка или детска игра.

И што се случува после сè...? Додека првите (Македонската Држава и Црква) од позиции на државна и црковна изолација се обидуваат срамежливо да му ги објаснат на светот и на Помесните Православни Цркви својата состојба и своите постапки, вторите (Српската Црква и Држава) од своите изградени црковни и државни позиции дополнително им се закануваат на првите, а истовремено ги клеветат по цел свет претставувајќи ги своите слуги и платеници, кај православните како маченици за верата (?), а пред западниот свет – како страдалници за човековите верски права и слободи. Гледаме дека барем тоа многу добро го знаат – каде и како да се претстават.

Еве, да речеме и да признаеме дека и двете работи не чинат, особено кога се случуваат помеѓу православни браќа. Но, просто паѓа во очи големата несразмерност во односите и се наметнува прашањето: како е можно страшното злосторство што Српската Црква и Држава се обидуваат да го спроведат, односно пастирското промашување и негирање на еден цел народ и обидот за изолација (затворање) и рушење на неговата Црква, да го оправдуваат и прикажуваат како добро, а законската казна што нивните слуги и платеници ја издржуваат во Република Македонија, односно рушењето на еден започнат храм и затварањето на еден човек, да им изгледа толку големо зло, та да мораат да лелекаат и да пискаат по цел свет? Секако, да знаеја што е разликата помеѓу ‘медиумски политички маркетинг’ и ‘маченички етос’ сигурно немаше да го направат тоа.

Кога на горепоставеното прашање би одговориле со јазикот на светите Отци, би рекле: луѓето, по сè изгледа, се обземени од ‘мнение’, односно од високо мислење за самите себеси и за своите дела, односно од ‘демонска прелест’.

Ова е така, затоа што само комплексот на повисока вредност или високата идеја за самиот себеси може до толку да го за-слепи човекот та и своите зли дела да ги оправдува и гло-рифицира, а дури и добрите дела на другиот, „понискиот“, „ништожниот“, да му се причинуваат како зли и безвредни. Да Го немавме Христос како критериум, како и споредбата или несразмерноста помеѓу она што го прави и она што го трпи Српската Православна Црква и она што го прави и она што го трпи Македонската Православна Црква, можеби мно-зина ќе бевме излагани од српската пропаганда, но сега не. Особено е важно што никој не се излага во Република Ма-кедонија, па обидот што го направи Српската Православна Црква да го подели нашиот верен православен народ и овој-пат не успеа.

Конечно, не можеме во очигледната непропорци-оналност на силите и на постапките кај нашите две стра-ни во актуелната ситуација да не ја препознаеме најгола-та илустрација на Христовото предупредување: *Зошто ја гледаш раската во окоото на брата си, а гредата во своето око не ја чувствуваш? Или, како ќе кажеш на брата си – ‘чекај да ти ја извадам раската од окоото’, а, пак, ете, во твоето око има греда? Лицемере, извади ја прво гредата од твоето око, па тогаш ќе видиш како да ја извадиш рас-ката од окоото на брата си* (Мат. 7, 3-5)!

Ако некој мисли дека сме престоги во оценките на постоечката ситуација, нека повели овде и нека живеат со нас како православен христијанин или епископ и нека се распне на крстот наречен Македонија, па кога крвта што ќе ја пролева за Божјата Црква овде постојано ќе ја гледа помешана со плуканиците на непризнавањето што ќе ги добива како возрат за своето страдание, тогаш ќе види дека сме многу, многу благи и воздржани кога го пишува-ме сето ова и во речникот што притоа го користиме.

Краток историјат на црковното прашање во Република Македонија*

1. Република Македонија се наоѓа во срцето на Балканскиот Полуостров, со површина од 25 713 км² и со популација од над два милиони. Република Македонија е матична држава на македонскиот народ и на неколку малцинства што живеат во неа. Покрај 1,6 милиони Македонци што живеат во Република Македонија (кои се православни христијани), повеќе од 1,5 милиони Македонци живеат и работат надвор од неа (како во соседните земји така и во Европа, Соединетите Американски Држави, Канада и Австралија...).

Неколку години по распаѓот на СФР Југославија, на 8 април 1993, Република Македонија стана 181. членка на Организацијата на Обединетите нации, но заради спорот околу името со Република Грција, призната е како Бивша Југословенска Република Македонија. Под нејзиното уставно име, 'Република Македонија', досега е призната од повеќе од сто земји во светот, меѓу кои и од Русија, САД и Кина, како и од Србија и Црна Гора, Бугарија, Романија итн.

И покрај јасната одлука на 17. Правило на Четвртиот Вселенски собор, во кое се вели дека организирањето на црковните области треба да биде соодветно на државното и на граѓанското организирање, на Црквата во Република Македонија од познати политички причини и до ден-денес ѝ се оспорува правото на самостојност.

* објавено на сајтот на МПЦ, www.mpc.org.mk, 17 август 2005

2. Од неканонското укинување на автокефалната Охридска Архиепископија во 1767 година, остварено со одлука на турскиот султан, а по барање на Цариградскиот патријарх Самуил I, па сè до Првата светска војна епархиите на сегашна Република Македонија се наоѓаа под црковна јурисдикција на Цариградската Патријаршија. После Првата светска војна овие епархии територијално потпаднаа под окупација на српската држава и затоа преминаа под управа на Српската Православна Црква. Со почетокот на Втората светска војна српските епископи, заедно со својата војска и полиција, ги напуштија овие епархии, со кои управуваа само дваесет години и на нивно место дојдоа епископите на Бугарската Православна Црква. По Втората светска војна Република Македонија егзистира како посебна федеративна држава во состав на Социјалистичка Федеративна Република Југославија.

По завршетокот на Втората светска војна свештенството и православните верници на Република Македонија побараа од Српската Православна Црква да им ракоположи домородни епископи, заради поголема пастирска стабилност и ефикасност на Црквата. На 5 октомври 1958 година, со одлука на Црковно-народниот собор во Охрид, епископот Доситеј, родум од Македонија, викар на Српскиот патријарх Герман, е востолечен за 83. Архиепископ на возобновената Охридска Архиепископија, која заради државата во којашто дејствува го доби името Македонска Православна Црква, а тој – титулата Архиепископ Охридски и Македонски.

Светиот архиерејски собор на Српската Православна Црква во јуни 1959 година донесе одлука (АС. бр. 6/ зап. 57) со која потврдува дека „епархиите во Р. Македонија се издвоиле во ‘самостојна’ Црква којашто ќе се управува

со уставот донесен на македонскиот Црковно-народен собор од 1958 година” и дека „со оваа одлука престануваат да важат прописите на уставот на Српската Православна Црква за епископите и архиереите на Народна Република Македонија”. Поради потребата од формирање на самостоен Синод, Српскиот патријарх Герман, Архиепископот охридски и македонски Доситеј, како и Бачкиот епископ Никанор, на 19 јули 1959 година во Скопје го хиротонисаа новоизбраниот Епископ преспанско-битолски Климент. Со тоа се создадоа услови за формирање на Свет архиерејски синод на Македонската Православна Црква. За сето ова Патријархот српски Герман со свое писмо, заведено под синодски бр. 515, од 31 мај 1961 година, го извести и Цариградскиот патријарх Атинагора.

На 16 јули 1967 година Македонската Православна Црква, возобновената Охридска Архиепископија, во Охрид, на Црковно-народен собор, согласно дотогаш воспоставената пракса на други Цркви, е прогласена за автокефална Помесна Православна Црква, после што Српската Православна Црква еднострано ја прекина евхаристиската заедница со неа. Сослужувањето на епископи од Македонската Православна Црква со епископи на други Православни Цркви и до ден-денес се случува, само неофицијално и без јавно објавување. Архиепископот охридски и македонски на Великиот вход секогаш ги спомнува имињата на Поглаварите на Помесните Православни Цркви.

3. Согласно својот устав и во своето дејствување и учење, Македонската Православна Црква ги запазува светите Догми и светите Канони на Православната Вера утврдени на светите Вселенски собори, како и целото свето Предание на Црквата наследено од светите Апостоли и од светите Отци просветлени од Божествениот Дух.

4. Македонската Православна Црква има тринаесет епархии, од кои седум се во Република Македонија и шест во дијаспората. Со епархиите моментално управуваат десет епископи, на кои им помагаат над шестотини активни свештеници. Македонската Православна Црква има околу петстотини парохии, со повеќе од две илјади цркви и манастири. Пред повеќе од десет години се возобновија околу дваесетина манастири, во кои денес живеат повеќе од сто монаси и монахињи. Со осамостојувањето, Македонската Православна Црква има основано Средно богословско училиште и Православен богословски факултет во Скопје.

5. Македонската Православна Црква ја почитува и никогаш не се меша во канонската јурисдикција на останатите Помесни Православни Цркви.

6. Со Нишкиот нацрт-договор во 2002 година помеѓу Македонската и Српската Црква, беа задоволително решени сите спорни канонски и литургиски меѓусебни проблеми на двете Цркви. Единствен спорен проблем за Српската Православна Црква остана името на нашата света Црква и нејзиниот статус. Нашата Црква од пастирски причини инсистираше на името 'Македонска Православна Црква' и на самостоен статус, додека Српската Православна Црква, од политички причини (не го признава постоењето на македонскиот народ), инсистираше на името 'Охридска Архиепископија' и на автономен статус. Сите теолошки и историски факти укажуваат на тоа дека проблемот на името на нашата Црква нема црковна, туку чисто политичка основа; додека, терминот што ќе го формулира нејзиниот организационен статус нема суштинско, туку само формално значење, со оглед на тоа дека суштината на самиот статус беше дефинирана со содржината на Нишкиот нацрт-договор. По отфрлањето и на овој работен документ,

и тоа главно заради несогласувањето околу името, и откако Српската Православна Црква сфати дека нема да успее да го смени нашето име, таа еднострано ги прекина разговорите со Македонската Православна Црква и оттогаш наваму се обидува да организира паралелна црква во Република Македонија преку поддршката што му ја дава на од нашата Црква расчинетиот бивш Повардарски митрополит. Му благодариме на Бога што досега секој обид на Српската Православна Црква да го подели нашиот православен народ и да формира паралелна црква остана безуспешен. Заради погрешниот пастирски пристап, Српската Православна Црква никогаш не го доби и никогаш нема да го добие литургиското 'амин' на православниот народ во Република Македонија, без кое пак, ниту една нејзина одлука не важи и ништо не може да направи на нашите простори.

7. Слични спорови во Православната Црква и досега постоеле, но се решавале и во пократок рок и на братољубив начин. Ова е особено важно од причина што живееме во време на суптилен прогон на Црквата, а и заради сведоштвото на Христос што светот го очекува од нас. Со автокефалната Американска Православна Црква, која освен Руската Православна Црква никој друг не ја признава, сите сослужуваат. Албанската Православна Црква, иако неорганизирана, со самото поставување на архиепископот Анастасиос беше призната како автокефална. Грузиската Православна Црква, набрзо по осамостојувањето на грузиската држава од бившиот Советски Сојуз, доби томос за автокефалност од Цариградската Патријаршија итн.

8. Со оглед на тоа дека сите информации што се добиваат посредно или од оние што нè негираат страдаат од едностраност и од пристрастност, многу би се радувале кога официјална или неофицијална делегација или прате-

ник на Вашата Света Црква, јавно или без информирање на јавноста, би ја посетиле Македонската Православна Црква и лично би се увериле во горенапишаното, односно дека сме жива, организирана и активна Православна Црква. Црква која постојано ја живее Тајната на Распетието и Воскресението Христово, Ваша Помесна сестра-Црква.

The Big Picture*

Без оглед на тоа како на последниве случувања овде кај нас во врска со случајот Вранишковски гледаат или сакаат да гледаат одредени црковни центри или организации, вистина е следново:

1. Непобитен и очигледен факт за сите што ја познаваат комплетната слика на случувањата е дека целта на Вранишковски не е толку да формира своја верска заедница колку што е да ја разнебити Македонската Православна Црква. Во прилог на ова говорат следните докази:

а) Нарушувањето на владението на имотот што Македонската Православна Црква го претрпе од страна на Вранишковски и на неговите следбеници е првиот неспорен доказ. Меѓу другите да го спомнеме само познатиот случај на неговиот упад во битолската црква на свети Димитриј во обид да изврши верски обред и физичката пресметка што ја предизвика внатре. Сето ова им е познато на граѓаните во Р. Македонија преку медиумите. За ова дело, покрај одлежаниот притвор, беше осуден со казна затвор од една година, односно две години условно. Откако Вранишковски и неговите увидоа дека упадот на туѓ имот е многу непопуларно и казниво кривично дело и кога видоа дека немаат толку приврзаници за да преземат макар и еден храм, го напуштија тој начин на дејствување во пракса, иако не и сосема: во нејзината одлука за доделување автономија на својот егзархат Српската Православна Црква спомнува не-

* колумна во весникот „Дневник“, 4 септември 2005

какви нејзини имоти во Република Македонија, иако такви нема, кои им ги остава во наследство на своите егзархисти.

б) Вториот неспорен доказ е недозволен начин на којшто Вранишковски се обидува да ја регистрира својата верска заедница, односно барањето за регистрација во кое го присвојува изворното, историско и суштинско црковно име на Македонската Православна Црква, а тоа е името 'Охридска Архиепископија'. Во прилог на ова е и фактот што во јавноста лажно се претставува со титулата 'Архиепископ Охридски', назив што се содржи во титулата на Поглаварот на Македонската Православна Црква. Тоа е единствената и легитимна причина заради којашто не доби дозвола да ја регистрира својата верска заедница. Ниедна друга. Согласно историските факти и уставот на нашата Црква, на Црковно-народниот собор во Охрид, 1958 година, беше возобновена Охридската Архиепископија во лицецо на Македонската Православна Црква, а Поглаварот на Македонската Православна Црква ја доби титулата Архиепископ Охридски и Македонски – случување што Српската Православна Црква во 1959 година го потврди со своја синодска одлука.

в) И последен неспорен доказ е медиумскиот напад што Вранишковски го изврши врз личниот и врз свештеничкиот интегритет на епископите на Македонската Православна Црква, и тоа на многу вулгарен начин, како и нападот врз интегритетот на Црквата со негирање на нејзините Свети Тајни, заедно со навредата на верските и националните чувства на народот во Република Македонија. Освен преку личен медиумски настап овој напад беше извршен и преку верските календарчиња, црковните периоди и официјалниот сајт на Српскиот егзархат, што е дополнителна отежнувачка околност. Сето ова е евиденти-

рано и документирано. Целта на овој психолошки терор е што поголемо отцепување на народ и свештенство од Македонската Православна Црква и нивно присоединување кон новата паралелна верска заедница.

И да заокружине: нападот врз овие три компоненти – свештенството и народот, името на Црквата и титулата на Поглаварот, како и нејзиниот имот – од кои е сочинета и преку кои се означува и се препознава секоја верска заедница, непобитно говори дека главна цел на Вранишковски е разнебитување на Македонската Православна Црква, а не формирање на нова верска заедница.

2. Непобитен и очигледен факт за сите е дека сето ова го прави за цели и со помош на странска држава и Црква: односно, со помош на реакционерните националистички сили, заговорници на идејата за Голема Србија, што дејствуваат преку одредени структури на државата Србија, и со помош на истите сили присутни во Синодот на Српската Православна Црква. Сето ова на сите им стана јасно особено откако официјални претставници на српската влада извршија притисок врз македонската влада за ослободување на лицето Вранишковски, кое е граѓанин на Република Македонија.

3. Добро е да се докомплетира сликата и со уште еден непобитен и очигледен факт, а тоа е судската постапка што против него веќе од 2002 година се води под обвинение за извршени финансиски проневери во сите три епархии во кои дејствувал како епископ на Македонската Православна Црква. Исто така, општ е впечатокот кај сите дека и самото приклучување кон Српската Православна Црква го направи со цел да ја сочува својата висока црковна позиција, затоа што тоа се случи во моментите кога внатрешната контрола на Светиот архиерејски синод на

Македонската Православна Црква веќе почна да ги разоткрива неговите незаконски постапки. Никој не ќе може потоа да го брани и рехабилитира Вранишковски без притоа да го ризикува и својот сопствен кредибилитет, кога судот најверојатно ќе донесе и за ова дело осудителна пресуда против него.

Без да се мешаме во работата на независното судство, комплетната слика на случувањата говори дека неговите постапки воопшто не се наивни и дека не се работи за судски случај во којшто Вранишковски е осуден на издржување казна затвор заради вербален деликт и дека со таа пресуда му се нарушени верските права и слободи, туку дека неговите постапки ги имаат сите карактеристики на кривично дело на разгорување верска и национална омраза и раздор. Па дури би рекле дека неговите постапки имаат карактеристики и на други дејствија што можат да се препознаат како инкриминирани во Глава 28 од Кривичниот законик на Република Македонија, во која се опфатени кривичните дела против државата.

Тежината, пак, на неговото дело најдобро е преку споредба да се согледа и оцени. Може да си замисли секој какви димензии ќе зафатеше ова што го направи Вранишковски и неговата нерегистрирана, но од Српската Православна Црква призната верска заедница, ако во Македонија живееја дваесет или триесет проценти Срби и ако во Македонија беше стационирана српската војска, како што тоа денес се случува во Црна Гора. Зар тоа немаше да предизвика војна? За политичката, а посебно за црковната состојба во Црна Гора треба да се алармира Европската унија и тоа е вистинскиот проблем што треба да ги запали црвените ламбички во Брисел, а не прашањето за почитување на верските слободи и права во Република Македонија. Или

може да си замисли секој што ќе беше ако слични навреди врз верска основа се случеа меѓу Македонската Православна Црква и Исламската верска заедница во Македонија. Зар тоа немаше да предизвика војна? Затоа, она што го прават Српската Православна Црква и Вранишковски во Македонија, иако само уште еден неуспешен обид за разнебитување на Македонската Православна Црква, воопшто не е навивно, особено заради внатрешната, идеолошка поврзаност со идејата за Голема Србија, како и со политичката и со црковната состојба во Црна Гора. Тоа е уште една причина што побргу да се тргне завесата на српската медиумска и политичка пропаганда и лобирање и зад неа уште еднаш во овие петнаесет години да се идентификува многуглавиот балкански змеј – големосрпскиот национализам и спомнатата болна идеја.

Не го пишувам текстот заради тоа што сакам некој да седи во затвор, туку за да се запише и знае вистината. Вистината е секогаш непоколеблив темел на покајанието, кое пак е единствениот клуч за решавање на меѓуцрковните недоразбирања. Инаку, ако нечии права и слободи во случајов и со години наназад флагрантно се кршат, нека не размислува многу ни Исток ни Запад, тоа се секако верските и национални права и слободи на македонскиот – се разбира, Христов народ. Доколку, пак, некој сака светот да го гради на темелот на лагата, само нека повели... Но, нашиот народ вели: лагата е со кратки нозе, односно – нема да стигне далеку.

Вистината е секогаш непоколеблив темел на покајанието*

Деновиве се вративте од Брисел. Дали случајот 'Вранишковски' навистина толку ја засега европската јавност колку што тоа ни го сугерира официјалниот сајт на СПЦ, намерно создавајќи погрешен впечаток, или не?

Ние сите мораме да сфатиме дека сме му подложни на ефектот на затворен простор и дека го живееме, што е одлична подлога за српската пропагандна машина неконтролирано да пласира какви сака информации преку нашите медиуми. И уште нешто оди во прилог на ова, а тоа се неосвестените фрустрации кај некои наши луѓе што се должни да ги контролираат тие информации, а всушност безрезервно примаат сè што Белград сервира овде кај нас. Така на пример, лесно помина тезата дека Вранишковски е осуден за вербален деликт, а комплетната слика на случувањата воопшто не говори така. Не знам како понатаму ќе се одвиваат работите, но додека јас бев во Брисел официјалните лица со кои се сретнав, првпат од мене слушнаа за случувањата кај нас, а нашето Министерство за надворешни работи уште немаше испратено официјална информација до странските амбасади во Р. Македонија. Во секој случај, српската пропагандна машина пронајде две неинформирани лица од Брисел (внимавајте: не од Лондон или од Париз!) да изјават нешто за наводно недоволно почи-

* интервју за „Утрински весник“, 9 септември 2005

тување на верските права и слободи во Република Македонија, и тоа го пренесе преку своите медиуми – а секако, потоа и преку нашите, небаре преку свои – сè со цел да се создаде впечаток дека Брисел нешто ни порачува и на тој начин да се изврши притисок врз нашата држава. Од друга страна, речиси ни една од нашите изјави не се пренесува преку српските медиуми во српската јавност.

Излеговте со тезата дека Вранишковски всушност не сака да направи нова Црква во Република Македонија, туку целта му е уривањето на Македонската Православна Црква. Имате ли конкретни сознанија?

Да, нападот врз овие три компоненти – свештенството и народот, името на Црквата и титулата на Поглаварот, како и нејзиниот имот – од кои е сочинета и преку кои се означува и се препознава секоја верска заедница, непобитно говори дека главна цел на Вранишковски е разнебитување на Македонската Православна Црква, а не формирање на нова верска заедница. Во прилог на ова говорат следните докази:

Нарушувањето на владението на имотот што Македонската Православна Црква го претрпе од страна на Вранишковски и на неговите следбеници е првиот неспорен доказ. Меѓу другите да ги спомнеме само познатиот случај на неговиот упад во битолската црква на свети Димитриј во обид да изврши верски обред и физичката пресметка што ја предизвика внатре. За ова дело, покрај одлежаниот притвор, беше осуден со казна затвор од една година, односно на две години условно. Дел од вкупно двете години и шест месеци казни затвор што моментално ги одлежува е и едната година што ја доби за неговиот упад во битолската црква.

Вториот неспорен доказ е недозволения начин на кој се обидува да ја регистрира својата верска заедница, односно барањето за регистрација во кое го присвојува изворното, историско и суштинско црковно име на Македонската Православна Црква, а тоа е името 'Охридска Архиепископија'. Во прилог на ова е и фактот што Вранишковски во јавноста лажно се претставува со титулата 'Архиепископ Охридски', назив што се содржи во титулата на Поглаварот на Македонската Православна Црква. Тоа е единствената и легитимна причина заради која не доби дозвола да ја регистрира својата верска заедница. Ниедна друга. Согласно историските факти и уставот на нашата Црква, на Црковно-народниот собор во Охрид во 1958 година беше возобновена Охридската Архиепископија во лицето на Македонската Православна Црква, а Поглаварот на Македонската Православна Црква ја доби титулата Архиепископ Охридски и Македонски – случување кое Српската Православна Црква во 1959 година го потврди со своја синодска одлука. Таман работа ако од после ослободувањето во 1944 година ги чекавме Српската Православна Црква и Вранишковски дури во 2005 година да ни ја обноват Охридската Архиепископија! Подобро да нè немаше...

И последен неспорен доказ е медиумскиот напад што го изврши врз личниот и врз свештеничкиот интегритет на епископите на Македонската Православна Црква, и тоа на многу недостоинствен и вулгарен начин, како и нападот врз интегритетот на Црквата со негирање на нејзините Свети Тајни, заедно со навредата на верските и националните чувства на народот во Република Македонија. Освен преку личен медиумски настап овој напад беше извршен и преку верските календарчиња, црковните периодици и официјалниот сајт на Српскиот егзархат, што е дополнителна

отежнувачка околност. Сето ова е евидентирано и документирано. Целта на овој психолошки терор е што поголемо отцепување на народ и свештенство од Македонската Православна Црква и нивно присоединување кон новата паралелна верска заедница.

Непобитен и очигледен факт за сите е дека сето ова го прави за цели и со помош на странска држава и Црква, односно со помош на реакционерните националистички сили, заговорници на идејата за Голема Србија, што дејствуваат преку одредени структури на државата Србија и – со помош на истите сили присутни во Синодот на Српската Православна Црква. Сето ова пак, на сите им стана јасно особено откако официјални претставници на српската влада извршија притисок врз македонската влада за ослободување на лицето Вранишковски, кое е граѓанин на Република Македонија.

Зошто Синодот со години го толерираше самоволието на сега расчинетиот Јован, не се преземаа мерки ни кога еден клирик на Македонската Православна Црква поднесе кривична пријава за неговиот евидентен криминал, ниту пак реагиравте кога упорно го кршеше уставот на МПЦ? Не сметате ли дека вината што денес ни се случува паралелна црква, лежи и во инертноста на Синодот?

Светиот синод на Македонската Православна Црква многу нешто толерира, почнувајќи од самиот себеси па натаму. Нема тоа многу да го објаснувам, но битно е следново: ниту една лоша мисла што човек ја прифатил во своето срце, и ниту еден лош збор што човек го изговара, и ниту едно лошо дело што човек го прави нема да остане неказнето ако не се покае за тоа. Тоа е духовен закон. Односно,

ако човек не се покае за злото што го направил, тоа секако ќе му се појави како пречка во неговиот живот на кој било начин: или како болест, или како некоја друга несреќа, или како каков било неуспех што го следи во животот. Должност е на секој православен христијанин да не одговара на зло со зло, туку – со добро, со молитва, со љубов. Само на тој начин на оној што згрешил му даваме време за покајание и спасение, а нашата душа си ја чуваме од последиците на злото. Христос е единствениот судија. Од Неговиот суд никој не може да избега. Ниту пак некој ќе биде бескрајно толериран во чинењето зло. Под тој суд, од моментот на гревот, подлежат и сите оние коишто човечки суд уште не ги осудил. Одлуките на Синодот се донесуваат во рамките на горекажанато. Понекогаш се преземаат и санкции против извесно недозволено однесување како што се предвидени со каноните, но повторно во духот на љубовта, со педагошка цел.

Долги години бевте член на преговарачкиот тим со Српската Православна Црква, дури бевте и потписник на работниот документ во Ниш. Непосредно по потпишувањето, тројката владици меѓу кои бевте тврдеше дека тој документ е најповолниот договор што досега бил постигнат со црковен Белград. Дали и денес го имате истото мислење, и конечно, би Ви се случило ли одново да го потпишете Нишкиот или некој сличен акт?

Повторно прашање за работниот документ од Ниш?! Добро, јас повторно ќе седнам да одговарам и да објаснувам, иако многу пати досега тоа го кажав.

На тема ‘МПЦ – СПЦ’ досега имам објавено преку 170 страници пишан текст: што во мојата книга „Школа за

исихазам”, што во нашиот дневен печат, што на сајтот на Македонската Православна Црква. И се чудам кога гледам дека некои наши новинари коишто чат-пат пишуваат за Црквата, „поборници” на истражувачкото новинарство, сè уште ги немаат прочитано. Еднаш порано објаснив дека секој што во иднина ќе тврди дека ова незначително отпадништво што денеска се случува во Македонската Православна Црква е последица на „Нишкиот договор”, треба да знае дека свесно или несвесно ќе биде продолжена рака на српската пропаганда во Република Македонија. И тоа е една од тезите пласирани од Белград и од екипата на Вранишковски што овде кај нас беа без проверка прифатени. Многу едноставно ќе ви го објаснам ова: да не должам многу, факт е дека ниту патријархот Павле во своето писмо од 2002 година – со кое ги повикува епископатот, свештенството и народот во Република Македонија во канонско и литургиско единство со Српската Православна Црква – се повика на некаков „Нишки договор”, ниту пак бившиот Повардарски митрополит прифаќајќи го тој повик објасни дека тоа го прави врз основа на договореното од Ниш. Документите си постојат, секој може да провери. И второ: во официјалната кореспонденција меѓу српските егзархисти и српската Патријаршија никаде не се спомнува името ‘Македонска Православна Црква’ како примач или испраќач на дописот, иако тоа беше договорено во член 14 од работниот документ во Ниш. А како и да се спомне, кога сите тие заедно, и белградската Патријаршија и гротескниот егзархат, прават невидено пастирско промашување – не признаваат постоење на македонски народ?

Инаку, Нишкиот работен документ е само маска за отпадништвото што потоа се случуваше во Македонската Православна Црква, а вистинска причина, што е општ впе-

чаток кај сите што ги познаваме работите, е дека Вранишковски приклучувањето кон Српската Православна Црква го направи со цел да ја сочува својата висока црковна позиција, затоа што тоа се случи во моментите кога внатрешната контрола на Светиот архиерејски синод на Македонската Православна Црква веќе почна да го разоткрива неговото незаконско финансиско работење.

Она што е битно за работниот документ од Ниш, и тука никој да не се прави нетокму, е фактот дека каков било конечен договор со Српската Православна Црква прифаќа или одбива само Светиот архиерејски синод на Македонската Православна Црква, исто како што и Соборот на Српската Православна Црква ги потврдува или одбива договорите на својата комисија. Инаку, зошто имаше потреба да се свика Соборот на Српската Православна Црква за да се изјасни по повод Нишкиот работен документ ако за тоа одлучувавме ние на ниво на комисији? Или зошто беше потребно да се свика седница на Светиот архиерејски синод на Македонската Православна Црква за да се изјасни по однос на работниот документ од Ниш?

Во Ниш главно потпишавме заради восогласување на еклисиолошките, литургиските и канонските прашања помеѓу нас. Тоа беше петти по ред работен документ меѓу двете делегации, иако прв потпишан. Ние и самите бевме свесни дека не ќе можеме да го одбраниме тој документ пред Светиот синод, ниту пак сакавме, бидејќи откако безмалку ја утврдивме црковната содржина на работниот документ ние знаевме дека не ќе можеме да го објасниме неприфаќањето од српска страна на пастирски и црковно издржаниот термин 'самостојност' наместо политички оптоварените термини 'автономија' и 'автокефалија'; и знаевме дека не ќе можеме да го објасниме пастирскиот апсурд,

односно непостоењето на името ‘Македонска Православна Црква’ во целиот договор, ниту пак сакавме. Тоа ѝ го кажавме на српската делегација во Ниш и тоа стои и во записниците, и во нивниот и во нашиот. Затоа уште на првата седница на нашиот Синод после Ниш, работниот документ беше едногласно отфрлен како пастирски недооформен, со надеж на пастирски подобро решение по продолжувањето на разговорите. Битно е дека со неприфаќањето на нашето уставно име – Македонска Православна Црква – и со неприфаќањето на самостојниот статус во Нишкиот работен документ од страна на Српската Православна Црква, како и после сценариото ‘Вранишковски’ што тие во очај го организираа, јасно за сите се пројави чисто политичката димензија на проблемот меѓу нашите Цркви.

Како Вие лично ги оценувате писмата на двајцата највлијателни патријарси, г. Вартоломеј и г. Алексиј II, до државниот врв на Македонија. Гледате ли во нив искрена желба за помош или чиста протоколарност?

Писмата на двајцата Патријарси во суштина се многу позитивни и во нив се препознава јасната порака дека понатамошното решавање на постојниот проблем помеѓу Македонската Православна Црква и Српската Православна Црква ќе мора да се одвива по пат на дијалог. Во некои делови од нивните писма малку повеќе се пројавува нивната желба за додворување или некаква стратегија кон Српската Православна Црква заради одржување на добрите односи, но тоа никогаш не смее да биде на штета на вистината. И тие мора да признаат дека целта на Вранишковски не беше толку формирање на нова верска заедница колку што беше разнебитување на Македонската Пра-

вославна Црква и дека тој не е осуден само за вербален деликт. Како што веќе споменав, вистината е секогаш непоколеблив темел на покајанието, кое пак е единствениот клуч за решавање на меѓуцрковните недоразбирања. Инаку, ако нечии права и слободи во случајов и со години назазад флагрантно се кршат, нека не размислува многу ни Исток ни Запад, тоа се секако верските и национални права и слободи на македонскиот – се разбира, Христов народ. Немам причина да се сомневам во нивните искрени желби.

Кои се следните потези што ќе ги преземе нашата Црква за излез од најголемата криза во која западна, ако се има предвид фактот дека во овој момент, објективно, преговори со СПЦ не ни одговараат?

Ние како и досега ќе продолжиме да служиме Литургија, како на олтарот во материјалниот храм така и на олтарот на нашите срца и ќе Го повикуваме Името Господово. Како Црква нема да одговориме со зло на злото. Ако таков одговор не добиеме и од другата страна, тогаш Господ ќе најде сигурно некакво решение, само што тоа најверојатно нема да биде повољно за никого. Историјата ни покажа дека само под игото на ропство наметнато од иноверници се препознававме како браќа. Но, тоа е решение за глупаци.

И на крајот, неизбежно е прашањето: не мислите ли дека за несоодветните потези на црковниот врв на Македонската Православна Црква, за пасивноста и лошата кадровска политика, со преголема леснотија вината постојано ја префрлате на новинарите?

Видете, треба многу внимание и познавање кога се пишува за Црквата. Речено е: кога говорите за црковно лице или за црковни состојби – внимавајте! Или ќе биде вистина она што го тврдите, односно кумурот ќе биде оладен па ќе си ги извалкате рацете, односно душата, или ќе пренесувате непроверени информации па ќе фатите жар во рака и многу ќе се изгорите, односно ќе ѝ наштетите на својата душа. И во двата случаи, ќе признаете, доста е незгодно. Најдобро е да се пренесе информација од проверен извор без многу да се коментира, и тоа ако се работи за информација што надградува, а не за информација што руши. А многу е лошо да критикувате во невреме, особено кога немате поим за суштината на нештата. Во секој случај, новинарите се најмалку виновни за она што се случи. Одговорноста е само во двата Синоди на Црквите, особено во белградскиот, кој ги пружа своите грабливи раце (својата перверзна глупост) надвор од неговите граници.

Барајте го најпрво Царството Небесно*

Ваша Високопреосветеност, во една прилика изјавивте дека „сè додека има национал-шовинисти во СПЦ, не постојат услови за продолжување на преговорите“, а повод за Вашето реагирање е повторното интензивирање на негативниот притисок врз Македонската Православна Црква, при што Српската Црква ги користи сите врски во екумената за да не оцрни. Дали Вие, како епископ на Македонската Православна Црква кој зад себе има голема паства и одговорност за нејзиниот духовен живот и спасение, и натаму верувате дека во спорот треба да биде инволвирана и трета страна?

Потребно е да продолжи дијалогот помеѓу Македонската Православна Црква и Српската Православна Црква, не заради доброто на Македонската Православна Црква, туку заради доброто на Православието. Но, за тоа е потребно да обезбедиме услови. Најосновен услов, согласно црковниот метод за решавање на проблемите, е покајанието, односно простувањето и барањето прошка.

Мислам дека после сè што се случи треба да се остави да помине еден период за состојбата да се смири. Во меѓувреме секоја страна мора да се воздржува од какво било дејствие што води кон повторно разгорување на страстите. Можеби е подобро да се почека да помине и изборот за нов патријарх во Србија, бидејќи со тоа ќе се

* интервју за неделникот „Македонско сонце“, 16 септември 2005

избегне пројавувањето на екстремни преговарачи од српска страна што меѓу себе би се докажувале кој е поголем заштитник на српските национални интереси во борбата за патријаршискиот престол, а на штета на дијалогот. Тоа е досегашното искуство. А по сè изгледа треба да се почека и разврската на настаните во Црна Гора, бидејќи решавањето на црногорското прашање во главите на носителите на идејата за Голема Србија што се учесници во Соборот на Српската Православна Црква е суштински поврзано со решавањето на македонското прашање. Многу добри услови за решавање на црковниот спор со Српската Православна Црква би се создале кога би бил решен актуелниот спор околу името на нашата држава со Република Грција, за коешто изгледа исто така ќе треба да почекаме.

Во Македонската Православна Црква – Охридска Архиепископија при крај се предвидените хиротонии на новите епископи, а постојат уште неколку стратешки важни, но испразнети епископски седишта што треба да се пополнат. Откако и Македонската Православна Црква ќе ги консолидира своите редови, тогаш во посилен состав и од нови позиции ќе може да се сретнеме и да ги продолжиме разговорите, и тоа најверојатно под покровителство на Руската Православна Црква.

Преку своите писма и изјави патријархот Алексиј II веќе се наметна како авторитет којшто не се согласува со постојните состојби и решенија и кој ги повикува двете Цркви да се вратат на масата на дијалогот. Рускиот патријарх и Црква нема да ја пропуштат можноста со решавањето на еден ваков клучен проблем, како овој меѓу Македонската Православна Црква и Српската Православна Црква, *de facto* да ја преземат лидерската позиција во Православната Црква, особено затоа што се неострастени – за

разлика од Грците и од Србите – во однос на пастирскиот и историски факт на постоењето на македонскиот народ. Не е добро во случајов тоа што Српската Православна Црква досега на секој начин го одбегнуваше посредништвото на Рускиот патријарх. Цариградскиот патријарх и некои епископи околу него и покрај добрата волја и намера да помогнат, во постојните околности тешко ќе можат тоа да го сторат.

Значи, потребно е да постои трета авторитетна страна како сведок и помошник во дијалогот, особено што аргументите се на наша страна. Лошо ќе биде ако ние се покажеме неспособни, па во решавањето на проблемот непосредно се вмеша Господ. Господ сигурно ќе најде некакво решение, само што најверојатно тоа нема да биде пријатно за никого. Историјата ни покажа дека само под игото на ропството наметнато од иноверници се препознававме како браќа. Само, тоа е решение за неразумни. Решение за разумни постои, но за тоа во свое време.

Можеби за православните верници е разбирливо тоа што други православни епископи си земаат за право да просудуваат што е праведно а што не е во нашиот случај, но сосема е несфатливо тоа што Ватикан го крена гласот и застапа зад расколниците. Каква опасност се крие зад сето ова за севкупната православна христијанска екумена?

Сите ние што живееме во т.н. Западен Балкан мораме да сфатиме дека сме му подложни и дека го живееме ефектот на затворен простор. Тој простор го формираат разните верски, национални, јазични, комуникациски, економски, културни, просторни, визни и други бариери што се испречени помеѓу нас и Европа и помеѓу нас и светот.

Понекогаш заради ова може да се почувствуваме како да живееме во еден вид експериментален простор, простор во кој главните експерименти се извршуваат со помош на медиумите.

Сето ова е одлична подлога за српската пропагандна машина неконтролирано да пласира какви сака информации преку нашите медиуми. За жал тоа се прави со помош на некои наши медиумски работници коишто се должни да ја контролираат веродостојноста на тие информации, а кои заради својата неосвестена фрустрираност, или намерно, неконтролирано пропуштаат сè што Белград сервира овде кај нас. Така на пример, српската пропагандна машина пронајде две неинформирани лица од Брисел (внимавајте, не од Лондон или од Париз) да изјават нешто за наводно недоволно почитување на верските права и слободи во Република Македонија и тоа го пренесе преку своите медиуми, а секако, потоа и преку нашите, небаре преку свои, сè со цел да се создаде впечаток дека Европската унија официјално нешто ни порачува и на тој начин да се изврши притисок врз нашата држава. Од друга страна, речиси ни една од нашите изјави не се пренесува преку српските медиуми во српската јавност.

Истото важи и во однос на Ватикан. И таму некои од српските епископи ги искористија своите врски и познанства во Министерството за надворешни работи на Ватикан и добија некаква куртоазна изјава во корист на Вранишковски, која потоа медиумски ја пласираа кај нас како сериозна. Но, работите воопшто не стојат така. Ватикан е премногу добро информиран за да си дозволи таков луксуз и да си го извалка угледот сериозно вpletкувајќи се во нечесни игри на некои поединци од Соборот на Српската Православна Црква.

Сепак треба да имаме и предвид дека во сите тие или при слични идни реакции можно е да има и многу политика. Затоа, и ние како Црква неопходно е да сме поактивни во претставувањето на вистината за Македонската Православна Црква пред другите Цркви, а и во делот на она што се нарекува 'односи со јавноста'.

Кога станува збор за поимот 'расколник', тоа секогаш во Македонија се поврзува со едно име... Името како име и личноста како личност се битни, но клучно значење во сето тоа има дефинирањето на Охридската Архиепископија. Ако се вратиме на корените, на црковната историја, што значи тоа?

Веќе имам нагласено дека суштинско црковно име на Македонската Православна Црква е Охридска Архиепископија. Согласно историските факти и уставот на нашата Црква, на Црковно-народниот собор во Охрид во 1958 година беше возобновена Охридската Архиепископија во лицето на Македонската Православна Црква, а Поглаварот на Македонската Православна Црква ја доби титулата Архиепископ Охридски и Македонски; случување што Српската Православна Црква во 1959 година го потврди со своја синодска одлука, а што е уште поважно, го потврди со Литургијата на која Српскиот патријарх Герман во сослужување со Архиепископот охридски и македонски Доситеј, како и со Бачкиот епископ Никанор, на 19 јули 1959 година во Скопје го хиротониса новоизбраниот Епископ преспанско-битолски Климент. Ова изворно и суштинско црковно име на нашата Црква, во остварените средби со другите сестрински Православни Цркви, никогаш досега не било доведено во прашање, иако не им е на сите сеедно.

Охридската Архиепископија, како Црква од овие простори, се темели врз уште постара Црква од шестиот век, а тоа е Црквата Јустинијана Прима, во тоа време трета по чест меѓу Црквите, после Рим и Цариград. Тоа е црковен континуитет на којшто секој може да му позавиди. Некои од охридските архиепископи дури и се потпишувале ‘Архиепископ на Јустинијана Прима’.

Соседните народи во текот на вековите оформиле свои сопствени центри на државна и на црковна моќ, откинувајќи, канонски или неканонски (како на пример Српската Православна Црква), територии што се наоѓале под црковна јурисдикција на Охридската Архиепископија. Токму тоа е доказ дека Охридската Столица не ја познавале како свој црковен центар, но добро знаат и денес дека таа, со Охридскиот Универзитет, е нивен духовен и културен центар – од тука па до Русија – и извор на нивниот црковен, а да не кажам и државен идентитет.

Во ова се состои вистинското достоинство на Охридската Архиепископија и нејзината голема историска улога. Божјата Промисла Охридскиот црковен центар го задржала како оска околу која ќе се случуваат сите битни настани поврзани со временениот и вечен опстој, благобитие и идентитет на македонскиот православен народ. *Ако е Господ со нас, кој ќе е против нас?!* Затоа не можеме и нема да дозволиме никому да го присвојува името ‘Охридска Архиепископија’ и титулата ‘Архиепископ Охридски’.

Според сето она што го видовме, Ви се чини ли дека последниве неколку години преку „грбот“ на МПЦ се одвива „тивка војна“ против Православието во регионот и пошироко, односно дека сегашниот спор е искористен за остварување на нечии геостратешки политички и верски интереси?

Попрво би рекол дека ние православните сме си криви за сè лошо што ни се случува и дека преку „грбот“ на Македонската Православна Црква само се откриваат болеста и парализата на Православието, односно крајно редуцираната и промашена мисија и многу бледото сведоштво на Христос што ние православните му го пружаме на светот. Болеста се нарекува етнофилетизам. Со прости зборови, тоа е кога националните интереси, оние што ги надминуваат пастирските димензии и преоѓаат во експанзионистичко-хегемонистички, се поставуваат пред интересите на Црквата и пред заедницата со Бога, за на крајот оние што така прават останувајќи без благодатта на Светиот Дух да ја изгубат и Црквата и нацијата; а забораваме дека Господ рече: *Барајте го најнапред Царството небесно и сè друго ќе ви се додаде* (Мат. 6, 33). Болеста на Православието можеме да ја забележиме преку три појави:

а) Прва и најзабележителна појава е организирањето на Црквите во дијаспората, кое не е во согласност со светите канони. Согласно светите канони на Црквата, во еден град треба да постои само еден епископ, кој ја возглавува Црквата на сите православни христијани што живеат во него (8. Правило на I Вселенски Собор и др.). Но, бидејќи Православните Цркви во дијаспората се организираат според начелото на етничка припадност, тие за секоја етничка заедница си поставуваат и свој епископ. Така се случува во еден град да постојат и десетина православни епископи, што не е согласно со светите канони на Црквата, но и со православната догматика во делот на христологијата и еклисиологијата. Меѓу другото, тоа е и лош знак, односно знак дека помеѓу Помесните Православни Цркви сè уште траат исцрпувачките внатрешно-црковни и етнички борби за црковна и етничка доминација, кое пак истовремено е и реален пока-

зател дека времено сме се откажале од мисијата на Црквата кон надвор, меѓу оние што сè уште не ги допрела спасителната благодат Божја што пребива во неа. Затоа, не гледаме православноста вера во дијаспората, освен инцидентно, да се шири надвор од православните доселенички заедници и нивните црковни и клупски простории. Секако, заради отсуство на духовниот живот ги губиме и своите православни верници, особено младите што веќе не го ни зборуваат својот мајчин јазик, кој пак Црквите заради зачувување на националното го користат во своите богослужби. Македонската Православна Црква е најмалку виновна за сето ова, бидејќи таа само последна се вклопи во веќе постоечката шема што другите Цркви досега ја поставиле без да остават простор за друг пастирски избор, и затоа Македонската Православна Црква е надвор од дометот на судот на која било друга Црква во однос на ова прашање.

б) Втора појава е промашената мисија на Црквите коишто својата јурисдикција ја протегаат надвор од своите етнички граници. Карактеристичен и нам најблизок пример за ова е Српската Православна Црква. По завршетокот на Првата светска војна нејзината канонска јурисдикција се прошири од Македонија до Словенија. Но, како што рековме, бидејќи и Српската Православна Црква како повеќето Православни Цркви боледува од етнофилетизам, нејзината, би рекле само национална мисија на тие простори, остана, нормално, празна од благодатта на Светиот Дух и е пример за тотално промашување. Тоа значи дека сите оние што се чувствуваат како Срби традиционално учествуваат во нејзиниот живот, а сите оние што се припадници на друга националност, заради обидот насилно да бидат привлечени и посрбени, се одвратија од Православната Црква. За речиси сто години владеење со тие простори Српската Православ-

на Црква буквално не може да се пофали дека православно крстила барем еден Словенец, барем еден Хрват, барем еден Босанец, барем еден Албанец, барем еден Унгарец. Но, затоа успеа да одврати од себе околу шеесет-седумдесет проценти Црногорци коишто заради тоа организираат своја посебна Црква, а може да се пофали и со демонската идеја дека три милиони Македонци наводно ги одделила од заедница со останатите Православни Цркви. Тоа е една зла намера што пред сè нив духовно ги разорува, а не фактичка духовна и црковна состојба.

в) Трета појава е промашената мисија на Црквите внатре во нивните етнички граници. Бидејќи етнофилетизмот го одвојува свештенството од благодатта на Светиот Дух, тоа не може да биде сведок Христов, односно не е способно да го помине патот на очистување, просветлување и обожение, ниту да води други по него. Затоа имаме многу традиционални христијани коишто се тоа само по некаква инерција, а малкумина такви што вистински врват по тесниот пат носејќи го смирено и со благодарност Крстот Христов. Показател на ваквата состојба се нашите празни храмови. Статистиката е поразителна и сурова. Од стотите проценти на православно население што живее во одредена православна држава одвај половина процент присуствуваат на неделните богослужби. Тоа се случува на пример и во Македонија, која додуша во споредба со другите православни земји уште и стои некако добро, каде што од 1,6 милиони православни само 8 илјади верници присуствуваат на неделните богослужби. Во Србија присуството на неделните богослужби процентуално е уште помало. На големите празници, пак, како што се Велигден или Богојавление, оваа цифра достигнува само од десет до петнаесет проценти. А колку и од овие 0,5% што се редовни на

неделните богослужби има такви кои редовно се исповедаат и се причестуваат и живеат под раководство на духовен отец, тоа е друго прашање. Ако и тоа го провериме, тогаш ќе се соочиме со поразителни податоци. Значи, покрај ваквата алармантна состојба присутна кај сите, за големо чудо и срам Православните Цркви сè уште се занимаваат со својата борба за превласт. Затоа, на место се зборовите на еден обичен човек, таксист од Белград: „Ма што прават овие нашиве владици во Македонија? Да сакаат тие вистински да работат, имаат и овде доволно работа!“ Просто ни доаѓа да воскликнеме: „Таксистот за владика, а некои владици – за таксисти!“

Ова се вистинските проблеми со кои денес се соочува Православната Црква, кои треба да се осветат и решаваат, а не постојано, свесно или несвесно, да се продлабочуваат. Ваквата состојба е знак дека локалните епископални Цркви ги водат епископи кои уште не се очистиле од своите страсти, и нивната внатрешна подложност на страстите, особено на страста на етнофилетизмот и на високото мислење за самите себеси, се рефлектира како внатрешна меѓуцрковна борба за власт. Не гледаме видлив физички прогон над Православната Црква денес, кој пак соодветствува со внатрешната духовна зрелост, особено со дарот на умносрдечната молитва кај прогонетите. Тоа ќе претставуваше потврда за нејзината зрелост во овој историски момент и наша утеха.

Неодамна бевме сведоци на последниот од многуте притисоци врз Македонската Православна Црква со кои сега се лобира за ослободување на Вранишковски. Дали Вранишковски прави нова верска заедница или ја урива МПЦ? И уште: зошто не му се суди за проневера на пари од верници-

те, што претставува кривично дело очигледно за сите, туку попрво е осуден за кривичното дело 'ширење на национална и верска омраза', кое потешко се докажува пред Запад?

Нападот врз овие три компоненти – свештенството и народот, името на Црквата и титулата на Поглаварот, како и нејзиниот имот – од кои е сочинета и преку кои се означува и се препознава секоја верска заедница, непобитно говори дека главна цел на Вранишковски е разнебитување на Македонската Православна Црква, а не формирање на нова верска заедница. Во прилог на ова говорат следните докази:

Нарушувањето на владението на имотот што Македонската Православна Црква го претрпе од страна на Вранишковски и на неговите следбеници е првиот неспорен доказ. Меѓу другите да ги спомнеме само познатиот случај на упад во битолската црква на свети Димитриј во обид да изврши верски обред и физичката пресметка што ја предизвика внатре. За ова дело, покрај одлежаниот притвор, беше осуден со казна затвор од една година, односно две години условно. Дел од вкупно двете години и шест месеци казни затвор што моментално ги одлежува е и едната година што ја доби за упадот во битолската црква. Откако Вранишковски и неговите увидоа дека упадот на туѓ имот е многу непопуларно и казниво кривично дело и сфатија дека немаат толку приврзаници за да преземат макар еден храм, го напуштија тој начин на дејствување во пракса, иако не и сосема: во нејзината одлука за доделување автономија на својот егзархат, Српската Православна Црква спомнува некакви свои имоти во Република Македонија, иако такви нема – кои им ги остава во наследство на своите егзархисти...

Вториот неспорен доказ е недозволения начин на којшто Вранишковски се обидува да ја регистрира својата верска заедница, односно барањето за регистрација во кое го присвојува изворното, историско и суштинско црковно име на Македонската Православна Црква, а тоа е името 'Охридска Архиепископија'. Во прилог на ова е и фактот што во јавноста лажно се претставува со титулата 'Архиепископ Охридски', назив што се содржи во титулата на Поглаварот на Македонската Православна Црква. Тоа е единствената и легитимна причина заради којашто не доби дозвола да ја регистрира таа верска заедница. Ниедна друга. Таман работа ако од после ослободувањето во 1944 година ги чекавме Српската Православна Црква и Вранишковски дури во 2005 година да ни ја обноват Охридската Архиепископија! Подобро да нè немаше...

И последен неспорен доказ е медиумскиот напад што Вранишковски го изврши врз личниот и врз свештеничкиот интегритет на епископите на Македонската Православна Црква, и тоа на многу недостоинствен и вулгарен начин, како и нападот врз интегритетот на Црквата со негирање на нејзините Свети Тајни, заедно со навредата на верските и националните чувства на народот во Република Македонија. Освен преку личен медиумски настап овој напад беше изведен и преку верските календарчиња, црковните периоди и официјалниот сајт на Српскиот егзархат, што е дополнителна отежнувачка околност. Сето ова е евидентирано и документирано. Целта на овој психолошки терор е што поголемо отцепување на народ и свештенство од Македонската Православна Црква и нивно присоединување кон новата паралелна верска заедница.

Непобитен и очигледен факт за сите е дека обидот за разнебитување на Македонската Православна Црква го

прави за цели и со помош на странска држава и Црква: односно, со помош на реакционерните националистички сили, заговорници на идејата за Голема Србија што дејствуваат преку одредени структури на државата Србија, и со помош на истите сили присутни во Синодот на Српската Православна Црква. Сето ова на сите им стана јасно особено откако официјални претставници на српската влада извршија притисок врз македонската влада за ослободување на лицето Вранишковски, граѓанин на Република Македонија.

Без да се мешаме во работата на независното судство, комплетната слика на случувањата говори дека неговите постапки воопшто не се наивни и дека не се работи за судски случај во кој Вранишковски е осуден на издржување казна затвор заради вербален деликт и во кој со таа пресуда му се нарушени верските права и слободи, туку дека Судот правилно пресудил и дека неговите постапки ги имаат сите карактеристики на кривично дело на разгорување верска и национална омраза и раздор. Па дури би рекле дека неговите постапки имаат карактеристики и на други дејствија што можат да се препознаат како инкриминирани во Глава 28 од Кривичниот законик на Република Македонија, со која се опфатени кривичните дела против државата.

Затоа, ако после сè некој се обиде да го ослободи, прикажувајќи го неговиот случај како погрешна одлука на Судот, таквиот нека знае дека само ќе овозможи злото да си продолжи по својот пат и евентуално да заземе уште поголем простор. Но, ако Српската Православна Црква и Вранишковски се откажат од патот по којшто тргнале да го решаваат црковниот спор со Македонската Православна Црква, тогаш јас ќе бидам првиот кој ќе го потпише барањето за негово помилување и прв што ќе пружам рака за помирување со Српската Православна Црква. Веќе еднаш нагласив

дека само вистината е непоколеблив темел на покајанието (простувањето), кое пак е единствениот клуч за решавање на меѓуцрковните недоразбирања. Не е согласно со здравиот разум некој да ја прогласува Република Македонија за земја во која се кршат верските права и слободи. Напротив, македонскиот народ е најверојатно единствен народ во Европа на кој денеска, во 21. век, му се непризнати истовремено и верските и националните права и слободи.

А зошто Вранишковски уште не е осуден за финансиската проневера која согласно наодите на комисијата за внатрешна контрола при Синодот ја има направено и во трите епархии во кои како епископ на Македонската Православна Црква дејствувал, за тоа ќе го прашате надлежниот судија што ја води соодветната постапка уште од 2002 година. Она што го откри внатрешната контрола при Синодот на Македонската Православна Црква беше исто така документирано и испратено до Српската Православна Црква, преку Српскиот патријарх Павле. Зошто и тие замолчаа и ништо не презедоа, прашајте ги нив.

17 мај 2002 година е поврзан со потпишувањето на т.н. 'Нишки документ', кој се наоѓа на веб-страницата на СПЦ. Всушност, со него на Македонската Православна Црква ѝ се доделуваше автономност и бришење на предзнакот 'Македонска'. Што се случуваше тогаш?

На тема 'МПЦ – СПЦ' досега имам објавено преку 170 страници пишан текст: што во мојата книга „Школа за исихазам“, што во нашиот дневен печат, што на сајтот на Македонската Православна Црква. И се чудам кога гледам дека некои наши новинари коишто чат-пат и пишуваат за Црквата, „поборници“ на истражувачкото новинарство, сè

уште ги немаат прочитано. А дали откако ќе прочитаат и правилно ќе сфатат, тоа е друга работа.

Еднаш порано објаснив дека секој што во иднина ќе тврди дека ова отпадништво што денеска се случува во Македонската Православна Црква е последица на „Нишкиот договор“ треба да знае дека свесно или несвесно ќе биде продолжена рака на српската пропаганда во Република Македонија. Бидејќи тоа е една од тезите пласирани од Белград и од екипата на Вранишковски коишто овде кај нас беа без проверка и размислување прифатени. Со само два факти многу едноставно се објаснува зошто не е точна таа теза: прв факт е дека ниту патријархот Павле во своето писмо од 2002 година – со кое ги повикува епископатот, свештенството и народот во Република Македонија во канонско и литургиско единство со Српската Православна Црква – се повика на некаков „Нишки договор“, ниту пак бившиот Повардарски митрополит прифаќајќи го тој повик објасни дека тоа го прави врз основа на договореното од Ниш. Документите си постојат, секој може да провери. Идејата им текна отпосле, како добар изговор пред останатите Цркви и со цел да прелажат некои наивни верници на Македонската Православна Црква. И втор факт дека тоа што го прават воопшто не се заснова на Нишкиот работен документ е следново: во официјалната кореспонденција меѓу српските егзархисти и српската Патријаршија никаде не се спомнува името ‘Македонска Православна Црква’ како примач или испраќач на дописот, онака како што тоа беше договорено во член 14 од работниот документ во Ниш. А како и да се спомне, кога сите тие заедно, и белградската Патријаршија и гротескниот егзархат, прават невидено пастирско промашување – не признаваат постоење на македонски народ!?

Нишкиот работен документ е само маска за отпад-

ништвото што потоа се случуваше во Македонската Православна Црква, а вистинска причина, што е општ впечаток кај сите што го познаваме редоследот на настаните, е дека Вранишковски приклучувањето кон Српската Православна Црква го направи со цел да ја сочува својата висока црковна позиција. Показател за тоа е критичното време што го одбра за тој свој потег: приклучувањето го направи во моменти кога внатрешната контрола на Светиот архиерејски синод на Македонската Православна Црква веќе почна да го разоткрива неговото незаконско финансиско работење.

Она што е битно за работниот документ од Ниш е фактот дека каков било конечен договор со Српската Православна Црква прифаќа или одбива само Светиот архиерејски синод на Македонската Православна Црква, исто како што и Соборот на Српската Православна Црква ги потврдува или одбива преговарачките достигнувања на својата комисија. Затоа, нашите потписи се ирелевантни во случајов. Инаку, зошто имаше потреба да се свика Соборот на Српската Православна Црква за да се изјасни по повод Нишкиот работен документ ако за тоа одлучувавме или бевме овластени ние на ниво на комисији? Или зошто беше потребно да се свика седница на Светиот архиерејски синод на Македонската Православна Црква за да се изјасни по работниот документ од Ниш? Јасно е дека без согласност на двата Синода и без потписите на двајцата Поглавари никаков договор не може да биде прифатен и валиден и само злонамерно може да се нарече договор. Значи, ниту патријархот Павле и бившиот Повардарски митрополит се повикаа на некаков „Нишки договор“ при формирањето на Српскиот егзархат во Македонија, ниту Српскиот егзархат спроведува таков договор, ниту пак таков договор постои. Постои нацрт-договор како работна верзија врз која уште

треба да се восогласуваат ставовите на двете комисији.

Во Ниш главно потпишавме заради восогласување на еклисиолошките, литургиските и канонските прашања помеѓу нас. На чисто теолошко ниво постигнавме еден договор со Српската Православна Црква многу поповолен отколку што на пример Бугарската и Грчката Црква имаат со Цариградската Патријаршија. Тие две Цркви се обврзани да одат во Цариград за варење на Светото миро (со кое се совршува Светото Крштевање) и од таму го добиваат, со што се доведува во прашање и самата нивна автокефалност, а ние издејствувавме Светото миро да го вариме и во Скопје. Тоа беше петти по ред работен документ меѓу двете делегации, иако прв потпишан, но не требаше да биде и последен.

Ние, како комисија, и самите бевме свесни дека не ќе можеме да го одбраниме тој документ пред Светиот синод на Македонската Православна Црква, ниту пак сакавме, бидејќи откако безмалку и без поголеми несогласувања ја утврдивме црковната содржина на работниот документ ние веднаш се разидовме и се судривме со српската комисија кога на ред дојде политичката димензија и содржина на договорот. Ние знаевме дека не ќе можеме да го објасниме неприфаќањето од српска страна на пастирски и црковно издржаниот термин 'самостојност' наместо политички оптоварените термини 'автономија' и 'автокефалија' и знаевме дека не ќе можеме да го објасниме пастирскиот апсурд, односно непостојењето на името 'Македонска Православна Црква' во целиот документ, ниту пак сакавме. Затоа уште на самиот работен состанок во Ниш, а тоа стои негде во записниците, и наши и нивни, јасно им предпочивме на српските делегати и ги предупредивме дека без терминот 'самостојност' и без името 'Македонска Православна Црква'

нема никаков договор со нив ниту ваков договор може да помине кај Светиот архиерејски синод на Македонската Православна Црква. Тоа и се случи. Уште на првата седница на нашиот Синод после Ниш работниот документ беше едногласно и без дискусија отфрлен како пастирски недооформен, со надеж на пастирски подобро решение по продолжувањето на разговорите.

Битно е дека со неприфаќањето на нашето уставно име – Македонска Православна Црква – и со неприфаќањето на самостојниот статус во Нишкиот работен документ од страна на Српската Православна Црква, и после сценариото ‘Вранишковски’ што тие во очај го организираа, јасно за сите се пројави чисто политичката димензија на проблемот меѓу нашите Цркви.

Синодот на Македонската Православна Црква почна да ги возобновува своите редови, односно со хиротониите на тројцата нови епископи Црквата му одговори на непријателот дека е животворна, силна и има енергија да ги преброди сите кризи. Колку оваа насока создава можности за стабилизирање на положбата на Македонската Православна Црква, но и за отворање канал за комуникација со другите Цркви, кои досега од СПЦ слушаа за таканаречени разноразни „црни петна“ во нашиот Синод?

Веќе видовме дека проблемите меѓу Црквите се должат на етнофилетизмот и на заробеноста од страстите, која пак ја лоциравме токму кај оние што треба да ја водат паствата. Затоа, неопходно е меѓу нас да се намножи оној ков на пастири што од своите духовни почетоци и со севкупниот свој личен развој се вградиле и растеле во пазувите на Црквата, очистени, просветлени и обожувани од боже-

ствената благодат во неа, и кои сходно со својот благодатен духовен раст ќе одговорот на пастирскиот призив и ќе го понесат чинот што му соодветствува.

Значи, ни требаат Пастири кои ќе го возобноват православниот духовен живот и ќе го разгорат огнот на верата, кои во пракса и со личен пример ќе го актуелизираат Светото Предание, кои ќе се грижат за единството и првенството по чест меѓу Црквите, кои ќе го сочуваат достоинството (еклисијалната полнота) на локалната епископална Црква, како и пастирскиот авторитет и кредибилитет на Помесната Црква. Со еден збор, потребни ни се свети луѓе. Појавата на такви епископи сигурно ќе ги олесни комуникацијата и заедничарењето на Црквите во Христос и ќе придонесе за разрешување на проблемите. Ова важи за сите Цркви, особено за оние чии претензии за власт се протегаат надвор од нивните канонски граници и кои имајќи ја гредата во своето око, се обидуваат да ја извадат раската од окото на своите браќа со крајно несоодветен и груб инструмент, паралелна ерархија.

И уште нешто, никој не е без грев, освен Господ. Но, одекот и последиците од гревот на некој начин остануваат во рамките на конкретната личност ако таа паѓа но станува, греша но се кае во Господа. Оној кој знае што е покајание, верува и во покајанието на другите и во негова та сила. Оној кој не знае што е покајание, не верува ни во покајанието на другите. Само непокајаниот грев е реален потенцијал и основа за уште поголем грев и од тоа треба сите да се чуваме. Затоа се случуваат гревови што бездруго се прелеваат и ги надминуваат рамките на една личност и предизвикуваат големо зло. Таков е на пример гревот против единството на Црквата и кога некој свесно и намерно прави дела што ги продлабочуваат црковните раз-

дори. За таков грев речено е дека не го мие ни крвта маченичка. А за оние што ќе донесат мир е речено: *Блажени се миротворците, зашто тие синови Божји ќе се наречат* (Мат. 5, 9). Секој нека си го одбере патот...

Зошто во работата на Синодот на Македонската Православна Црква не се вклучени новите епископи? Знаеме дека канонски ова прашање е дискутабилно, но станува збор за значајни и историски моменти за нашата Црква и за македонската држава.

Новите епископи се вклучени во работата на Светиот синод. Секако, од еклисиолошка гледна точка нивното учество во Синодот е дискутабилно, но од перспектива на проблемите во кои се наоѓаме, како и заради нивното воведување во работата на Синодот, би рекол дека нивното учество е неопходно. Исто така, нивното учество е неопходно и заради единството на Синодот, бидејќи друго е кога заедно делиме лошо и добро, и друго е кога заеднички го носиме крстот.

Во процесот на возобновување на манастирите, односно на монаштвото, и на активниот живот во Црквата под духовно раководство, Македонската Православна Црква во последно време положи навистина автентични темели, во што Вие имате значаен удел. Имаше лоши моменти кога бевте прозивани за одредени состојби во монаштвото. Во овој процес Вие истрајавте, дали во него сè уште наоѓате инспирација?

Како прво, возобновувањето на монаштвото е Божја работа, а не човечка, и е многу убав знак за Репуб-

лика Македонија. Кого, пак, Бог ќе го употреби како инструмент за тоа возобновување, тоа не е важно.

Возобновувањето на монаштвото во смисла на бројност на манастири и луѓе е една работа, а возобновувањето во смисла на квалитет на православниот духовен живот е друга работа. Само второто е вистински неопходно и е главна причина за непрестајна инспирација и за мене самиот и за оние коишто духовно ги раководам.

Целта е умносрдечната молитва. Монахот без таа молитва не е монах. Таквиот монах само по својот надворешен изглед се разликува од лаиците. Немањето умносрдечна молитва кај монахот е знак дека срцето му е заробено од страстите, особено од страста на високото мислење за самиот себеси, и дека умот му е непросветлен. Едно е интелектуален или опитен ум, а друго 'просветлен'. Без умносрдечна молитва нема просветленост на умот. Монасите без тој дар и може да функционираат додека се во благословот на послушанието на духовен отец, особено на оној кој е носител на дарот на умносрдечната молитва, но не и надвор од тој благослов.

Задача на духовниот отец којшто го има дарот на умносрдечната молитва е да остави свои наследници, носители на истиот дар. Тоа секако не зависи само од него туку и од подвигот на учениците и особено од дарот Божји. Ако тоа не го постигне, ништо не направил. После неговата смрт монаштвото што било под негово духовно раководство ќе продолжи да живее по некоја инерција, додека повторно не замре. Манастирите, пак, повторно ќе чекаат да се појави носител на дарот на умносрдечната молитва за да заживеат. Но, Господ ќе нè чува од такво зло! Господ ја негува и чува Својата Црква.

Разговорите треба да продолжат таму каде што беа прекинати*

На кој начин се менуваат црковните граници и како се одредува црковната јурисдикција?

Низ историјата тоа се случувало главно на еден начин, а тоа е начинот 'од надвор': секогаш кога по пат на војна или договор се освојувале извесни туѓи територии, или се враќале свои, или кога притоа се формирале нови држави, или се обновувале стари, како и секогаш кога тоа било по волја на државната (царската) власт, се прекројувале црковните граници и се менувала црковната јурисдикција. Овој надворешен начин најчесто бил и пастирски оправдан и затоа е санкциониран со светите канони на Црквата (IV Всел. 17; II Всел. 2). Само во случајот на Република Македонија и Македонската Православна Црква од нам добро познати политички причини оваа црковно-пастирска и канонска пракса е прекината. Постои уште еден, недозволен, надворешен начин, кој е заснован на принципот на етнофилетизмот, а тоа е црковното организирање во дијаспората, како и поделбата на црковната јурисдикција врз национална основа (Руси и Украинци) во една и иста православна држава, како што е примерот во Украина. Теоретски постои и начинот 'од внатре'.

Можеме ли во случајот 'Вранишковски' да препознаеме обид за промена на реалната црковна јурисдикција?

* интервју за весникот „Дневник“, 18 ноември 2005

Како идеја во главите на неколкумина преамбициозни српски епископи – да, но тоа не е и главната идеја на Вранишковски! Во Република Македонија ниту постоеја знаци за подготовка на промена на реалната црковна јурisdикција ниту пак постоеја пастирски услови за неа. Вранишковски многу добро ова го знаеше. Затоа и овој непромислен обид што некои епископи на Српската Православна Црква преку него го направија за да отргнат дел од паствата што ѝ припаѓа на Македонската Православна Црква дефинитивно пропадна.

Со какви последици се соочуваме сега, после сè што се случи, и што всушност сакаше да постигне Вранишковски, односно што беше неговата главна идеја и цел?

Продлабочувањето на административно-црковниот раскол меѓу двете сестрински Цркви, Македонската Православна Црква и Српската Православна Црква, големата соблазна предизвикана од овој спор кај традиционалните христијани во двете православни и братски земји, како и прекилот на дијалогот меѓу двете Цркви, и тоа во една фаза која беше сè поблиску до прифатливо црковно решение се последиците со кои сега се соочуваме и кои треба да ги исцелиме. Се случи голем раздор и грев пред Бога, и тоа во време кога Православната Црква треба да ги зацврсти своите редови.

Кога го бараме, пак, виновникот на едно злодело, најпрво се прашуваме кој има корист од тоа и така најчесто дознаваме и кој е сторителот и што е неговата цел. Во нашиов случај, покрај ѓаволот, корист од новонастанатата ситуација има единствено Вранишковски: во рамките на Српската Православна Црква го сочува својот епископски

чин, кој во Македонската Православна Црква веќе му беше загрозен, и згора на сè се здоби со високи црковни титули. Тоа, за жал, беше и неговиот мотив и неговата главна идеја и цел.

Зошто го тврдите ова?

Затоа што пребегувањето во Српската Православна Црква се совпаѓа со времето кога повеќемесечната внатрешна контрола овластена од Светиот синод на Македонската Православна Црква ја заокружуваше истрагата околу неговото незаконско финансиско и материјално работење. За дел од неговото незаконско работење освен од црковниот суд осуден е веќе и од граѓанскиот суд на Република Македонија со казна затвор од две години.

Едноставно речено, фатен на дело во кражба се исплаши за својата висока црковна позиција и пребега во Српската Православна Црква за таму да ја сочува. Истовремено, за да биде прифатен, мораше да ѝ ги понуди на таа Црква и своите услуги против Македонската Православна Црква. Зарем има уште некој наивен да верува дека сè лошо што се случи во последно време помеѓу Македонската Православна Црква и Српската Православна Црква се случи заради некакви идеали, заради некакво канонско и литургиско единство и исцелување на некаков раскол? Господ да чува од такви заблуди!

Секако, не треба да се заборава и неговата идеја да стане архиепископ, како и неговите крајно нарушени односи со Синодот на Македонската Православна Црква. Се надоврзаа многу непромислени и ирационални работи... Сепак, гревот го мразиме, а грешникот го љубиме... Од мене му е простено...

Во што се состои одговорноста на СПЦ во врска со настанатата криза?

Некои епископи на Српската Православна Црква се обидоа да ја искористат настанатата криза во Македонската Православна Црква за своја лична промоција во задкулиската борба околу патријаршкиот престол во Српската Православна Црква. Просто, ја загризаа мамката: во обидот да ја сочува својата висока црковна позиција Вранишковски се послужи со лажни информации и ветувања, односно дека уште голем број епископи, свештеници, монаси и верен народ од Република Македонија заедно со него ќе се приклучат кон Српската Православна Црква ако тој ја добие нивната поддршка, иако добро знаеше дека тоа не е вистина. Ваквата информација никој од одговорните епископи на Српската Православна Црква не ја провери – работа која можеше да се заврши со едно подигање на телефонска слушалка. Според мене, нивната одговорност е многу поголема.

Колку политика има во сите овие црковни случувања?

Многу, да не речам сè е политика. Видете, на чисто теолошко ниво во Ниш ние ги восогласивме речиси сите дотогашни канонски и литургиски недоразбирања помеѓу нас и постигнавме еден нацрт-договор со Српската Православна Црква многу поповолен отколку што на пример некои Цркви имаат со Цариградската Патријаршија. Некои Цркви, како на пример Грчката, обврзани се да одат во Цариград за варење на Светото миро (со кое се совршува Светото Крштевање) и од таму го добиваат, со што се доведува во прашање и самата нивна автокефалност. Ние

во нацрт-договорот издејствувавме од српските епископи Светото миро да го вариме во Скопје, а во Белград да одиме на чинот на подготовката на Светото миро само како сведоштво на заедницата што ја имаме во Светиот Дух.

Светото миро, согласно светите канони на Црквата, може да го подготвува секој епископ во својата епархија и тоа истовремено е еден инструмент со којшто епископот го контролира своето свештенство. Но, не може подготовката на Светото миро да биде инструмент со кој ќе се контролираат цели Помесни Цркви. Сите епископи што мораат да одат за подготвување на Светото миро во Цариград се сведуваат на викарни епископи на Патријархот, а нивните Цркви фактички ја губат својата автокефалност.

Но, откако безмалку и без поголеми несогласувања ја утврдивме црковната содржина на работниот документ, ние веднаш се разидовме и се судривме со српската комисија кога на ред дојде политичката димензија и содржина на договорот. Уште на самиот работен состанок во Ниш, а тоа стои негде во записниците, и наши и нивни, јасно им предочивме на српските делегати и ги предупредивме дека без терминот 'самостојност' и без името 'Македонска Православна Црква' нема никаков договор со нив ниту ваков договор може да помине кај Светиот синод на Македонската Православна Црква. Така и се случи. Уште на првата седница на нашиот Синод после Ниш, работниот документ беше едногласно и без дискусија отфрлен како пастирски недооформен, со надеж на пастирски подобро решение по продолжувањето на разговорите.

Битно е дека со неприфаќањето на нашето уставно име – Македонска Православна Црква – и со неприфаќањето на самостојниот статус на нашата Света Црква од страна на Српската Православна Црква и после сценариото

‘Вранишковски’ што некои српски епископи брзоплето го организираа, јасно за сите се пројави чисто политичката димензија на проблемот меѓу нашите Цркви. Тоа најмногу од сè покажува дека некои црковни лидери се изгубиле во лавиринтот на световната политика, а дека догмите и каноните на Црквата ги користат само како средство на психолошката војна. Едноставно кажано, проблемот е името ‘Македонија’ кое требаше да го нема, а на која задача работеа некои српски епископи, пред сè заради своите големосрпски интереси.

Очигледен е обидот на одметнатиот митрополит Јован да се претстави како маченик – како ќе го објасните ова?

Да, сите сме сведоци на очајничкиот, противзаконски и нецрковен обид на бившиот Повардарски митрополит со цел за сигурна корист: или да успее да привлече свои приврзаници или од целата ситуација да излезе како маченик. Едноставно немаше друг избор. Замислете каков ќе му беше рејтингот во Српската Православна Црква ако покрај тоа што не успеа да привлече народ не успееше да се стекне и со маченички имиџ во нивните очи? Навистина, неговото пастирско промашување е евидентно: тој не успеа да отцепи дел од македонскиот народ и да го приклучи кон Српската Православна Црква. Но, стекнувањето со маченички имиџ во очите на некои наивни и неинформирани луѓе надвор од Република Македонија делумно му успеа. Само што, Православната Црква не е без духовен критериум за тоа што е вистинско мачеништво, а што лажно.

На првото духовно ниво, кога нашето срце е сè уште заробено од страстите, демонот напаѓа од внатре, затоа што има слободен пристап (преку страстите), но само со

интензитет на предизвикување помисли, чувства и желби, кои ако ги прифатиме паѓаме. На второто ниво, кога наше-то срце е доволно очистено од страстите, демонот не може да нападне однатре (преку страстите), односно заради чистотата на срцето таквиот вид напад не му е доволен за да предизвика пад и затоа тогаш нападот се случува преку луѓе што се робови на страстите, а подбуцнати од него. На ова ниво не сме повеќе дел од светот. На ова ниво сме носители на дарот на умносрдечната молитва и на просветленоста на умот. Нападот преку луѓе е пореален и секогаш доволно силен за да го разбуди и поттикне недопреобразениот дел од страстите и да создаде услови за наш пад. Видливиот напад преку луѓе, иако на почетокот е насочен кон поттикнување на сите недопреобразени страсти во нас, на крајот откако нема да успее секогаш се сведува на јавно непријателство и омраза. Ова е неопходен стадиум низ којшто мора да помине секој подвижник на умносрдечната молитва, кој одговарајќи со љубов на секое непријателство се удостојува со дарот на премин од ‘просветлување’ кон ‘обожение’.

Умносрдечната молитва е дар Божји на пососвршена молитва што го добиваат подвижниците коишто се наоѓаат на вториот степен од духовниот раст, кој се нарекува ‘просветлување на умот’, како и дар што го добиваат вистинските маченици заради Христос. Затоа, човек којшто доживува јавно непријателство и омраза, а нема умносрдечна молитва – ни пред страдањето ни потоа – како Вранишковски, подобро во случајов нека се запраша зошто го предаде својот народ и Црква, отколку да се смета за маченик, и подобро е да нè поштеди од изјави во стилот: „затворен заради Христос и во затворот просветлен”.

Вранишковски во интервју за еден неделник членовите на Синодот ги окарактеризира како целосно аморални личности – еден како соучесник во убиство, други со лепливи прсти за пари, трети како политиканти кои менуваат ставови секој ден. Во таа изјава, темпирана токму во овој момент, црковниот врв во „аргументите“ на расколникот гледа јавна инвестиција за завршната пресметка со Македонската Православна Црква. Како го толкувате тоа Вие?

Тоа што го прави Вранишковски во политичкиот живот се нарекува негативна кампања. Тоа е неправославен и нецрковен начин со кој се обидува да одвои верен народ од Македонската Православна Црква и да го привлече кон себе. Едно е да привлечеш кон себе народ со својот духовен авторитет, а друго е да се обидеш тоа да го направиш со јавно судење и осудување или со клевети и лаги. Во Православната Црква не важи принципот *целта ги оправдува средствата*. Тоа е знак на слабост и несигурност, и на пораз. Но, таквиот начин е и кривично дело заради кое е осуден и со казна затвор од надлежниот суд. Оваа судска одлука ја прифати и американскиот State Department, кој во својот годишен извештај објави дека *во Република Македонија нема затворени заради верско убедување*. И на крајот, таквиот начин говори за него самиот, како што ги открива и сите оние што се духовно празни или слепи и кои не можат да го сфатат Евангелието Христово. А таму убаво пишува: *каде што е трупот, таму и орлите ќе се соберат* (Мат. 24, 27-28; Лука 17, 37). Што значи тоа? Каде што има духовен Отец со умносрдечна молитва, односно Отец чија личност е преобразена од божествената благодат на Крштението – која се пројавува од неговото ослободено од страстите срце, таков чиешто преобразено слово

е со голема власт и сила и затоа длабоко продира во срцата на луѓето и им носи светлина и сила и надеж и ги привлекува кон себе, таму луѓето ќе се соберат и таму ќе се случи Црква. Ако такви беа луѓето од српскиот висок клир или ако такви беа оние што тие ги испратија да формираат паралелна ерархија во Република Македонија, борбата ќе беше тешка и ќе размислевме дали можеби ова што го прават не е и Божја волја. Сега нема причина за вознемирување.

Дали разговорите со Српската Православна Црква ќе продолжат?

Верувам и се надевам дека треба и дека ќе продолжат. Тоа е став и на Цариградскиот патријарх Вартоломеј и на Рускиот патријарх Алексиј II, кој се понуди себеси и како посредник, како и на другите Цркви. Кон ова посочува и нашата последна средба во Ниш и работниот документ таму донесен. Интересно е што и оние коишто го бранат и оние што го напаѓаат овој документ забораваат дека е тоа, како што и самиот негов наслов вели *нацрт-договор*, а не конечен договор.

Она што е битно за меѓуцрковното договарање е фактот дека каков било конечен договор меѓу Црквите прифаќаат или одбиваат само нивните Синоди или Собори. Значи, јасно е дека без согласност на Синодот на Македонската Православна Црква и на Соборот на Српската Православна Црква и без потписите на двајцата Поглавари никаков договор не може да биде прифатен и валиден. Затоа, потписите на членовите на двете комисии се ирелевантни во таа смисла дури и ако потпишеа конечен, а не само нацрт-договор. Што е уште позначајно, ниту патријархот Павле и бившиот Повардарски митрополит се повикаа на

некаков „Нишки договор“ при формирањето на Српскиот егзархат во Република Македонија, ниту Српскиот егзархат спроведува таков договор, ниту пак таков договор постои. Постои нацрт-договор како работна верзија врз која уште треба да се восогласуваат ставовите на двете комисији.

Значи, и од последниот работен документ од Ниш и од потписите на членовите на двете комисији токму таа морална и правна обврска произлегува за двете Цркви, а тоа е обврската да се продолжи со разговорите.

Дали затворањето на Вранишковски е пречка за продолжување на разговорите?

Да, релативна пречка, но има начин да се реши: со одлука за негово помилување заради прекин на непријателството со Српската Православна Црква. Тоа не значи дека кривичното дело не постои, но ако Српската Православна Црква од своја страна се откаже од досегашниот начин на решавање на црковниот проблем, тогаш би се создала друга атмосфера и би можело да следи помилување како одлука на Претседателот на државата. Овој исход би бил прифатлив. Значи Српската Православна Црква и Вранишковски треба да престанат со недозволен напад врз овие три компоненти – свештенството и народот, името на Црквата и титулата на Поглаварот, како и црковниот имот – затоа што ваквиот напад непобитно говори дека главна нивна цел е разнебитување на Македонската Православна Црква, а не формирање на нова верска заедница.

Но, треба да им овозможиме на луѓето и услови да видат каде се. Ако не излезат од психолошката состојба на ‘прогонети’, нема нивна ресоцијализација. Размислувам како духовен отец...

*Што Ви пречи во политичкиот живот на Република
Македонија?*

Параноја и лудост и големо предавство е кога тргнувајќи од своја лична корист или од омраза и желба да се сруши Бранко или Љупчо, Хари или Владо, или Никола, се оди дотаму да се руши македонската држава. Исто така, параноја и лудост и големо предавство е кога тргнувајќи од своја лична корист или од омраза и желба, на пример да се сруши Кирил или Наум, се руши Македонската Православна Црква. Потребно и единствено нормално е во сите јавни потези што земаат политички размери да се претпочитаат демократските или Божјите процеси на промена и да се чува свеста дека луѓето се минливи, но дека Република Македонија и Македонската Православна Црква мора да останат до крајот на векот. И не треба да ги сведуваме нашите недоразбирања на ниво на лична омраза, раздори и јавни навреди, туку силата и знаењето да си ги трошиме во понуда на конструктивни предлози и решенија, во делотворна љубов кон Татковината и Црквата. Доколку, пак, се случи некогаш нашите суети да нè разделат, сигурно еден ден, ако останеме на линија на браникот на Татковината и Црквата, повторно ќе се најдеме и ќе ја возобновиме нашата заедница.

Затоа, кој свесно ќе излезе предавник на Црквата и на Државата, а нема да се покае за тоа, воопшто нека не се сомнева, Бог ќе му суди уште тука, во овој земен живот! Таквиот ќе се сети на овие зборови кога ќе дојде часот, само тогаш да не биде доцна... Ова не е анатема, ова е татковско предупредување и молба.

дел трети

Против патоказот кон ништавилото*

Деновиве во дневниот печат забележавме еден та ист текст – сигурно на човек што мисли за себе дека има многу што да каже, а со тоа нешто и да смени, па сиротиот го испратил во вид на писмо до сите дневни весници, а очигледно не е жив член на Црквата. Тоа е уште еден човек што зборува, критикува ‘од надвор’. Уште еден човек што не ја живее Црквата, што не го чувствува Нејзиниот пулс. Да беше човек на Црквата, ќе знаеше дека Црквата е жив богочовечки организам кој не трпи насилни интервенции ‘од надвор’ со цел да се извршат промени во Неа. Затоа што таквите неприродни интервенции никогаш немале ниту пак можат да вродат со успех. Честопати и оправданите критики во Црквата се проголкуваат во очекување на полнотата на времето.

Да беше жив член на Христовото Тело ќе знаеше дека промените во Црквата можат да се случат само на начин богочовечки, односно ‘од внатре’ и без нарушување на човековата слобода и идентитет: „Во ова историско и есхатолошко случување, односно во Воплотувањето Христово, е положена теолошката (христолошка) и антрополошката, односно еклисијалната основа на православната (исихастичка) духовност – во начинот што Богочовекот Христос ни го покажа со Своето Воплотување, но и со целиот Свој Домострој за нашето спасение. Тој сè направи ‘од внатре’,

* објавено на сајтот на МПЦ, www.mpc.org.mk, 15 јуни 2005

притоа бескрајно многу страдајќи. Синот Божји го спасува човекот не преку издавање наредби, декрети и „томоси“ од небото и преку демонстрација на сила, како некој властодржец, судија или тиранин, туку напротив, Тој ни се објави Себеси преку љубовно поистоветување со нас. Ја посвои во Себе нашата падната природа (освен гревот) и ја направи Своја сопствена, исцелувајќи ја и обожувајќи ја.” Не ја наруши нашата слобода и не бараше промена на нашиот личен или национален идентитет, туку стана еден од нас и ни дарува обожение.

Тоа ‘од внатре’ дејствување и ‘од надвор’ е и суштината на спорот помеѓу духовните отци на Македонската Православна Црква и „духовните отци“ на Српскиот егзархат. Духовните отци на Македонската Православна Црква се борат, согласно нивниот внатрешен духовен раст и ерархиско напредување, како и од своите епископски позиции, кога ќе се исполни времето, да ѝ овозможат на целата Македонска Православна Црква (на целиот македонски православен народ и на сите православни христијани што живеат на територијата на Република Македонија и се наоѓаат под канонска јурисдикција на Македонската Православна Црква – возобновена Охридска Архиепископија) достоинство (со свој статус и со свое име) да влезе во канонско и литургиско единство со Српската Православна Црква и со останатите Помесни сестрински Православни Цркви. „Духовните отци“ на Српскиот егзархат да речеме дека ја имаат истата цел, но го промашија начинот, методот. Го отфрлија Христовиот богочовечки метод на решавање на проблемите ‘од внатре’, односно патот на внатрешно духовно восовршување и согласно на тоа ерархиско напредување во клирот на Македонската Православна Црква во послушание на своите епископи, што ќе им овозможеше услови за дејствување во

рамките на црковниот и пастирски реализам ‘од внатре’, и го одбраа патот на своите помисли. Тоа е „судбината” на сите што се внатрешно сиромашни. Без умносрдечна молитва и духовна просветленост се самоповикаа да го решаваат клучното црковно прашање помеѓу Македонската Православна Црква и Српската Православна Црква. Го одбраа ‘широкиот пат’ и самите себеси се внесоа во канонско и литургиско единство со Српската Православна Црква, без да бидат следени од својата паства, од народот што им беше доверен.

Тоа е и разликата меѓу дејствувањето ‘од внатре’, без нарушување на слободата, и насилното дејствување ‘од надвор’; односно тоа е разликата помеѓу Духот Христов и духот на антихристот. Сепак, ние сме должни да го покажеме патот, а секој сам слободно ќе си го избере. Само што: Христовиот пат води кон живот вечен, а патот на антихристот...

Евиденција на едно духовно злосторство или разобличување на една пастирска негрижа*

40 години, пред очите и совеста на цела православна екумена, некои српски епископи злоупотребувајќи ја Српската Православна Црква, од само ним познати причини, се обидуваат да го држат во своевиден духовен затвор и изолација од видлива евхаристиска заедница целиот православен народ во Република Македонија и неговата дијаспора – духовни чеда на Македонската Православна Црква.

Господ да ги благослови сите нив!

* објавено на сајтот на МПЦ, www.mpc.org.mk

Сите мора да победиме*

Во последните три месеци добивме четири или пет електронски пораки адресирани до владиката Наум и кога се обидовме да ги испратиме нашите одговори, забележавме дека адресите што беа посочени како насока од која што сме примиле порака и во која се претпоставува треба да го пратиме нашиот одговор беа измислени, непостоечки. Затоа ќе се обидеме сега вака јавно да им одговориме, навистина загрижени за духовната состојба на луѓето што ни ги изложија своите дилеми.

Прво, Владиката ви ги простува сите навреди упатени кон него и ве советува – подобро – да го спомнете во вашите молитви отколку да го судите и осудувате. Има Кој суди... Потоа, нема потреба да се криете, никој не ви мисли и не ви прави ништо лошо, особено не тој. Но, тој начин на комуникација не ви е добар и не е личносен, затоа што вака вие ќе си кажете што имате, а мислењето на другата страна нема да го слушнете. Се поставува прашањето дали сте дотолку уверени во вистинитоста на тоа како вие гледате на работите или ви е забранета комуникација со другата страна? Затоа што првото е многу голема прелест – кога човек мисли дека никако, ни само малку не е во прелест, а второто изгледа како страв од соочување со Вистината. Каде што е, пак, Духот Божји, таму нема страв.

Второ, ние многу би сакале некаков разговор на Владиката, за кој велите наводно бил снимен во Велес, да

* одговор на e-mail со непозната адреса, 21 ноември 2005

се обелодени. Значи, многу би сакале таков разговор да беше снимен, а ако е снимен бараме да се обелодени и Владиката дава благослов за тоа. Но, има неколку проблематични моменти во наводното снимање. Прво, ако таква снимка постои, тоа е многу дискредитирачко за ликот на оној што снимал без знаење на своите соговорници. Замислете, одите кај некого со доверба, а тој го снима вашиот разговор без вие да знаете...!? Нема ли почитта кон личноста на таквиот човек за миг да се распрсне во вашите очи од моментот кога ќе дознаете вакво нешто? Таквиот, и да има нешто снимано, и да ве лаже дека снимил, пред сè во многу незгодна положба се става самиот себеси и многу го ризикува својот кредибилитет. Значи, душо, ако имаш искрени намери, веднаш побарај ја таквата снимка да ја чуеш и да видиш дали постои и ако навистина постои и ако точно ти ја прераскажале нејзината содржина, тогаш остани со нив. Но, ако не постои таква снимка или ако постои, а содржината во неа не е во согласност со она што ти го говореле, тогаш веднаш напушти го таквото сомнително друштво.

3. Убаво сте забележале дека нашите манастири се многу добро „наместени“, како што велите. Навистина е така, нашите манастири после десет години вложен труд станаа многу убави и тоа сите го забележуваат и Му воздаваат слава на Бога. И ние многу Му благодариме на Бога за ова. Но, вие овој факт не го толкувате добро. Би било знак дека Владиката краде кога манастирите би останале полусрушени, како што ги најдовме, и несоодветни за живеење, а истовремено кога тој негде настрана би имал куќи, вили или станови во лична сопственост во кои раскошно би живеел. Убавината на манастирите, сопственост на Македонската Православна Црква, говори токму за фактот дека Вла-

диката сè што добива вложува во нив, па и својата плата и сè што има. За ова говори и куката на неговите родители во Скопје, која како што е направена во 1963 година така и до ден-денес си стои нечепната и нереновирана. Додека за вашиот егзарх имаме толку дебело досие, што сироти Срби не ни можеле да го прочитаат кога негде на почетокот на случувањата им го пративме во Белград, па сега се чудат..., а од друга страна нема направено ништо по што би го памтеле, освен хаосот зад себе... Што се однесува до автомобили, Владиката наш вози Passat стар веќе 3 години со кој има поминато 210 000 км. Владиката Амфилохиј и владиката Иринеј Бачки да не јаваат можеби магариња? Навистина, луѓе, што ви е проблемот со тие автомобили?!

4. Еве уште еднаш што за Вранишковски напиша Владиката, а поради што вие се чувствувате погодени: „Пребегувањето во Српската Православна Црква се совпаѓа со времето кога повеќемесечната (од ноември 2001 година до мај 2002) внатрешна контрола овластена од Светиот синод на Македонската Православна Црква ја заокружуваше истрагата околу неговото незаконско финансиско и материјално работење. Едноставно речено, фатен на дело во кражба се исплаши за својата висока црковна позиција (која нему заради тоа му изгледаше загрозувана во Македонската Православна Црква) и пребега во Српската Православна Црква за таму да ја сочува. Истовремено, за да биде прифатен, мораше да ѝ ги понуди на таа Црква и своите услуги против Македонската Православна Црква“. Што требаше да напише Владиката согласно вообичаениот речник од вашиот сајт – дека човекот не е нормален па го направи тоа? Тоа ќе беше подобро? Затоа што трета алтернатива нема – црковното прашање не се реши, туку се искомплицира; а Вранишковски, ако беше нормален,

однапред требаше да знае дека нема никакви услови за така еднадвор и насилнички да се реши. Значи еве, ја чувте и втората опција, дека можеби човекот е болен, па кажете вие која отсега па натаму е побезболно да ја користиме? Или можеби и двете, комбинирано? За првото, дека украде па пребега, говорат фактите; а второто, дека е ненормален, незгодно е да се каже иако тоа што го направи така изгледа и повеќето луѓе токму така мислат. И тоа не само во Македонија туку веќе така мислат и доста епископи на Српската Православна Црква, а да не зборуваме и за другите Православни Цркви. Таа тема Владиката многу внимателно ја допре во своето интервју кога напиша: „Секако, не треба да се заборави и неговата идеја да стане архиепископ, како и неговите крајно нарушени односи со Синодот на Македонската Православна Црква. Се надоврзаа многу непромислени и ирационални работи... Сепак, гревот го мразиме, а грешникот го љубиме... Од мене му е простено...”

5. Ако убаво го препрочитате интервјуто на Владиката, ќе видите дека никаде во него не спомнува дека „државата и Македонската Православна Црква треба да бидат вечни”, туку пораката е дека треба да се бориме за нив за тие да опстанат „до крајот на векот”, односно до крајот на светот и историјата. Тоа е патриотска и легитимна борба за сите Македонци, а сè дотогаш и за Црквата актуелно пастирско прашање. Никој во Македонија ниту пак Владиката каде било го има спомнато терминот ‘небесна Македонија’. Бог да чува од таа прелест! Знаете на што мислиме... Ниту пак во Македонија Господ се пцуе...

6. Никаде Владиката во своите текстови нема напишано дека е исихаст и дека го има дарот на умносрдечна молитва. Ако тоа вие го вадите како заклучок од она што тој го напишал – тоа е ваш проблем, но што ли тогаш мислите

за вашите духовни отци од кои не сте чуле ни збор за умно-срдечната молитва! А како и ќе чуete, кога го презреа патот на Отците!? Откако го напуштија својот духовен отец не се потчинија на друг до моментот на добивањето на тој дар од Бога (како што е редот), туку самите предвреме станаа игумени и духовници и засекогаш си го затворија влезот во срцето. Одозгора на сè, бараат од вас апсолутно послушание, до крајот на животот, и ве држат во разни стравови. Но само тоа е поентата на доаѓањето во манастир: нашиот ум, преку послушанието, да го потчиниме на умот на духовниот отец до просветлувањето. Потоа монахот носител на тој дар слободен е од потчинетост на луѓе, но не и од послушност кон Господ. Сè друго е обична импровизација и лажно монаштво. Што да правиме, словото за Исусовата умно-срдечна молитва отсекогаш било камен на сопнување, затоа што за неа човек може само од опит да зборува, а не од прочитано.

7. Убаво слушнавте што на сите ни порача Рускиот патријарх: „Речиси четириесет години веќе трае раздвоеноста [меѓу Македонската Православна Црква и Српската Православна Црква]. А во текот на последнава година спротивностите уште повеќе се заострија. Беше создадена паралелна црковна структура, но ова не помогна да се исцели расколот... Затоа ние, без разлика на сите компликации, сметаме дека е неопходно да продолжат преговорите на Српската Православна Црква со ерархијата на Православната Црква во Македонија. Македонската страна повеќепати нè побара за помош во овој процес. Ние од наша страна сме подготвени за тоа”. Значи, ако вие стотина души го решивте проблемот со вашето спасение, за што ние многу се радуваме, зошто не нè оставите нас три милиони да си го решиме нашиот проблем со стапување во видливо и јавно

канонско и литургиско единство со останатите Помесни Православни Цркви? Зар не сакате и ние да се спасиме?

8. И за крај, ако ги споредите вашите текстови со текстовите на Владиката, ќе видите дека за разлика од вас тој лично никаде не ве навредува, освен ако некој се чувствува навреден од непремолчувањата на Вистината. Владиката во своите текстови секогаш го посочува канонскиот и пастирски возможен начин за решавање на проблемот, како што видовте и во последното интервју. И тоа го прави пред сè за доброто на Православната Црква, а потоа за доброто на Македонската Православна Црква и за спасението на сите. Ако беше за него лично, од таква борба тој нема потреба. Владиката лично, и оние што се со него, служат и сослужуваат и се причестуваат во повеќе Православни Помесни Цркви, не само во една, и вие тоа добро го знате. А и ние кои сме со него го имаме тоа сведоштво, и лично и од фотографски материјал и др. Затоа поарно е сите, секој од своја позиција, да придонесеме кон решавање на проблемот отколку напразно да си ги трошиме силите во меѓусебни докажувања. Кај нас православните не смее да има победници и губитници, сите мора да победиме. Затоа што ги губиме или ги добиваме своите души. Господ да ве благослови!

Метод на полжавот*

НА ШТО СЕ ЧУДИ ОРЕЛОТ

Деновиве, на сајтот на Српската Православна Црква е ставена информација што е преземена од сајтот на т.н. ПОА, во која се тврди дека некој нивен епископ е претепан и истеран од гробиштата во Битола, Република Македонија. Тоа претставува уште една груба лага и дезинформација од серијата на лаги и полуистини што постојано преку ваквите сајтови се шират во православиот свет, на штета на угледот на Македонската Православна Црква и на севкупното црковно единство.

Согласно сведоштвото на лица што биле на местото на случувањето, потврдено дури и од припадници на т.н. ПОА, знаеме дека од страна на агенцијата за обезбедување и од полицијата не била применета никаква физичка сила врз свештеното лице на Српскиот егзархат, освен што бил истеран од гробиштата кои се имот на црквата на света Недела во Битола. Како што е познато, на тие лица не им е дозволен пристап или какво било вршење на верски обреди на имот на Македонската Православна Црква. За нарушување на владение на туѓ имот, луѓе фатени на лице место биле и притворани.

Целта на ваквите груби лаги и дезинформации, кои редовно произлегуваат од приврзаниците на очајниот егзархат, е да се оневозможи и запре меѓуцрковниот дијалог

* објавено на сајтот на МПЦ, www.mpc.org.mk, 14 февруари 2007

на Македонската Православна Црква и Српската Православна Црква, а со тоа да се продолжи во недоглед меѓуцрковниот спор. Се разбира, од ваквата состојба корист имаат единствено лицата што ги пласираат ваквите лаги и полувистини, кои на овој начин сакаат да си ги зачуваат или подобрат своите позиции во парацрковната структура и пред Српската Православна Црква. Но, веќе се прочитани од сите Помесни Православни Цркви, а прочитани се и на Света Гора.

Секако, тешко нас, најнапред пред Господ, ако оваа вест беше вистина. Но, ако беше, сигурно ќе ја видеваме фотодокументирана, и медицински и полициски, и испратена на сите релевантни фактори во светот. Тоа ќе беше плачење, лелекање и покажување по цела екумена. Ги видовме и порано со бараката во Драчево.

Но, тоа е начинот на кој полжавот стига до врвот, со лигавење. Па, нека ти е среќен патот, брате, уредник на сајтот на предавничката парацрковна структура. Само што Христос Господ Го предадовте, а не нас...

Содржина

Предговор	I-III
Вовед	5
дел први	
Македонската Православна Црква и Српската Православна Црква	19
Кај што е духовниот отец таму е и Црквата и народот	38
За Нишкиот работен документ	46
За пастирскиот идеал и световната политика	51
Заради единството коешто ние го смисливме	63
Соочување со апсурдот	87
За последните случувања	97
Гетсиманска молитва	110

дел втори

Демистификација на една
финансиска проневера 119

Што треба да сфатат некои српски епископи
и нивните платеници во Р. Македонија 124

Краток историјат на црковното прашање во
Република Македонија 128

The Big Picture 134

Вистината е секогаш непоколеблив
темел на покајанието 139

Барајте го најпрво Царството Небесно 149

Разговорите треба да продолжат
таму каде што беа прекинати 170

дел трети

Против патоказот кон ништавилото 183

Евиденција на едно духовно злосторство или
разобличување на една пастирска негрижа 186

Сите мора да победиме 187

Метод на полжавот 193

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека
„Св. Климент Охридски“, Скопје

281. 963 : 281. 961(091)

Наум, митрополит струмички
Соочување со апсурдот / Наум струмички митрополит.
- Велјуса: Манастир Воведение на
Пресвета Богородица Елеуса,
Струмичка православна епархија, 2007.
- III, 200 стр.; 21 см. - (Библиотека Воведение)

ISBN 978-9989-893-10-0

а) Македонска православна црква - Српска православна
црква - Историја

COBISS.MK-ID 69544970

Дизајн на корицата:

Марјан Син

Фотографија:

Александар Дончев

Печати:

„Софија“ - Богданци

на корицата: **Христос Седржител**, фреска од 13 век,
црква Пресвета Богородица Перивлепта, Охрид